

Møte torsdag den 20. mars 2014 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 53):

1. Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Marianne Marthinsen og Torstein Tvedt Solberg om å utrede Statens pensjonsfond utlands investeringer i kullselskaper (Innst. 141 S (2013–2014), jf. Dokument 8:16 S (2013–2014))
2. Innstilling fra finanskomiteen om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og eiendomsmeglingsloven mv. (klagenemndbehandling, oppgjør av eiendoms handler mv.) (Innst. 116 L (2013–2014), jf. Prop. 188 L (2012–2013))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens beretning om kontrollen med statlige selskaper (Innst. 134 S (2013–2014), jf. Dokument 3:2 (2013–2014))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet og resultatoppnåelse i Helsedirektoratet (Innst. 136 S (2013–2014), jf. Dokument 3:3 (2013–2014))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus (Innst. 135 S (2013–2014), jf. Dokument 3:4 (2013–2014))
6. Innstilling fra næringskomiteen om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2011 og 2012 (Innst. 129 S (2013–2014), jf. Meld. St. 12 (2013–2014))
7. Referat

Presidenten: Representanten Sigurd Hille, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra representantene Kari Henriksen, Tor André Johnsen, Tone Merete Sønsterud og Kjell-Idar Juvik foreligger søknader om permisjon i dagene 20. og 21. mars – alle for å delta i reise med OSSEs parlamentariske forsamling i København og Warszawa.

Etter forslag fra presidentene ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Vest-Agder fylke: Linda Verdal 20. mars
For Hedmark fylke: Hege Jensen 20. mars og Thor Lillehovde 20. mars
For Nordland fylke: Tone-Helen Toften 20. mars

Presidenten: Line Verdal, Hege Jensen, Thor Lillehovde og Tone-Helen Toften er til stede og vil ta sete.

Representanten Rasmus Hansson vil fremsette to representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:02:31]: Jeg har i dag på vegne av Miljøpartiet De Grønne gleden av å framlegge to representantforslag – representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å stanse tildelingen av nye blokker i den 23. konsesjonsrunde på norsk sokkel, og representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om å trekke Statoil ut av tjæresandvirksomhet i Canada.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe vil fremsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) (10:02:59): Eg vil på vegner av stortingsrepresentantane Jenny Klinge, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen og meg sjølv framsette representantforslag om ein femårig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:03:08]

Innstilling fra finanskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Marianne Marthinsen og Torstein Tvedt Solberg om å utrede Statens pensjonsfond utlands investeringer i kullselskaper (Innst. 141 S (2013–2014), jf. Dokument 8:16 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 10 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 20 minutter, Høyre 15 minutter, Framskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter og Miljøpartiet De Grønne 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter partienes hovedtalere og medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletiden.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:04:22] (ordfører for saken): Behandlingen av, høringen og diskusjonen rundt Dokument 8:16 S har vært veldig interessant. Kjersten kan oppsummeres i tre punkter.

Punkt 1: Vi, Stortinget, det norske folk, eier et av verdens største fond, med det ansvar og de muligheter det gir.

Punkt 2: I høringen og debatten har egentlig alle vært enige om at det skal være etiske grenser for hva fellesskapet skal tjene penger på. Det var noen nyanser i høring og debatt. Jeg vil framheve at Framskrittspartiets Gjermund

Hagesæter problematiserte litt rundt det. Men bunnbjelken og kjernen er at et samlet storting står for at det skal være etiske grenser – at vi står på den linjen som man begynte på i 2001, når det gjelder hva det norske samfunn skal tjene penger på.

Punkt 3 – som debatten har sirklet rundt – har vært om fondet skal brukes mer aktivt i klimasammenheng enn det er gjort til nå.

Merknadene viser klare forskjeller. Alle partiene diskuterer investeringer i fossil energi og i kull og de utfordringene det gir. Men det er to ulike innganger. Flertallet vektlegger den finansielle risikoen høyest. Hva er den finansielle risikoen ved å være så tungt vektet i fossile energikilder? Også i høringen ble det løftet fram at når vi har så mye av vår kapital ellers f.eks. bundet i Statoil og på norsk sokkel, hva er den totale finansielle risikoen ved det? Kan det gjøre vår formue mer sårbar, når så mye av vår kapital er bundet på denne sektoren i stort?

Mindretallet, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, løfter ikke fram den finansielle risikoen som vår hovedargumentasjon for at vi skal vektes mindre innenfor f.eks. kull. Der har vi vektet klima som vårt viktigste argument for at man eventuelt skal selge seg ut av ulike fossile energikilder, og har konkludert med at vi mener at man bør selge seg ut av rene kullgruveselskap så fort som mulig.

Så det er et veldig klart skille i hvordan man argumenterer. Argumenterer man etisk/moralsk ut fra et klimaperspektiv, eller argumenterer man ut fra et finansielt perspektiv og hva som økonomisk sett er mest lønnsomt? Der går det et skille mellom mindretallet i komiteen – jeg vil også regne med Rasmus Hansson i Miljøpartiet De Grønne – og flertallet i komiteen, som har lagt seg inn på den økonomiske dimensjonen.

Jeg synes egentlig ikke det er forunderlig at Høyre og Fremskrittspartiet gjør det, men jeg synes det er forunderlig at Venstre og Kristelig Folkeparti legger seg inn på det som sin hovedargumentasjon for at man kanskje på sikt skal selge seg ned, første gang i kull, eller kanskje også i andre fossile energikilder. Jeg tror egentlig ikke at hovedargumentasjonen til Venstre og Kristelig Folkeparti er en finansiell risiko. Jeg tror den egentlige motivasjonen til Venstre og Kristelig Folkeparti er klima og at man argumenterer ut fra den tradisjonen vi har hatt i forvaltningen av den norske oljeformuen, at vi skal ha noen etiske grenser. Men det er veldig vanskelig å se i de merknadene som Venstre og Kristelig Folkeparti står bak her. Her er det de økonomiske argumentene som er det dominerende, men jeg tror ikke det er det som gjenspeiler deres egentlige holdning.

Min konklusjon på det er at Venstre og Kristelig Folkeparti bruker den såkalte friheten de har i Stortinget, ikke til å fremme klima, men de bruker den til å fremme et samarbeidsklima med Høyre og Fremskrittspartiet – at det er blitt viktigere, at man er redd for å stemme for det man er for, og at man derfor kommer fram til en uforpliktende utredning istedenfor konkret handling. For flertallet i salen her er enig i konklusjonspunkt nr. 1, at vi bør selge oss ut av rene kullgruveselskap. Venstre er for det, Kristelig Folkeparti er for det, Arbeiderpartiet er for det, Senterpartiet

er for det, SV er for det, Miljøpartiet De Grønne er for det, men man stemmer imot det. Jeg synes det er trist og synd at Venstre og Kristelig Folkeparti, som nå har sagt over år at de er for ikke å være en aktiv eier i kullselskap, nå setter samarbeidsklimaet foran klima, og at man argumenterer ut fra et rent økonomisk perspektiv, og ikke ut fra et klimaperspektiv.

Jeg ser fram til debatten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Siri A. Meling (H) [10:09:45]: Det er bred politisk oppslutning om hovedlinjene for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, og at investeringsstrategien skal bygge på et godt, velfundert og kunnskapsbasert grunnlag.

Hvordan synes Slagsvold Vedum dette harmonerer med forslaget Senterpartiet stiller seg bak, hvor Statens pensjonsfond utland i realiteten allerede om noen få uker skal trekke seg ut av kullgruveselskaper? Er det dette Senterpartiet forbinder med et velfundert og kunnskapsbasert grunnlag, og er dette typisk for kvaliteten i forberedelsen av saker generelt i Senterpartiet?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:10:25]: Jeg synes vi hadde en veldig god prosess i komiteen, ikke minst under høringene rundt denne saken, der både Yngve Slyngstad og Etikkrådets leder, Ola Mestad, var til stede og ga sine vurderinger rundt høringsforslaget. Det som ble gjort veldig klart gjennom høringen, var at det var veldig vanskelig å sette grensen mellom rene kullgruveselskaper og selskaper som er engasjert i kull generelt.

Under høringen kom det veldig klart fram at det – også med bakgrunn i det Yngve Slyngstad sa – var enkelt å kunne konkludere med at man kunne selge seg ut av rene kullgruveselskap. Det var en liten del av Oljefondets portefølje – ifølge det Slyngstad sa på møtet ca. 2,5 mrd. kr. Derfor mener Senterpartiet at det ville vært uproblematisk å gi det signalet, for det ble så klargjort at det var mulig å sette den grensen. Det hadde lite økonomisk effekt, men det kunne ha en sterk signaleffekt.

Siri A. Meling (H) [10:11:23]: I den samme høringen oppfattet jeg at lederen av Etikkrådet, professor Ola Mestad, mente at det var mer komplekst å håndtere spørsmål om uttrekk av kullindustrien enn tobakksindustrien – spørsmålsstillinger som bl.a. hva et kullselskap er, hva formålet med uttrekket skal være, og skal en utelukke en hel sektor eller bare individuelle selskaper? Allikevel, på tross av synspunktene fra Etikkrådets leder, er Senterpartiet klar for å trekke kullselskaper ut av Statens pensjonsfond utland i løpet av bare noen få uker gjennom det forslaget Senterpartiet stiller seg bak i dag? Betyr det at Slagsvold Vedum mener at professor Ola Mestad i Etikkrådet har oversett noe?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:12:13]: Når man leser merknadene og innstillingen, vil man se den grønne tråden som er der – det er at vi nettopp har fulgt Ola Mestads anbefalinger. Det han sa, var at det vil være veldig

vanskelig – som jeg også sa i mitt forrige svar – å definere vektningen av skaper hva gjelder kull. Han delte opp i ulike kategorier, og en av de kategoriene var rene kullgruveselskaper. Det var ingen tvil om at rene kullgruveselskaper gjaldt bare kull. Så synliggjorde Slyngstad etterpå i høringen at når det gjaldt rene kullgruveselskaper, var det en investeringsportefølje på ca. 2,5 mrd. kr.

Derfor konkluderer vi på akkurat den smale biten. I forslaget til konklusjonspunkt 2 ber vi om en utredning der man skal lage retningslinjer for hvilke andre kullgruveselskaper vi skal trekke oss ut av, for vi mener at det er for prematurt til å konkludere med nå.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:13:27]: Det var interessant at saksordføreren brukte mest tid på Venstre og Kristelig Folkeparti i sitt innlegg. Den ene mer håpløse påstanden etter den andre skal jeg med glede komme tilbake til i innlegget.

Men hvis vi skal følge det resonnementet som Slagsvold Vedum har, nemlig at noen setter samarbeidsklima foran miljø – med bakgrunn i den meldingen vi behandlet i Stortinget for under ett år siden – har jeg lyst til å spørre, og dette regner jeg med å få et klart svar på: Når var det Senterpartiet bestemte seg for å sette miljø foran økonomi eller samarbeidsklima i denne saken?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:14:15]: Det forsøket på indignasjon som Hans Olav Syversen her prøver seg på, kler representanten svært dårlig.

Vi gikk i saksmerkningen helt tydelig gjennom sakens gang, og noe av det mest interessante på slutten av saksgangen er at Venstre og Kristelig Folkeparti har varslet at de skal stemme imot noe de er for. Det skjønner jeg er slit-somt, men det er et faktum. Nå har man muligheten til å vise vei, være med på fatte et vedtak og få et flertall for å trekke oss ut av kull. Men den muligheten bruker man ikke. Da er det naturlig, som sakens ordfører, nettopp å belyse det – at her var det en mulighet. Den muligheten ble ikke brukt, og man setter klima bak samarbeidsklima.

For Senterpartiets del har vi hele tiden vært opptatt av etiske retningslinjer for fondet, og det har vært en gradvis utvikling. Vi trakk oss ut av tobakk da vi styrte, nå mener jeg det er viktig å trekke seg ut av kull.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:15:22]: Representanten Slagsvold Vedum la stor vekt på klima- og miljøhensyn i sitt innlegg og tonet ned de økonomiske aspektene. Da vil jeg spørre og be om å få en forklaring på hva som er de rene klimatiske forskjellene mellom det å investere i kullskaper og det å drive kullgruver, som vi gjør på Svalbard. Lunckefjell-gruven ble godkjent under den rød-grønne regjeringen, og det er estimert at man kan ta ut åtte millioner tonn kull frem til 2019.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:15:58]: Det er ikke så veldig ofte at høringer rundt et Dokument 8-forslag i Stortinget vekker oppsikt på den andre siden av jordklo-den, og at verdens kullorganisasjon, kulllobby, valgte å ta turen fra Australia til vår høring – nettopp fordi de så hvil-

ken signalkraft det var i vårt forslag. Grunnen til at forslaget kommer nå, er en felles viljeserklæring mellom statsministerne i Norden og president Barack Obama om at man over tid skulle prøve å ha mindre investeringer i kullskaper. Vi mener at dette var et riktig og godt signal med hensyn til det. Det var tydelig at verdens kulllobby også vektla det sterkt.

Terje Breivik (V) [10:16:56]: Det er hyggeleg å slå fast at Senterpartiet no har fått ei så stor omsorg for klima og klimaargumentasjonen. Samstundes er det i så fall ein stor logisk brest i resonnementet til representanten Slagsvold Vedum, for nokre få månaders utsettning på uttrekk av kol kan ikkje vera avgjerande viss resultatet vert at ein får eit fleirtal for uttrekk av fossilt. Viss eg tolkar Slagsvold Vedum rett, er både han og partiet hans samde med Venstre i at det må vera målet på sikt.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:17:30]: Vi stemmer for det uforpliktende flertallsforslaget som ligger i innstillingen. Grunnen til det er at vi ønsker å få disse problemstillingene belyst. Vi har ikke konkludert på hvilke andre energiselskaper vi mener vi eventuelt skal selge oss ut av, men vi ser at den utredningen som har blitt satt i gang, sikkert vil kunne belyse det lite grunn. Men den er veldig uforpliktende i sin form. Det vi er helt sikre på, er at den mest forurensende energikilden av alle, nemlig kull, ikke er en del av framtidsløsningen. Derfor mente vi det var riktig å trekke seg ut av rene kullgruveselskaper nå. Det var en så marginal del av investeringene til Oljefondet at det ikke hadde noen finansiell risiko. Likevel kunne det sende signal om at det var klima som var det viktigste, og da selger vi oss ut av den verste forurensningskilden når det gjelder fossil energi, og det er kull.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Jonas Gahr Støre (A) [10:18:41]: Først en takk til saksordføreren for arbeidet med denne innstillingen.

Investeringsstrategien for Statens pensjonsfond utland er høyest mulig avkastning over tid til moderat risiko. Det er prinsipp som et bredt flertall i Stortinget har stilt og stiller seg bak. På samme måte samler vi oss om at fondet skal forvaltes på en ansvarlig måte, og den ambisjon at alle deler av forvaltningen av Statens pensjonsfond utland skal være i tråd med ledende praksis internasjonalt. Fondet har som mål å forvalte våre olje- og gassinntekter til fordel for kommende generasjoner. Det er ikke og skal ikke være et redskap i utenrikspolitikken eller i annen sektorpolitikk, på samme måte som vi alltid har solgt vår olje og gass på forretningsmessige prinsipper. Også her er det bred enighet, og det bør fortsette.

Det betyr ikke at vi som samfunn er likegyldige til hvor fondet investerer, særlig i lys av at fondet er ment å vare i generasjoner. I 2004 ble det derfor innført etiske retningslinjer for fondet. Det er etablert en uttrekksmekanisme, etiske kriterier og et uavhengig etikkråd. Vi vil respektere folkerettslige forpliktelser, herunder menneskerettighetene. Som følge av en bred evaluering ble tobakk foreslått

utelukket i 2009. Stortinget sluttet seg til. Nylig har fondet solgt seg ut av 23 palmeoljeselskaper som del av sin aktive forvaltning, bl.a. på grunn av ulovlig hogst og miljøskade – kloke beslutninger. Norges Bank ble også medlem av Carbon Disclosure Project i 2011. Det er et prosjekt som er støttet av mer enn 600 internasjonale investorer, og arbeider bl.a. for å bedre selskapenes rapportering om risiko ved klimaendringer.

Med andre ord: Statens pensjonsfond utland, folkets eiendom, forvaltes klokt og langsiktig og i tråd med viktige verdier som det norske samfunn stiller seg bak. Det forvaltes ikke i et vakuum. Det er denne linjen vi har et ansvar for å videreføre – en helhetlig og ansvarlig linje for et fond som er ment å vare evig. Da forplikter vi oss også til ikke bare å se på morgendagens markeder og omgivelser, vi må ha evnen til å se mot en videre horisont.

Kunnskapen etterlater ingen tvil: Klimaendringene er menneskeskapte. Forbrenning av fossile brensler er en hovedkilde til utslipp av klimagassen CO₂. Kull er i særklasse den kilden som står for de største utslippene. Det internasjonale energibyrået mener at olje og gass' andel av den globale energimiksen kan være på dagens nivå i 2030–2040, men kull må ned. Hele 45 pst. av de globale energirelaterte utslippene av CO₂ stammer fra kull, og kullforbruket øker sterkt i de fremvoksende økonomier i verden. Dette får alvorlige konsekvenser, og den trenden må snus.

Norge og andre land har sluttet seg til konkrete mål for å dempe globale klimaendringer. Skal vi ha noen mulighet til å nå disse målene, må verdens utslipp fra kull begrenses kraftig de nærmeste tiårene.

Det er mange måter det må skje på, og måten Statens pensjonsfond utland investerer på, er ikke en hovedstrategi. Men stadig flere ser at handling er påkrevet. I juni 2013 sa president Obama at USA vil stoppe finansiering av kullkraftverk i utlandet. I sommer kunngjorde Verdensbanken og EUs investeringsbank at de ville kraftig innskrenke finansiering av nye forurensende kullprosjekter. USAs Export-Import Bank har signalisert det samme. Her hjemme har Storebrand det siste året trukket seg ut av en rekke kullskaper.

Rett før valget i september i fjor møtte statsminister Stoltenberg og de andre nordiske statsministre president Obama i Stockholm. I felleserklæringen fra møtet ble landene enige om å bestrebe seg på ikke å finansiere nye kullkraftverk i utlandet og å bidra til at andre land og multinationale selskaper gjorde det samme. Hvordan følger Norge opp den målsettingen? En naturlig oppfølging – slik Arbeiderpartiet ser det – av denne erklæringen er at vi ber om en grundig utredning med sikte på å trekke Statens pensjonsfond utland ut av kullskaper. Fondet eier i dag aksjer i over 7 000 selskaper. Én oversikt antyder at rundt 1 pst. av fondets kapital i dag er knyttet til investeringer i kullskaper.

Pensjonsfondet tilhører det norske folk og er en av verdens største investorer. Vi skal opptre som en ansvarlig og langsiktig investor. Da påhviler det oss et særlig ansvar for å reflektere over hva som er riktig investeringsatferd. Hvordan vi velger å forvalte vår rikdom, legges merke til

i verden og kan være et signal om et skifte som ikke bare er ønskelig, men helt nødvendig for at vi skal lykkes i klimapolitikken.

Vi har hatt en grundig høring, og jeg takker dem som bidro til den. Ut fra denne høringen, og ut fra samtaler som finanskomiteen har hatt med Norges Bank, som forvalter pensjonsfondet, mener forslagsstillerne at det finnes tilstrekkelig kunnskap i dag til å iverksette uttrekk av rene kullgruveselskaper allerede i forbindelse med vårens melding om Statens pensjonsfond utland. Det betyr ikke at de skal trekkes ut dagen etter at meldingen er behandlet, men det hadde gitt regjeringen tid til å kartlegge de rene kullskapene som også fondet i dag viser en tiltagende reservasjon mot å investere i.

Det som derimot krever en utredning, er avgrensingsproblematikken knyttet til selskaper som har kull som en del av sin virksomhet, og – som finansministeren sa i en tidligere debatt om dette – som driver med mange andre aktiviteter innen energi, også innen fornybar energi og innen teknologiutvikling. Der kan eierpåvirkning være en mer naturlig strategi. Det krever en utredning. Det er vi enige om, og det er det forslaget nå bygger på.

Det er greit for oss å stille oss bak forslaget i innstillingen om et ekspertutvalg som skal vurdere den finansielle risikoen av eksponeringen mot fossil energi – det forslaget som flertallspartiene har samlet seg om. Vi har fra vår side til nå ment at fondets profesjonelle forvaltere har god greie på slike risikoavveininger, hvordan den finansielle risikoen skal vurderes. Men ekstern vurdering av risikoavveininger går vi ikke imot. Det er imidlertid en litt annen debatt enn den som følger av vårt forslag, som er begrunnet i klimahensyn.

Jeg mener at vi ikke skal undervurdere signaleffekten av de grep vi gjør med pensjonsfondet vårt. Det er internasjonalt anerkjent. De store, seriøse aktørene ser til hva fondet foretar seg. Dette var også budskapet fra kulllobbyen som fløy over halve jorden for å legge fram sitt syn for finanskomiteen i høringen.

Jeg merker meg at to av partiene som fram til i vår etter egne uttalelser var for et uttrekk fra kull, nå har snudd. Jeg går ut fra at de fortsatt er for, men ønsker å avvende den helhetlige vurderingen som skal gjøres. Jeg har respekt for at den enigheten med regjeringen er oppnådd på flertallssiden, og vi stiller oss også bak den utredningen. Men jeg mener at vi her hadde hatt muligheten til å få til begge deler, nemlig en grundig utredning av risikoavveininger og hele komplekset med den fossile investeringsprofilen, men samtidig å kunne sende et signal nå om kull. Den muligheten ser altså ut til å glippe.

Venstre og Kristelig Folkeparti kunne ha kommet Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne i møte og både fått en utredning og i tillegg et uttrekk allerede i år, men valgte altså å satse på regjeringspartiene – som jeg har forståelse for. Jeg merker meg for øvrig at ingen av de partiene var opptatt av å ha en dialog med forslagsstillerne rundt hvordan forslaget kunne følges opp, og tar det til etterretning.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Svein Flåtten (H) [10:26:14]: Man kunne fått til et uttrekk allerede i år, sier representanten Gahr Støre. Samtidig sier han i sitt innlegg at det også skulle vært en grundig utredning. Alle ser at det ville vært urealistisk på den korte tiden som er til disposisjon før meldingen kommer til Stortinget.

Når representanten i sin innledning snakker mye om at Arbeiderpartiet står bak mandatet, at man står bak forutsigbarheten og den investeringspraksisen som har vært, må jeg si det forundrer meg at man – etter å ha styrt dette landet i åtte år og lagt fram de årlige meldingene som vi stort sett har vært enige om her i Stortinget – nå plutselig skal styre investeringene gjennom representantforslag i Stortinget. Mener representanten Gahr Støre at det er en forutsigbar og ansvarlig måte å administrere oljefondet på fra Stortingets side?

Jonas Gahr Støre (A) [10:27:17]: Som stortingsrepresentant er jeg litt urolig for å si at det vi vedtar i denne salen, ikke er ansvarlig og forutsigbart. Jeg mener at vi faktisk er valgt av folket til å ta langsiktige beslutninger. Men jeg har sagt i tidligere debatter her at vi ikke skal forvalte Statens pensjonsfond fra denne sal. Vi skal ikke gjøre enkeltvedtak når det gjelder selskaper. Vi skal respektere og sette opp et opplegg for ansvarlige, langsiktige investeringer som vi har gjort. Men det var en politisk utvikling som førte til at fondet trakk seg ut av tobakk. Det er urimelig å anta at fondet selv kommer på den ideen – de driver forvaltning.

Jeg gjentar at jeg hadde levd godt med at det etter behandlingen av stortingsmeldingen kunne gått noen uker og kanskje noen måneder før man var klar til å gjøre vedtak om å trekke seg ut av de rene kullselskapene. Men beslutningen om at det var veien vi kunne gå, kunne vi samlet oss om. Det kunne vært forankret i stortingsmeldingen, og så kunne man tatt detaljene etterpå.

Jeg har full respekt for at utredning om hva som er best påvirkningsstrategi overfor selskaper som er komplekse og sammensatte, krever mer tid.

Svein Flåtten (H) [10:28:23]: Jeg synes det er beroligende å høre at representanten Gahr Støre nå snakker om at kunnskap er viktig, og at Stortinget skal ta langsiktige beslutninger. Men det var ikke det opplegget som lå i det forslaget Arbeiderpartiet egentlig fremmet. Nå har Arbeiderpartiet fått anledning til å gå i land fra det forslaget og over på vårt forslag, som vil bruke kunnskap, som vil bruke en ekspertgruppe for å se på nettopp den problematikken og risikoen som ligger i fremtidige investeringer i kull og annen fossil energi.

Da har jeg lyst til å gjenta spørsmålet mitt til representanten Gahr Støre: Mener han ikke at de beslutninger vi gjør – enten det er i Stortinget eller hvor som helst – skal ha et godt kunnskapsgrunnlag når vi ser fremover og tar langsiktige beslutninger, som han selv er opptatt av?

Jonas Gahr Støre (A) [10:29:22]: Det er nesten et ironisk spørsmål, for hadde representanten ventet at jeg skul-

le le svart nei? Jeg svarer et rungende ja, og jeg vet ikke hvem det er som er på land eller på vann her i denne saken.

Jeg har i forslaget jeg har fremmet sammen med to medrepresentanter, i første omgang bedt om en utredning av denne problemstillingen. Etter høringen ser vi med klarhet at den marginale investeringen vi har i rene kullselskaper, er det mulig å avklare basert på kunnskap og den store erfaringen i Norges Bank Investment Management og ta en beslutning på nå. Så skal vi ha en bredere utredning av hele komplekset.

Det jeg er spent på, er hvor vi er om ett år, i forhold til Høyre og Fremskrittspartiet, når konklusjonen av denne utredningen kommer. Vil det være en utredning som vil gjøre at de slutter seg til det som alle de andre partiene på Stortinget har hatt holdning om, nemlig at iallfall når det gjelder kull, er det gode klimapolitiske vurderinger for at vi bør legge en annen kurs. Dette blir det virkelig spennende. Vi får et tapt år med hensyn til den problemstillingen, og det beklager jeg.

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:30:38]: I 2009 selde oljefondet seg ut av tobakksindustrien, og det har det norske folket så langt tapt ca. 10 mrd. kr på. Så må ein sjå på kva ein har oppnådd ved at oljefondet selde seg ut av tobakksindustrien. Éin ting ein kan sjå, er at marknadsføringa overfor barn i den tredje verda har auka etter at oljefondet selde seg ut. Det var noko som oljefondet var opptatt av ikkje skulle skje.

Då er mitt spørsmål til representanten Gahr Støre: Kan han nemne éitt eksempel på gode, positive ting som har skjedd på grunn av at oljefondet selde seg ut av tobakksindustrien?

Jonas Gahr Støre (A) [10:31:30]: Dette er en god bekræftelse på at Fremskrittspartiet mener det er feil, og jeg går ut fra at hadde de hatt flertall, hadde de kjøpt seg inn i tobakk, og det har vært en lang rekke andre interessante sektorer man kunne gått inn i.

Regnestykket holder ikke. Ja, tobakksaksjene som vi solgte oss ut av, kan ha steget tilsvarende den summen, men hvordan Yngve Slyngstad og hans dyktige medarbeidere investerte de pengene de fikk da de solgte seg ut, det vet verken Hagesæter eller jeg. Men det vi vet, er at det fondet har økt med flere titalls og hundre milliarder kroner fordi stortingsflertallet ikke var enig med Fremskrittspartiet om å vekte 40/60 aksjer/obligasjoner, men snudde til 60/40 aksjer/obligasjoner. Så når det gjelder hva det norske folket har fått igjen på grunn av kloke investeringer, tror jeg vi er på trygg grunn.

Det har vært et kraftig signal når det gjelder tobakk: Den atferden som pågår i den tredje verden, var i full gang lenge før oljefondet solgte seg ut. Jeg tror ikke det kommer mer markedsføring mot barn i den tredje verden fordi oljefondet har solgt seg ut av noen aksjer, men signalet er at ansvarlige investorer ikke bør gå inn i tobakk. Stadig flere går ut av tobakk. Dette er et langsiktig arbeid, men resultatene kommer også – på sikt – når kloke investorer gjør slike valg.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:32:47]: Det kunne være en fordel for debatten at man refererer andre partier noenlunde korrekt. Det gjelder både Slagsvold Vedum og nå Gahr Støre.

Jeg har lyst til å minne om fjorårets debatt om fondet, der Venstre og Kristelig Folkeparti alene sto på følgende:

«Disse medlemmer vil derfor utrede den finansielle og klimapolitiske risikoen involvert i at SPU i dag er tungt investert i olje- og kullselskaper.»

Dette er vårt standpunkt, som av en eller annen grunn både Arbeiderpartiet og Senterpartiet ønsker å fordreie. Det er vel fordi punktum i dag blir at Venstre og Kristelig Folkeparti får igjennom akkurat det vi sto for i fjor. Så sier Gahr Støre at man taper ett år. Det må i tilfelle være fordi Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i fjor stemte dette forslaget ned. Så mitt spørsmål er: Når så Arbeiderpartiet lyset?

Jonas Gahr Støre (A) [10:33:48]: Det var i 1887, og hver dag siden da! (Muntherhet i salen.)

Var det sitatet et forslag eller en merknad?

Hans Olav Syversen (KrF) [10:33:56]: Det var en merknad.

Jonas Gahr Støre (A) [10:33:56]: Det var en merknad, ja, og ikke et forslag. Så vi har ikke stemt det ned.

Jeg er prinsipielt for å innhente mer kunnskap, og jeg synes det forslaget som regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti er blitt enige om, er greit. Jeg synes det er litt underlig, og jeg er veldig i tvil om hvordan behandlingen av konklusjonene ved det vil bli, men jeg har full respekt for at det minner om det forslaget som Syversen fremmet i fjor, og at han er fornøyd med det. Det jeg mener å ha oppfattet – men jeg tar det til meg hvis jeg har oppfattet det feil – er at Kristelig Folkeparti nå har ment at ut av kull kan vi gå. Det er en riktig avgjørelse sett isolert fra den store problemstillingen om hele fossil sektor. Der er jeg mer i tvil.

Men hvis det er slik at Kristelig Folkeparti ikke har det synet, så skal jeg ta det til meg, men jeg har altså trodd at det var slik, og jeg oppfattet det også slik i samfunnsdebatten i høst. Da vi fremmet vårt forslag, var det mange i Kristelig Folkeparti og Venstre som sa «velkommen etter», men det kan hende at det er en annen holdning. Jeg mener at her kunne man ha fått begge deler.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:34:49]: Velkommen etter til en utredning, som dere har forlatt nå.

Terje Breivik (V) [10:35:02]: For å fortsetja litt der representanten Syversen slapp: Hadde Arbeiderpartiet og representanten Gahr Støre meint det same 19. desember som han tek til orde for i dag, så hadde regjeringa nettopp fått i oppdrag å koma med uttrekkskriteria for kol i stortingsmeldinga som no er varsla å koma tidleg i april. Og sjølv om uttrekk av reine kolprodusentar utvilsamt har ein stor symbolverdi, så utgjør det som Gahr Støre no er så oppte-

ken av, trass alt berre 0,08 pst. av fondets forvaltningskapital.

Så det som er interessant, er kva Arbeiderpartiet meiner å gjera når det uavhengige ekspertutvalet kjem tilbake med uttrekkskriteria – og ikkje berre for kol, men for fossil energi som såleis.

Jonas Gahr Støre (A) [10:35:48]: Jeg har respekt for kunnskapen, så jeg skal ikke konkludere dette nå. Nå skal jeg prøve å følge opp den gode ånden med å vente ett år på det.

Men la meg bare si i dag at Arbeiderpartiet har ikke i sine programmer, eller i sine papirer, inntatt den holdningen at vi bør ut av all fossil. Vi mener at det innenfor olje og gass i dag finnes fornuftige posisjoner å ta, men det å ha en utredning av dette – i en total risikoavveining av hvor fellesskapet Norge er investert – kan vi bli klokere av.

Men jeg merker meg jo at representanten Breiviks parti og Kristelig Folkeparti har inngått forliket om den utredningen med to partier som er mot alle tanker på uttrekning, også av tobakk, så hvordan dette flertallet ser ut når vi skal vurdere denne saken om ett år, blir svært interessant å se.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Før representanten Gahr Støre går ned, vil jeg minne om at forslagene nr. 1 og 2 ikke er tatt opp, og kanskje ville representanten Gahr Støre ta opp de to forslagene?

Jonas Gahr Støre (A) [10:36:50]: Da tar jeg opp de to forslagene som fremgår av innstillingen.

Svein Flåtten (H) [10:37:08]: Utgangspunktet for investeringsstrategien og mandatet for SPU er å søke høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko og at denne avkastningen avhenger av bærekraftig og økonomisk utvikling over tid. Dette har Arbeiderpartiets taler, Gahr Støre, understreket for oss nok en gang i dag at han er enig i. Da er det et paradoks å fremme et slikt forslag som det vi i dag behandler, for det er urealistisk å ha som siktemål å gjøre et uttrekk av særskilte investeringer på den korte tiden som ligger foran oss frem til årets melding kommer.

Fondet er en veldig stor aktør på verdens markedsplasser, og det signalet som det norske storting ville sendt ved å vedta et slikt forslag, ville vært et signal til den verden og den verdiskaping vi investerer i, om at vårt fond ikke lenger skal styres gjennom de institusjoner som Stortinget over år og gjennom mange endringer har vedtatt og etablert ved store flertall, og heller gå over til å styre gjennom representantforslag i Stortinget. Jeg er forundret, som jeg også sa i replikkordskiftet, fordi dette på mange måter bryter med det som Arbeiderpartiet har stått for i mange år. Det er overraskende.

Så er jeg glad for at Arbeiderpartiet har funnet at flertallsinnstillingen var et bra sted å redde seg i land på. Der har vi fått til enighet, i komiteens innstilling, om en forsvarlig, kunnskapsbasert prosess fremover, og regjeringspartiene og samarbeidspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre, har understreket at vurderinger av endringer i investeringsstrategien må vokse frem over tid, gjennom

grundig behandling i regjering og storting, med faglig kunnskap i bunnen, og da vil det realistiske tidspunktet være om ett år. Jeg oppfatter at også Arbeiderpartiet er på glid her når det gjelder tiden – man snakker om uker, man snakker om måneder – og da er vi straks der vi skal være, med den nødvendige kunnskapsinnhenting.

Vi mener at det er riktig med økt oppmerksomhet på temaer i investeringsstrategiene som påvirker både avkastningen og risikoen for fondets midler. Klimaendringer og forhold som påvirker dette, er et slikt element når det gjelder økonomisk risiko, og i den økonomiske risikoen ligger også klimarisikoen. Det har blitt rapportert om dette temaet i de årlige meldingene, det har vært et tema i rapporten fra Strategirådet om hvordan ansvarlig investeringspraksis kan styrkes, og i tillegg er dette et tema i Norges Banks eierskapsutøvelse. Derfor er det viktig at man gjennom forskning og faglig arbeid kan vurdere risikoen ved våre investeringer i olje- og kullselskaper – særlig når en ser dette i sammenheng med oljens betydelige andel i oppbyggingen av fondet, og ikke minst som en del av Norges økonomi og velferd for øvrig.

Derfor mener jeg at vårt forslag, som blir enstemmig vedtatt – det høres kanskje ikke slik ut på debatten her – er viktig. Det handler om en ekspertgruppe som skal se på dette frem mot den neste meldingen, for å skaffe kunnskap og gi råd om hvordan man kan minimere den risikoen som måtte ligge i investeringer i kull- og petroleumselskaper.

De rød-grønne partiene karakteriserer forslaget de er med på, som uforpliktende, men de slutter seg likevel til det. De sier at Kristelig Folkeparti og Venstre mangler vilje til å inngå forlik og har et lavt ambisjonsnivå i en så viktig sak. Men Kristelig Folkeparti og Venstre mangler ikke vilje til å inngå forlik – de mangler bare vilje til å inngå forlik med de rød-grønne. Det er noe helt annet, heldigvis, for det ville betydd at man stemte for et populistisk politisk forslag som allerede i årets melding skulle vært utredet og politisk vedtok uttrekk av kullselskaper, uten noen form for nødvendig faglig vurdering.

Jeg er veldig glad for at samarbeidspartiene – i motsetning til de rød-grønne – ser viktigheten av å opptre med kunnskapsbakgrunn og av å være bevisst på at vi gjennom årene og over lang tid gjør løpende beslutninger for et av verdens største fond, og at vi med det er ansvarlige for hvilken posisjon det skal ha i det internasjonale investeringsmiljøet. Da mener jeg det først og fremst er faglige, kunnskapsbaserte risikovurderinger som gjelder – ikke politiske impulshandlinger.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Marthinsen (A) [10:42:15]: Jeg synes det er litt påfallende at Flåtten i sitt innlegg snakker lite om selve saken, men bruker mye tid på å framføre prosessuelle argumenter.

Vi hørte også representanten Meling i replikkordskiftet med saksordføreren tidligere i dag vise til at Mestad i høringen ga uttrykk for at det ville være mer komplisert å trekke SPU ut av kull enn tobakk. Ingen benekter at det finnes en avgrensingsproblematikk som krever vide-

re utredning, men både Mestad og Slyngstad demonstrerte også veldig tydelig gjennom sine innlegg at det å trekke SPU ut av rene kullselskaper, vil være uproblematisk å gjøre nå. Jeg registrerer at Høyre legger seg på en veldig problematiserende linje.

Mitt spørsmål er: Hvis vi legger uenighet om utredningsbehov til side, støtter Høyre formålet med dette forslaget, nemlig å trekke SPU ut av kull?

Svein Flåtten (H) [10:43:15]: Det vi støtter, er en faglig utredning rundt dette. Marthinsen foregriper begivenhetenes gang, for hun ønsker å konkludere. Hun ønsker å snakke om hvordan Mestad og Etikkrådet, som er et rådgivende organ, problematiserer avgrensinger. Det er ikke det saken gjelder.

Saken handler om hvorvidt vi skal sende signaler om at vår håndtering av SPU vil være faglig fundert og kunnskapsbasert eller ikke. Når vi skal gjøre endringer, vil det skje gjennom meldinger til Stortinget, hvor disse vurderingene er tatt inn på forhånd.

Jeg ser at Marthinsen ikke vil diskutere det, men slik blir det, for de går selv med på dette forslaget – det står i innstillingen. Jeg tror det er meget klokt av Arbeiderpartiet.

Marianne Marthinsen (A) [10:44:18]: Denne påstanden om at Arbeiderpartiet redder seg i land ved å stemme for flertallsforslaget faller på sin egen urimelighet. Vi kommer til å stemme for det uforpliktende forslaget fordi vi ikke har noe imot å få en ekstern vurdering av risikospredning. Men det er et forslag vi stemmer for i tillegg til – ikke i stedet for – våre egne forslag.

Det er ikke diskusjonen om risikospredning vi har prøvd å løfte gjennom dette forslaget. Vi har prøvd å løfte en diskusjon om hvorvidt SPU ut ifra en klimamessig etisk begrunnelse bør investere i kull. Det er en politisk avveining som vi bør kunne ha en politisk – ikke en prosessuell – diskusjon om.

Vi får altså ikke vite hva Høyre faktisk mener om den saken. Det er en debatt som Høyre hele tiden har vridd seg unna, og hvor de har gjemt seg bak et behov for utredning.

Jeg prøver igjen å spørre: Støtter Høyre dette forslagets mål om å trekke SPU ut av kull ut ifra en klimamessig etisk begrunnelse?

Svein Flåtten (H) [10:45:19]: Vi støtter det vi selv er for i denne innstillingen – i motsetning til Arbeiderpartiet, som sier at de også stemmer for sitt eget forslag. Men de har også ansvaret for å stemme for flertallsinnstillingen. Det betyr at de er enig i dette.

Jeg mener at Arbeiderpartiet setter dette helt på hodet. Jeg gjentar én gang til, for dette er det sentrale i saken: Vi ønsker at Stortinget skal få nødvendig kunnskap om eventuelle uttrekk av kull- og oljerelaterte selskaper gjennom en ekspertgruppe som har kunnskap om dette, i motsetning til representantforslag i Stortinget på ett ark – selv om utredninger ikke behøver å være lange for å være kunnskapsrike.

Det er forskjellen på oss og Arbeiderpartiet.

Marianne Marthinsen (A) [10:46:22]: Vi får ikke noe svar, altså?

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:46:32]: Både Mestad og Slyngstad kategoriserte kullskapene på en samsvarende måte under høringen. Det var en veldig klargjørende høring, og det viste en vei, hvis det er vilje på Stortinget til å trekke seg ut av rene kullgruveselskaper. De to tunge, faglige innspillene vi fikk fra våre egne organer, viste den veien. Jeg synes det blir altfor lettvin, slik som det blir påstått her, at det ikke har blitt vist en vei. Den ble vist av både Slyngstad og Mestad. De uttalte seg likt i sin kategorisering.

Mitt spørsmål til Svein Flåtten er: Mener Høyre at det viktigste å vektlegge er risikospredning eller klima?

Svein Flåtten (H) [10:47:17]: Dette tok Slagsvold Vedum også opp i sitt opprinnelige innlegg, og han sier den store forskjellen mellom partiene her går på at vi snakker om den økonomiske risikoen, mens de rød-grønne partiene snakker om klimapolitikken. Nei, det er ikke forskjellen i denne debatten. Forskjellen i denne debatten er at vi snakker om både den økonomiske risikoen og det å innhente kunnskap. Men det ønsker ikke de rød-grønne å snakke om, for de ønsker å konkludere. De ønsker å bruke Mestad i Etikkrådet og Slyngstad som sannhetsvitner for at man kan gjøre sånn og sånn. Vi har nettopp hørt Gahr Støre si at NBIM bare operasjonaliserer og jobber med disse tingene. De kan ikke gi oss disse rådene. Vi må få uavhengige råd, slik at vi kan fatte beslutninger som kan virke over tid, og som er forutsigbare og ikke minst ansvarlige. Det er ikke det som kommer fra (presidenten klubber) ...

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:48:38]: Dette er ikke første gang at det blir brukt som kritikk fra Høyres side mot et annet parti at man er for ambisiøs på vegne av klima, etiske vurderinger eller annet.

Mitt spørsmål til representanten Flåtten er ganske enkelt: Kan representanten Flåtten peke på noen vesentlige forskjeller i hvordan Høyre argumenterer nå mot at Stortinget skal kunne gjøre et slikt vedtak som vi tar stilling til i dag, og hvordan Høyre i sin tid argumenterte mot etiske retningslinjer for oljefondet, som Høyre også i lang tid var imot?

Svein Flåtten (H) [10:49:11]: På samme måte som hos andre partier, vil også våre posisjoner og holdninger over tid være glidende. Det er det ingen tvil om. Det erkjenner jeg. Men jeg tror jeg tør si at de ikke glir så fort som de gjør hos de partiene, særlig Arbeiderpartiet, som har foreslått dette – fra den rød-grønne stabiliteten som handler om å følge opp forvaltningen av fondet i den årlige meldingen, til å ønske å styre dette gjennom representantforslag i Stortinget.

Høyres posisjoner vil på alle politikkområder endre seg over tid, men vi bruker kunnskap før vi endrer posisjonene våre. Det har ikke skjedd i dette tilfellet med dem som har fremmet forslaget, eller for så vidt med dem som er for det.

Rasmus Hansson (MDG) [10:50:25]: Spørsmålet om kullsets effekt på jordas klima trenger knapt nok flere utredninger, og dermed er det nokså uomgjengelig innlysende hva som er effekten av å investere massivt i å utvinne mer kull. Derfor er det interessant at representanten Flåtten – på spørsmål fra bl.a. Marianne Marthinsen i Arbeiderpartiet – fortsatt nekter å avklare hvorvidt Høyres hensikt med flertallsforslaget er å få pensjonsfondet ut av kull, eller å finne ut om det er en god idé å trekke pensjonsfondet ut av kull. Det er et stort språk mellom det Flåtten gir uttrykk for, og det representanter fra Venstre og Kristelig Folkeparti gir uttrykk for.

Spørsmålet til Flåtten er da: Er den framstillingen som Venstre og Kristelig Folkeparti gir av dette forslaget – som er å få pensjonsfondet ut av kull – feil?

Svein Flåtten (H) [10:51:22]: Når jeg leser merknadene til denne innstillingen fra alle de fire partiene, synes jeg at man har samlet seg godt om hva man egentlig vil med dette fremover. Man ønsker en god, faglig, kunnskapsrik utredning fra ekspertgrupper for å få dette opp til behandling i meldingen som kommer i 2015. Jeg synes verken debatten eller replikkordskiftet har avdekket store forskjeller mellom disse partiene. Vi er helt enige om hvor vi vil, og hva vi skal gjøre nå. Så vil Stortinget – og alle partiene – få anledning til å gå nøyte gjennom dette når vi kommer så langt. Jeg skjønner behovet til SV, de rød-grønne og ikke minst Rasmus Hansson for å lage forskjeller mellom regjeringspartiene og Venstre og Kristelig Folkeparti. I denne saken eksisterer det ingen slike forskjeller.

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:52:54]: Finanskomiteen har nyleg behandla eit representantforslag frå SV om å fase ut investeringane i fossil energi frå Statens pensjonsfond utland. Eit av forslaga i nemnde representantforslag var å be regjeringa om ei vurdering av om det ville vere riktig å fase ut investeringar i kol, medrekna utvinning og elektrisitetsproduksjon. Det er langt på veg det same forslaget som no blir fremja og behandla på nytt med dette forslaget, no frå Arbeidarpartiet.

Det er ikkje noko fasitsvar på om det er uttrekk eller eigarstyring som best fremjar omsynet til miljø og klima. Vurderinga har til no vore at det ikkje er grunnlag for negativ filtrering frå fondet av selskap som produserer kolkraft eller petroleum. Eigarskapsutøving og påverking har blitt vurdert som ein meir effektiv strategi enn uttrekk for å adressere klimaspørsmål og bidra til endringar.

Faktum er i alle fall at store deler av verda, spesielt Asia, er avhengig av kol som energikjelde. Samtidig er det slik at forbrenning av fossile brensel er ei hovudkjelde til utslepp av klimagassen CO₂. Kol er i særklasse den kjelda som står for dei største utsleppa. Kolkraft dekkjer i dag 40 pst. av verdas behov for elektrisitet. Heile 45 pst. av dei globale energirelaterte utsleppa av CO₂ stammar frå kol, og kolforbruket aukar.

Faktum er også at Noreg er ein storeksportør av kol. Tunnelsystemet i Svea Nord på Svalbard har nyleg blitt utvida. I 2012 fekk ein ei ny opning – Lunckefjell. Her reknar gruveselskapet Store Norske å kunne ta ut over 8 millio-

nar tonn kol fram til 2019. Dei har investert 1,2 mrd. kr i heilt nytt utstyr, infrastruktur, veganlegg og brakkerigg. Til gjengjeld får Store Norske fem år med koldrift. Dagleg skal 10 000 tonn kol bli transporterte ut av gruva. Store Norske anslår at kolet i Lunckefjell vil forårsake utslepp av 5,5 millionar tonn CO₂-ekvivalentar i året. Heile 37 pst. av koleksporten frå Svalbard går til Tyskland og blir nytta til produksjon av elektrisk kraft. Halvparten av kolet frå Svalbard blir seld til kolkraftverk på det europeiske kontinentet.

Elektrisiteten som desse europeiske kolkraftverka produserer, blir bl.a. seld til Noreg. Dette gjeld spesielt i såkalla tørre år. Då er Noreg avhengig av å kunne importere kolkraft. Det er derfor ingen tvil om at Noreg, også utanom oljefondet, har eit tungt engasjement innanfor kol.

Forvaltninga av investeringsporteføljen til oljefondet skal byggje på målet om høgast mogleg avkastning innanfor ein akseptabel risiko. Oljefondet har så langt gitt Noreg ei god avkastning. Kor god avkastninga vil bli i framtida, veit vi ikkje, men dess fleire område som blir trekte ut av oljefondets investeringsmoglegheiter, dess vanskelegare vil det bli å levere god avkastning. I 2009 fekk ein uttrekk av tobakk. Det har ein tapt ca. 10 mrd. kr. på så langt, og det er vanskeleg å sjå kva vi har oppnådd med det.

Det er som sagt ikkje noko fasitsvar på om uttrekk eller eigarstyring gir best resultat i forhold til dei måla ein ønskjer å oppnå. Kolindustrien som komiteen har hatt møte med, understreka at ansvarleg og seriøs drift innanfor kolindustrien er avhengig av at ein også har ansvarlege og seriøse eigarar. Dersom oljefondet sel seg ut av kol, vil det vere andre kjøparar til desse aksjane, og dei vil truleg vere langt mindre opptatte av miljø og klima enn Noreg og oljefondet er.

Eg tvilar ikkje på at dei som har fremja dette forslaget har gode intensjonar med det, men bildet er komplekst, og derfor er det ikkje sikkert at uttrekk vil gagne miljøet og klimaet – kanskje tvert imot.

Derfor er eg veldig glad for at det er brei einigheit om å setje ned ei ekspertgruppe som skal vurdere desse spørsmåla, når det gjeld både kol- og petroleumsseskap. Det er bra. Då får vi ny kunnskap, og når dei vurderingane ligg føre, vil vi sannsynlegvis ha eit langt betre grunnlag for å kunne fatte gode vedtak i denne saka.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:58:12]: Det var interessant å høre representantens varme engasjement for kull, for før jul mente representanten Hagesæter at å trekke pensjonsfondet ut av fossil energi, ikke ville gjøre verden til et bedre sted. Han så ingen positive effekter eller virkninger – jeg understreker ingen – og han sammenlignet forslaget med det å selge seg ut av tobakk, noe representanten òg i dag mener og har gjentatt, er en feilaktig beslutning.

Mitt spørsmål er: Hva er det som har endret seg siden sist, siden representanten i dag stemmer for å vurdere en utelukkelse av kull og petroleumsselskaper?

Gjermund Hagesæter (FrP) [10:58:53]: Det vi gjer i dag, er at vi set ned ei ekspertgruppe som skal vurde-

re desse spørsmåla. Eg meiner det er viktig at ein får god, objektiv kunnskap i desse sakene. Den ekspertgruppa skal bruke god tid på dette, slik at ein ikkje får den hastebehandlninga som Arbeidarpartiet legg opp til. Dei skal altså bruke bortimot eit år på denne vurderinga. Så skal ein kome tilbake med ei vurdering av kva for effektar det vil ha dersom oljefondet sel seg ut av både kol og petroleum. Den kunnskapen trur eg vi alle kan ha godt av å få, og når vi får den kunnskapen, skal vi vurdere dette på nytt. Eg håpar at Arbeidarpartiet også vil gjere det på bakgrunn av den kunnskapen som då vil ligge føre.

Torstein Tvedt Solberg (A) [10:59:47]: Her mener jeg det er behov for en presisering. Å nedsette et ekspertutvalg må vel forplikte – også for Fremskrittspartiet. Så ved å stemme for den ekspertgruppen i dag åpner jo Fremskrittspartiet for reelt å vurdere en utelukkelse av kull- og petroleumsselskaper når kunnskapen er på plass. Er det slik at Fremskrittspartiet kan komme til å stemme for en utelukkelse av fossil energi om et år? Eller er det slik at representanten fremdeles egentlig mener at det er et forslag som ikke vil ha noen positive effekter?

Gjermund Hagesæter (FrP): Mitt og Framstegspartiets utgangspunkt er at vi ikkje kan sjå at det er eit godt forslag å trekke seg ut av kol og petroleum. Men så vil vi setje ned ei ekspertgruppe som skal vurdere dette. Sjølv om vi set ned ei ekspertgruppe, betyr ikkje det at vi uansett kva dei vil kome fram til, vil stemme for eller mot. Det er jo nettopp det arbeidet og den vurderinga som ekspertgruppa kjem fram til, og legg fram for Stortinget, som vil vere avgjerande for korleis ein stemmer, om ein f.eks. skal trekke seg ut av reine kolgruveselskap, eller om det skal vere vidare uttrekk. Men dette låser vi oss ikkje til. Det gjer vi ikkje i nokon sak. Vi vurderer dette etter kvart. Det trudde eg også alle andre parti gjorde – at ein ikkje har fastlåste standpunkt, iallfall ikkje når ein skal få ei vurdering og utgreiing av temaet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:01:30]: Når man skal vurdere hva et parti egentlig mener, er det interessant å lese hva partiet har ment over tid. Jeg husker fra den første perioden jeg satt på Stortinget sammen med Gjermund Hagesæter følgende merknad, som var lang, men som hadde som avslutning:

«(...) blir Regjeringens overdrevne blanding av etikk og butikk stadig oftere oppfattet som utenrikspolitiske signaler».

Mitt spørsmål til Hagesæter er: Mener Fremskrittspartiet fortsatt at det er feil å blande inn etikk når man driver butikk?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:02:06]: Vi har jo eit etikkråd, som skal vurdere dette. Eg kan ikkje hugse heilt formuleringane i den merknaden, men eg går ut frå at han blei riktig lest opp. Sjølv sagt er det slik som det blei nemnt:

Å blande inn utanrikspolitik i forvaltninga av oljefondet er uheldig. Det føler eg kanskje at enkelte representantar har lyst til å gjere. Men oljefondet skal gi best mogleg avkastning med ein akseptabel risiko. Ein skal vere forsiktig med å blande utanrikspolitik inn i det. Jo fleire område ein utelukkar når det gjeld investeringsmoglegheit i oljefondet, jo vanskelegare vil det vere for oljefondet å gi ei god og stabil avkastning til det norske folk.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:03:14]: Fremskrittspartiets nyvunne begeistring for det representanten Hagesæter kaller god objektiv kunnskap fra ekspertgruppen, kan jo borge for at også FN's klimapanel snart kan gjøre inntrykk på Fremskrittspartiets representanter. Det ville være en heldig utvikling.

Slik Fremskrittspartiet argumenterer i dag, burde de ikke ha noen skrupler med å investere i noe som helst, så lenge det gir avkastning i oljefondet. Man kunne sett for seg store investeringer i landmineproduksjon f.eks., noe som hadde gitt enda mer penger i kassa til det norske folk.

Mitt spørsmål til Hagesæter er følgende: Har jeg tolket representanten rett: Er det slik at Fremskrittspartiet vil følge ekspertgruppens anbefaling om ett år, uansett hva de kommer fram til, også om det så var at gruppa anbefaler å trekke seg ut av all fossil eksponering i SPU?

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:04:05]: Framstegspartiet har ikkje for vane at vi låser oss fast i posisjonar – kva vi skal gjere fram i tid, om eit år. Det trur eg også er tilfellet når det gjeld SV. Vi har sagt at vi ønskjer å setje ned eit ekspertutval til å vurdere desse spørsmåla. Så må vi få deira svar tilbake og gjere ei politisk behandling av det denne ekspertgruppa kjem fram til. Då skal vi seie kva vi gjer og kva vi stør. Før det kan vi ikkje konkludere med kva som vil skje om eitt eller to år.

Rasmus Hansson (MDG) [11:04:52]: Representanten Hagesæter – og jeg tror også representanten Flåtten og mange andre – har tidligere i diskusjonen om oljefondets forhold til klima stadig advart mot å bruke oljefondet som det man kaller et klimapolitisk virkemiddel eller et politisk virkemiddel. Samtidig er det nokså åpenbart at hva man gjør med 5 000 mrd. kr på verdensmarkedet, eller hva man ikke gjør med det, har en politisk effekt, enten man liker det eller ikke. Når nå Hagesæter åpner for å gjøre denne vurderingen om uttrekk av kull fra oljefondet, er han da enig i at oljefondet heretter faktisk må betraktes som det det er, nemlig også et politisk virkemiddel?

Gjermund Hagesæter (FrP) [11:05:45]: Oljefondet har trekt seg ut av enkelte område som vi overhodet ikkje vil vere involverte i. Det gjeld landminer og ein del andre område. Ein skal vere veldig forsiktig med å bruke oljefondet som eit politisk virkemiddel. Det vil ha mange uheldige følgjer. Først og fremst må vi sjå på kva vi oppnår med å selje oss ut av kol. Poenget er jo at andre vil kjøpe desse aksjane. Det er ikkje sikkert at dei er så veldig opptatt av miljø og klima. Så dette må vi vurdere på ein god måte. Så

må vi falle ned på det. Jo fleire område ein trekk seg ut av, vil det vere vanskeleg å oppretthalde ein god og stabil avkastning. Ein står også i fare for at oljefondet blir eit politisk fond, som vil medføre at ein får problem med å investere i enkelte marknader.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:07:05] (komiteens leder): Saksordføreren sa at det alltid er lurt å se hva partier har ment over tid. Det er virkelig sanne ord i denne saken som vi nå behandler.

La meg gå ett år tilbake. Da behandlet vi i denne sal årsmeldingen. Inntil nå har det vært enighet om at det er det tidspunktet og den saken vi drøfter når det gjelder de mer langsiktige spørsmål knyttet til fondet. Da skrev Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti i en merknad følgende:

«Disse medlemmer vil derfor utrede den finansielle og klimapolitiske risikoen involvert i at SPU i dag er tungt investert i olje- og kullskaper.»

Det var, for å si det i tråd med Støre, en merknad som inviterte til dialog. Det var ikke engang fremmet som forslag. Det var en merknad skrevet for om mulig å få de rød-grønne partiene med på dette, slik at vi i forbindelse med den meldingen som kommer om noen uker, faktisk kunne hatt et saklig grunnlag for å gå inn i dette. Det ville ikke de rød-grønne bli med på. De har ennå ikke greid å forklare hvorfor de ikke kunne være med den gangen. Men grunnen gir seg vel selv.

Fra Kristelig Folkepartis side er vi meget godt fornøyd med det sluttresultatet vi har fått. Vi har hele tiden sagt at vi ønsker en utredning, både av klima- og miljøperspektivet og den finansielle risikoen knyttet til at vi på den ene siden tar opp olje og på den andre siden bruker de samme kronene til å investere i oljeselskaper – en dobbel risiko hvis prisene svinger. Det får vi nå gjennom det som blir vedtaket her i dag. Det er ikke slik at det bare gjelder på det finansielle området, slik de rød-grønne har hevdet. Nei, det er også ut fra et klima- og miljøperspektiv.

Nå får vi altså et ekspertutvalg, og det vil gi en helt annen vurdering enn det som lå i det opprinnelige forslaget fra Arbeiderpartiet. Det opprinnelige forslaget, som jeg uttalte meg positiv til, hadde nemlig i seg at man ba om en utredning, og ikke bare en utredning, men en grundig utredning. Dette er frafalt fra Arbeiderpartiets side i det som nå kommer fra de tre tidligere regjeringspartiene. Nå skal det bare gjøres. Men så har vi hørt at man nå har sagt at det behøver ikke skje på dagen – det bør skje etter noen uker eller kanskje noen måneder når det gjelder de rene kullskapene.

Så jeg må si jeg er overrasket over måten i hvert fall Arbeiderpartiet har håndtert denne saken på. Da vi behandlet SV's forslag for noen måneder siden, sa vitterlig flertallet, alle partiene unntatt SV, at

«eventuelle endringer av fondets retningslinjer skal skje i forbindelse med den årlige forvaltningsmeldingen som legges frem hver vår. Flertallet vil derfor påpeke at det er lite realistisk å be regjeringen om å

foreta en grundig utredning med sikte på å trekke ut investeringene til Statens pensjonsfond utland (SPU) av kullselskaper».

Det er jo en glideflukt. Og nå er det nesten litt glideflukt tilbake – at man skjønner at man kan ikke gjøre dette på første dag. Så jeg er overhodet ikke imponert. Og så kan man jo spørre seg selv hvorfor disse tre partiene som for ti måneder siden ikke engang kunne være med på en merknad om å få dette vurdert – de avviste det blankt – nå har et helt annet syn.

Jeg avslutter med å lese fra en lederartikkel i Dagens Næringsliv som jeg synes summerer dette godt opp:

«Mens Ap står igjen med et hektisk og nyfrelst demonstrasjonsforslag, har Venstre og KrF fått gjennomslag for en utredning som om et år kan gi et godt grunnlag for de beslutningene som skal tas. Den tiden er det verdt å ta. Av hensyn både til klimapolitikken og oljefondet.»

Ja, Kristelig Folkeparti har ambisjoner, men de ambisjonene bør også følges av et minstemål av ansvarlighet.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Irene Johansen (A) [11:12:24]: Jeg oppfatter at dere i Kristelig Folkeparti trekker i tvil om vi vet nok om kulleffekt på klimaet til å trekke oljefondet ut av rene kullselskaper nå, og dere vil altså ha en utredning. Rett før valget i september i fjor møtte daværende statsminister Jens Stoltenberg og de andre nordiske statsministre Barack Obama i Stockholm. I felleserklæringen fra møtet var landene enige om ikke å finansiere nye kullkraftverk i utlandet og å bidra til at andre land og investeringsbanker gjør det samme – som representanten Gahr Støre var inne på i sitt innlegg. De vedtok altså dette uten en forutgående grundig utredning, meg bekjent. Trekker Kristelig Folkeparti i tvil også deres kunnskaper, når de kunne gå inn for en sånn erklæring over bordet i Stockholm?

Hans Olav Syversen (KrF) [11:13:20]: Det ville kanskje overraske meg om dette skjedde over bordet. Representanten Gahr Støre sa at Arbeiderpartiet så lyset i 1887, men jeg skjønner at man så lyset etter å ha møtt Obama like før valget, sånn som han nå trekkes fram i alle sammenhenger i denne saken.

Hvis det var slik som representanten Johansen nå snakker om – at man hadde bestemt seg – hvorfor var det da ikke omtalt med ett ord i forslaget til statsbudsjett? Det sto ikke ett ord om at Arbeiderpartiet nå hadde til hensikt å trekke ut alle rene kullselskaper fra oljefondet. Det burde man i hvert fall meddelt velgerne, om man ikke ønsket å meddele det til andre.

Irene Johansen (A) [11:14:14]: Kristelig Folkeparti har vektlagt utredning veldig sterkt. Partiet hadde også en merknad i fjor om det, og jeg skjønner at man er indignert over at Arbeiderpartiet ikke støttet den. Men altså – for ett år siden ønsket Kristelig Folkeparti en utredning, og det samme ønsker man nå. La meg spørre: Har ingenting skjedd i løpet av det året som gjør at Kristelig Folkepar-

ti kan støtte forslaget om å trekke ut oljefondet allerede nå? Og hva forventer Kristelig Folkeparti å få av tilleggs-kunnskap om kull i denne utredningen som vi ikke vet i dag?

Hans Olav Syversen (KrF) [11:14:50]: Dette er utrolig interessant – hvordan man kan snu ting på hodet. Det var Arbeiderpartiet, ved finansministeren, som i sin tid la fram en strategi for denne sal, og fikk tilslutning til at man skulle se på påvirkning gjennom å utøve eierskap, utøve den muligheten man har gjennom eierskap – det fikk man altså tilslutning til – men at man så også måtte vurdere, dersom det ikke førte fram, uttrekk. Så mitt spørsmål er: Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet bare hopper bukk over det man har stått for, og så besværer seg over at Venstre og Kristelig Folkeparti har holdt en konsistent linje? Det er tre partier som må ta ansvar for at vi ikke nå har den grundige utredningen man i sin tid ba om – det er Senterpartiet, det er SV og det er Arbeiderpartiet.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:16:02]: Det er tydelig at vi treffer en eller annen veldig dårlig samvittighet eller en øm nerve hos Hans Olav Syversen. Jeg har nesten aldri opplevd maken til indignasjon, frustrasjon og dårlig klima som blir spredd i salen av Kristelig Folkeparti i denne debatten, så det er tydelig at vi treffer en nerve. Og det forstår jeg godt, for dette er nok et eksempel på at en er mer opptatt av samarbeidet med Fremskrittspartiet og Høyre enn av sakens innhold.

Jeg møtte også Trine Skei Grande i en debatt, og det som hun var mest opptatt av, var: Nå har vi vært for å trekke oljefondet ut av kull i åtte år, og nå har vi jammen meg fått flertall – da stemmer vi mot. Månen til frekkaser, endelig er dere enige med oss.

Men hvis man har vært så veldig for at vi skal trekke oss ut av kull i åtte år, hvorfor stemmer man ikke for når muligheten er der? Og hvis regjeringen varsler at vi skal trekke oss ut av kull? Men det ønsker man ikke, for man er mer opptatt av å få noen uforpliktende utredninger, og hvis man leser innstillingen, er det finansiell risiko som blir vektlagt, ikke klima.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: «Frekkaser» er ikke et parlamentarisk uttrykk.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:17:10]: Ja, jeg er indignert, for jeg synes ikke det er etterrettelig argumentasjon. Og det kan representanten Slagsvold Vedum vite, at er det noe jeg blir indignert over, er det når jeg føler at argumentasjonen ikke er etterrettelig.

For det første gidder man ikke engang å referere korrekt hva vi har stått for, og hva vi står for. Det er en konsistent linje i det vi har stått for, og står for, og nå får flertall for – og så later også representanten Slagsvold Vedum som om vi står for noe annet enn det vi har gjort.

Så det er helt korrekt – da blir jeg indignert, for jeg

synes det er upassende i en debatt som er viktig, og hvor vi nå kommer et kjempelangt stykke på vei med å få et skikkelig faktagrunnlag for å se på hvordan vi skal forvalte vårt oljefond. Vi har bestemt tidligere, og vært enige om, at det gjør vi i forbindelse med meldingene. Vi har vært enige om at vi vil ha en grundig utredning. Så kommer de rød-grønne og er indignert over at vi står fast på det vi hele tiden har ment. Nei takk, det lar jeg meg ikke by.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:18:28]: Jeg deler representanten Syversens engasjement for etterrettelig argumentasjon. Derfor vil jeg bare i denne replikken gjøre oppmerksom på at det er slik at også SV i innstilling 96 S slår fast:

«Dette medlem vil understreke behovet for en grundig gjennomgang av dette temaet i forbindelse med den årlige forvaltningsmeldinga om Statens pensjonsfond.»

SV står like fast som alle andre på at det er i forbindelse med meldingen man skal behandle disse sakene. Vi skriver det bare på et annet sted i innstillingen. Jeg skal ikke legge meg opp i polemikken mellom Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet, men jeg vil at vi skal siteres riktig i denne debatten.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:19:08]: Jeg refererte det som var komiteens flertallsinnstilling. Jeg tar det selvfølgelig til etterretning hvis SV har ment noe annet et annet sted i innstillingen. Det er helt klart at jeg stoler på det representanten Valen sier.

Rasmus Hansson (MDG) [11:19:42]: Vi får nå en faglig utredning som grunnlag for en ny diskusjon om hvorvidt pensjonsfondet skal trekkes ut av kull om ett år. Fra Høyre og Fremskrittspartiet har vi i denne debatten fått høre klart og tydelig det de har gitt uttrykk for hele tiden, at de er særdeles skeptiske til å trekke pensjonsfondet ut av kull.

Spørsmålet er da, for å forsøke å forstå: Hva er det Kristelig Folkeparti og Venstre faktisk har oppnådd? Har de noen signaler som tyder på at Høyre og Fremskrittspartiet har noen planer om å endre mening i dette spørsmålet i løpet av det året som kommer, og i den debatten som kommer om et år?

Hans Olav Syversen (KrF) [11:20:34]: Jeg hører godt det både representanten Flåtten og representanten Hagesæter sier, nemlig at de vil lytte til ekspertgruppens råd. Det betyr for meg at da går man ikke inn med et lukket sinn, men med et åpent sinn og er villig til å revurdere eventuelle standpunkter man har hatt inntil denne dag, ved at man får et annet faktagrunnlag.

Jeg synes det tjener Høyre og Fremskrittspartiet til ære at man også har gått med på at det er et uavhengig ekspertutvalg som skal foreta disse vurderingene, knyttet til både eierstyringen – hva vi kan oppnå gjennom den – og eventuelle kriterier for uttrekk, som vi vet blir en virkelig stor jobb for et slikt utvalg.

Jeg tar dem på ordet, at de går inn i dette med et åpent sinn.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Terje Breivik (V) [11:21:52]: Oljefondet er eit genialt instrument for å bidra til at framtidige generasjonar får same nytte av oljerikdommen me har i dag.

Dei to største truslane mot fondet er klimamessige og finansielle. Skal me unngå ei alvorleg klimakrise – og det skal me – må kapital flyttast frå fossilt til fornybart. Kombinert med at norsk økonomi er svært oljeavhengig, er det i Noregs interesse å redusera investeringane oljefondet har i kol, olje og gass. Det bør skje i ein kombinasjon av nedsal og aktiv eigarskapsutøving.

Derfor er Venstre svært glad for at me, Kristeleg Folkeparti, Framstegspartiet og Høgre har vorte samde om at både den finansielle og den klimamessige risikoen involvert i at SPU i dag er tungt investert i olje- og kolselskap, skal utgreiast grundig. Vedtaket me gjer i dag, går til og med lenger enn det Venstre og Kristeleg Folkeparti føreslo sist Stortinget handsama eit liknande forslag, 19. desember. No er det ei uavhengig ekspertgruppe som skal sjå på problemstillingane og koma med råd – det skal ikkje berre vera ei intern regjeringsvurdering.

Så registrerer eg at både Arbeidarpartiet og Senterpartiet kallar ei uavhengig ekspertgruppe «uforpliktande» og har langt større tiltru til ei regjeringsutgreiing. Betre attest enn det kan knapt finansminister Jensen og resten av regjeringskollegiet få.

I tillegg vil Stortinget, i samband med stortingsmeldingane om forvaltinga av SPU neste vår, få grunnlag for eventuelt å oppretta eit eige mandat innan fornybar energi.

Venstre er tydeleg på at målet er at SPU skal avvikla investeringar i både kolselskap og oljerelaterte selskap. Poenget er ikkje «ut av kol», men å gjera fellesskapen mindre avhengig av fossile inntektskjelder, i breiast mogleg forstand. Me har heile tida vore klare på at me har større ambisjonar om å bruka SPU som ein miljø- og klimamessig reiskap, og slik sikra framtidig avkasting enn berre uttrekk av kol – som, sagt i parentes, i den store samanhengen er rimeleg ubetydeleg, dvs. mindre enn 0,08 pst. av investeringane til fondet. Som aksjonær understøttar ein òg verksemder til selskap ein er eigar i. For Venstre er det nok eit argument for at SPU ikkje kan vera aksjonær i selskap som har framtidig fortjeneste knytt til ein mislukka klimapolitikk.

Ved handsaminga av SVs nesten identiske Dokument 8-forslag 19. desember vart det knesett eit prinsipp etter forslag frå saksordføraren den gongen, Trygve Slagsvold Vedum, om at alle endringar i investeringsporteføljen til SPU skjer i samband med Stortingets årlege behandling av forvaltinga av SPU det føregåande året. Underforstått: Skal det gjerast endringar i investeringsstrategien til SPU, verdas største institusjonelle investor, må det nødvendigvis liggja til grunn grundige vurderingar.

Venstre støtta heilhjarta eit slikt prinsipp før nyttår. Me er ikkje direkte svekte i trua på at dette er minst like viktig tre månader – og nokre medieoppslag om fondets fyrste investering i unoterte aksjar – seinare. Så noterer me at korkje saksordføraren, partiet hans eller Arbeidarpartiet lenger deler den overtydinga. Å påleggja fondet uttrekk frå heile

bransjar over natta, slik dei no tek til orde for, er i beste fall populistisk og kortsiktig – i verste fall direkte uansvarleg.

Eg helsar – til slutt – sjølv sagt velkomen at dei same partia no har endra syn på det å få utgreidd uttrekk av olje og gass, i tillegg til kol.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Tore Hagebakken (A) [11:26:02]: Fortsatt er det en stund til debatten er over. Jeg har tidligere opplevd at Venstre har snudd i salen. Jeg husker særlig én sak – det er kanskje den eneste. Saken gjaldt Direktoratet for økonomistyring – 13. desember i fjor – hvor en først ga ros til Venstre for at de ikke ville være med på regjeringas sentraliseringsiver. Men så snudde Venstre og sikret flertall for regjeringa.

Jeg har forståelse for at det er krevende når en har en samarbeidsavtale – så det er sagt – men nå håper jeg på en ny snuoperasjon, med motsatt fortegn, og at Venstre i dag stemmer for det som jeg oppfatter er Venstres politikk. Er det å forvente for mye? Det er mitt første spørsmål. Hvilke forventninger har Venstre til hva som til slutt blir resultatet? Når vi hører Fremskrittspartiets holdninger framført i dag, ville ikke Venstre følt det betryggende å ha et vedtak som det de rød-grønne går inn for, i bunnen for den videre prosess?

Terje Breivik (V) [11:27:12]: Venstre er svært fornøgd med – som eg akkurat sa frå talarstolen – at me no står i lag med Kristeleg Folkeparti og regjeringspartia om eit forslag som går betydeleg lenger enn det som ligg i Dokument 8-forslaget frå Arbeidarpartiet.

Me har òg store forventingar til ekspertutvalet. Det kjem med faktagrunnlag som gjev støtte til det som har vore Venstres haldning heile tida, at fondet med fordel bør trekkjast ut, og at ein utøver meir aktiv eigarskap med omsyn til fossil energi enn det som har vore tilfellet til no. Som min medrepresentant Syversen sa i stad: Det står stor ære av dei haldningane som Høgre og Framstegspartiet har gjeve uttrykk for frå talarstolen i dag; ikkje å ha nokon dogmatisk haldning til kva som kjem frå ekspertutvalet, og venta på det – i motsetning til det som eg oppfattar at partiet til spørsmålsstillaren eigentleg har gjeve signal om frå den same talarstolen i dag.

Torstein Tvedt Solberg (A) [11:28:20]: Jeg vil først presisere, i etterrettelighetens navn – som flere har vært opptatt av – at det er enstemmig støtte til den uforpliktende, uavhengige ekspertgruppen som det er et forslag om i dag.

Jeg forstår fortsatt ikke helt representanten fra Venstre, for i dag kunne det jo blitt både julaften og nyttårsaften på en gang for Venstre. En kunne fått gjennomslag for en ekspertgruppe som skal vurdere utelukkelse fra fossil energi, som alle stemmer for. I tillegg kunne en fått til å trekke pensjonsfondet ut av kullselskaper i år, som i hvert fall jeg har forstått at Venstre har uttrykt sin varme støtte til. Kan representanten oppklare hvorfor Venstre ikke klarer å

stemme for begge de forslagene de har gitt uttrykk for at de er for?

Terje Breivik (V) [11:29:06]: Igjen er det freistande å stilla spørsmålet tilbake igjen. Hadde representanten meint det same 19. desember som representanten og partiet hans meiner i dag, hadde me jo fått denne utgreiinga, slik at me hadde hatt eit avgjerdsgrunnlag i samband med stortingsmeldinga for SPU no i dag.

Slik som saka er no, er me veldig godt fornøgdde med at me i lag med regjeringspartia og Kristeleg Folkeparti har fått til eit forslag til vedtak i denne sal. Ære vera òg Arbeidarpartiet og Senterpartiet for at dei støttar heilskapen i det, at det no er eit samrøystes storting som gjer eit vedtak som det eigentleg var fleirtal mot – med Arbeidarpartiet og Senterpartiet i spissen – 19. desember 2013.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:30:02]: Det gir mening at Fremskrittspartiet, som ikke er spesielt opptatt av klima – de anerkjenner kanskje nå at det er menneskeskapte klimaendringer – ikke ønsker å stemme for å trekke oljefondet ut av kull i forbindelse med behandlingen av vårens melding om Statens pensjonsfond utland, som er dette forslaget.

Men mitt spørsmål til Terje Breivik, som representerer et parti jeg trodde var opptatt av klima – det tror jeg fortsatt – er: Hva er den klimamessige begrunnelsen for at Venstre ikke vil at vi i forbindelse med behandlingen av Statens pensjonsfond utland skal gi signal om at vi skal trekke oss ut av kull denne våren?

Terje Breivik (V) [11:30:47]: Den klimamessige grunnjvinga er jo at me når det gjeld det forslaget som me no får eit samrøystes storting til å røysta for, får eit forslag som går betydeleg lenger enn berre det eventuelt å gjera eit uttrekk frå kol. No får me òg ei uavhengig vurdering av den klimamessige risikoen knytt til at me er tungt eksponert i annan fossil energi. I tillegg, som eg har sagt til representanten Slagsvold Vedum i mange debattar dei siste vekene, kan nokre få månaders utsetjing for uttrekk av kol, i verste fall til april 2015 – fleirtalet i denne sal endrar seg ikkje – jo ikkje ha avgjerande betyding med tanke på at det òg då er eit avgjerdsgrunnlag for å etablere eit fleirtal for å gå endå lenger.

Rasmus Hansson (MDG) [11:31:48]: Representanten Breivik sier i sitt innlegg både at Venstre helt klart ønsker å trekke Pensjonsfondet ut av kull, og – jeg siterer sånn omtrent – at å trekke Pensjonsfondet ut av kull nå i beste fall vil være populistisk og i verste fall uansvarlig. Da er spørsmålet: Er det sånn å forstå at dersom ekspertgruppen som nå nedsettes av flertallet, faktisk av en eller annen grunn kommer med en anbefaling om ikke å trekke Pensjonsfondet ut av kull, må vi da være forberedt på at Venstre snur og ikke ønsker å trekke Statens pensjonsfond utland ut av kull og fossil?

Terje Breivik (V) [11:32:35]: Igjen er det freistande å snu spørsmålet litt tilbake igjen: Korleis trur representan-

ten Hansson marknaden ville reagert viss denne sal skulle gjort eit vedtak over natta om så betydelege, store midlar på vegner av det norske fellesskapet og det verditapet som ligg i det? Det er jo ei av dei viktigaste grunngevingane for at når me er sette til å forvalta så store verdier, så bør det skje med eit minimum av ansvarlegheit i å ha eit avgjerdsgrunnlag og ein tidsprosess bak den type avgjerder.

Rasmus Hansson (MDG) [11:33:08]: Jeg fikk et spørsmål, får jeg svare på det?

Presidenten: Nei, det kan du dessverre ikke.

Jonas Gahr Støre (A) [11:33:21]: President, det er jo lov det – ved to anledninger snur representanten spørsmålet tilbake igjen til spørsmålsstiller.

Men jeg har lyst til å følge litt opp det spørsmålet som representanten Hansson stilte. Dette uavhengige utvalget vi nå alle er enige om å nedsette, hva blir vekten av de forslagene de fremmer? Sett at man kan lese det utvalget ganske enstemmig eller iallfall tungt på at de er mot å gå ut av kull? Da må vi selvfølgelig veie det, men hvordan tenker representanten Breivik at Venstre har tenkt å forholde seg til dette uavhengige utvalget? Dette er jo til syvende og sist et ansvar Stortinget har, som vi har som politikere, så hva er det han legger i hendene til utvalget?

Representanten sier at flertallet i denne salen ikke endrer seg. Vel, det har vi jo sett litt variasjoner på nå. Men det flertallet han nå er veldig fornøyd med å tilhøre, med Fremskrittspartiet og Høyre, regner han med at det gjennom utredningen kommer til å endre seg, slik at Venstre får dem med på den politikken Venstre egentlig er for?

Terje Breivik (V) [11:34:17]: Venstre har jo sjølvsagt stor tru på at ekspertutvalet vil koma med tilrådingar som vil samsvara med det Venstre heile tida har meint og sagt og trudd. Det som er fantastisk når me skal behandla denne saka til neste år, er jo at då er det i samband med stortingsmeldinga om forvaltninga av SPU. Det betyr at alle partia i denne salen har høve til å gjera dei same sjølvstendige vurderingane og stemma på sjølvstendig grunnlag, heilt uavhengig av kva Venstre og Kristeleg Folkeparti måtte meina. Det gjeld òg for Arbeidarpartiet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:35:08]: På mange måter er denne debatten Stortinget på sitt verste. For at denne debatten skal gå som forventet, er det nødvendig at alle talspersonene for alle partiene later litt som. Høyre må late som om det gjør særlig forskjell for dem om SPU er investert i kull eller ikke overhodet. Arbeiderpartiet må late som om de lenge har vært svært bekymret for oljefondets eksponering i kull. Kristelig Folkeparti og Venstre må late som om de er helt sikre på at utredningen de har forhandlet fram, vil føre fram til noe om et år. Fremskrittspartiet må late som om de er det minste interessert i klima, og jeg må late som om jeg er bestyrret over Kristelig Folkeparti

og Venstre, som lager flertall med Høyre og Fremskrittspartiet i dag istedenfor å være med å trekke oljefondet ut av kull.

Men jeg er ikke bestyrret. I dag gidder jeg bare ikke å være med på noe sånt skuespill, for faktum er at jeg blir litt matt. Vi kunne fått til et flertall for å trekke oss ut av kull i dag om spill, posisjonering og hestehandel hadde vært mindre viktig, om Kristelig Folkeparti og Venstre hadde lagt mindre vekt på lojalitet til regjeringen, men også om Arbeiderpartiet fra starten av ville sagt at de var klare til å gi Kristelig Folkeparti og Venstre gjennomslag for en utredning av uttrekking fra all fossil energi.

Jeg forstår Venstres og Kristelig Folkepartis posisjon godt. De har gjort en god jobb i forhandlinger med Høyre og spesielt Fremskrittspartiet. Norsk politikk har i mange år fungert slik at noen små, få partier har måttet kjempe for miljøet i møte med langt større koalisjonspartnere. Dermed har ansvaret også blitt lagt på de små partiene. Kjeften når ikke nok skjer, får de små partiene. De små partiene henvises til å angripe hverandre for det de ikke har fått til. Det har ikke jeg tenkt å gidde mer, for det har ført til at de store fossile blokkpartiene i norsk politikk har fått gå fri i mange tiår, og til og med høstet skryt for sin innsats for miljøet siden forventningene til dem med rette har vært så lave.

Hver eneste lille ting som er gjort for klimaet i norsk politikk de siste tjue årene, er kjempet inn av små miljøpartier. Elbilpolitikken, regnskognmilliardene, mangedoblingen av investeringene i jernbane, fjorårets økning i CO₂-avgiften på norsk sokkel, rushtidsavgiften i min hjemby, Trondheim, utfasing av oljefyr, Transnova, Enova, osv. Det er Kristelig Folkeparti, det er Venstre, det er SV og noen ganger Senterpartiet som har stått på for alle disse sakene og fått gjennomslag for dem. Først når de store partiene med oppriktig engasjement bestemmer seg for å være med og handle, kan vi virkelig få gjennomslag for klimarevolusjonen vi trenger. Jeg har ikke tenkt å bruke én kalori mer på polemikk med Hans Olav Syversen eller Terje Breivik eller andre som deler SVs oppriktige engasjement for klimaet. Dermed er det sikkert fristende å angripe Arbeiderpartiet. De har da aldri hatt noe problem med investeringer i kull før. Men livet er for kort, og debatten her er for lang.

Jeg synes det er fantastisk at Arbeiderpartiet har fremmet det forslaget de har gjort, og nå åpner for et klarere mandat for SPU i miljøets tjeneste. Det er en sjanse som bør gripes begjærlig, ikke gripes for å drive polemikk mot Arbeiderpartiet fra talerstolen her for at de ikke har ment det før. Riktignok er ikke Arbeiderpartiet klare ennå for å støtte SVs forslag om å forberede uttrekk fra ikke bare kull, men også olje og gass, men logikken som ligger til grunn for det gode forslaget fra Arbeiderpartiet, vil naturlig føre til at vi også slutter å investere i olje og gass. Det er der de store pengene ligger. Å trekke ut av kull vil aldri være tilstrekkelig for å stanse ødeleggelsene av jordens klima. Alle som er opptatt av klima og bærekraftig utvikling, og alle som er opptatt av ansvarlig og framtidsrettet forvaltning av oljeformuen vår, bør gripe sjansen, gratulere Arbeiderpartiet med å ha kommet med dette forslaget og stemme for slik at det blir flertall i salen. Arbeiderpar-

tiet har tatt steget og snudd i en sak som er viktig for klimaet. Høyre og Fremskrittspartiet burde svelge stoltheten sin, slutte med tåkepratet og følge etter. De kunne trengt det. Ikke i én sak så langt har den nye regjeringen prioritert miljø foran andre interesser.

Kristelig Folkeparti og Venstres veivalg i dag er ikke uforståelig. De har en samarbeidsavtale som i daglig politikk veier tungt. Men det er vanskelig ikke å tenke på de tidligere uttalelsene om at de skal stemme for det de er for, uansett hvem som fremmer forslaget. I dag velger Stortinget å utrede framfor å handle. Det er ikke første gang et miljøforslag ender i en utredning. Men la oss bli enige om og la oss håpe at det er siste gang. La oss håpe at vi ikke er avhengig av Siv Jensens velvilje når saken behandles på nytt neste år. Det er en trist forestilling vi ser i dag når det som egentlig er et stortingsflertall for framtidsrettet og klimavennlig politikk, blir til en høyst usikker framtidig gevinst.

Jeg vil ta opp SVs forslag. SV er klare for å gjøre vedtak her i salen som muliggjør uttrekking – ikke bare fra kull, men også olje og gass – i år. Det er et politisk spørsmål som alle partier som er opptatt av klima, bør stemme for.

Presidenten: Representanten Serigstad Valen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:40:26]: I innstillingen har representanten Serigstad Valen for SV skrevet i sine egne merknader:

«En bærekraftig og reell løsning på klimaproblemet forutsetter at olje- og gassproduserende land som Norge erkjenner at også olje og gass er en del av problemet.»

Representanten Serigstad Valen og SV mener at «det politiske flertallet i Norge i lang tid har vist en mangel på slik erkjennelse i utforming av innenlands og utenlands klimapolitikk».

Jeg oppfatter dette som en ganske ramsalt kritikk av det styrende politiske flertallet de siste åtte årene, som SV var en del av. Kanskje representanten Serigstad Valen, uten å late som, kan utdype hvordan den erkjennelsen kom til uttrykk i egen regjering?

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:41:07]: Nå holdt jeg nettopp et langt innlegg om hvor meningsløs denne formen for polemikk er. Svaret på spørsmålet fra representanten Nordby Lunde er ganske enkelt at hun kan ta en titt på alle mine uttalelser og medieutspill de tre årene jeg var miljøpolitisk talsperson for SV. Nå gjør Nordby Lunde akkurat det jeg snakket om: nå fritas Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet, de tre store fossilpartiene i Norge, for ansvar, mens det er meningen at jeg skal sitte og krangle med Kristelig Folkeparti og Venstre om hvem som er best. Det har jeg ikke tenkt å være med på, og i hvert fall ikke på premissene til et parti som har null – jeg mener null! – troverdighet på klimafeltet, og som så sent som for to år siden fremmet forslag her i salen om å bygge nye forurensende gasskraftverk i Norge uten rensing. Det er en

debatt med premisser jeg ikke er interessert i å være med på, fordi det står i veien for at vi får fattet ordentlige klimavedtak her i salen. Og der er Høyre, Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet like skyldige.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:42:01]: Jeg skjønner godt at representanten Serigstad Valen ikke ønsker å ta ansvar for de åtte årene de selv satt i regjering. I forslagene står det at man ønsker at Statens pensjonsfond skal trekke seg ut av fossilselskaper. Jeg lurer på om SV egentlig vil at vi også skal trekke oss ut av Statoil?

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:42:24]: Først tar jeg gjerne ansvar for regnskogsmilliardene, for klimameldingen og alle de gode tiltakene vi la fram der, for mange-doblingen av investeringen i jernbanen osv. Det jeg ikke er beredt til å ta ansvar for, er den tidligere manglende handlekraften fra store partier, som jeg ikke er et medlem av. Så jeg må henviser til forrige svar.

Når det gjelder Statoil, er det ikke sånn at SPU er investert i Statoil, men noe av poenget her er at hvis en tjener store penger på produksjon av olje og gass, er det en dårlig idé å investere de pengene en tjener, i ny produksjon av olje og gass. Da doubles risikoen og gjør en mer sårbar i verdensmarkedet. Derfor er det sånn at det er mer mening i å trekke seg ut av olje og gass hvis en er en olje- og gassproduserende nasjon.

Ellen Eriksen (FrP) [11:43:22]: Kull utgjør i dag 19,5 pst. av energiforsyningen i verden. Kull er ekstra viktig for Kina, India og andre land, som trenger økonomisk vekst og økt velstandsnivå.

Mitt spørsmål til representanten fra SV er: Hva skjer med fattigdommen i en verden hvis kull som energikilde fases ut globalt før man har fått rimelige og gode alternativer?

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:43:46]: Svaret er at fattigdom og nød i verden vil mangedobles om vi ikke fort nok klarer å slutte å bruke kull som energikilde, av den enkle grunn at det er de landene med den fattigste befolkningen og med de største utfordringene som også vil rammes hardest av klimaendringene. Det er kun en mye mer omfattende satsing på fornybar energi som kan sørge for at verdens befolkning i sin helhet får nytte godt av den rikdommen vi skaper, og som kan sørge for at våre barnebarn også kan leve i en sånn verden og ikke i en verden preget av uvær, tapt artsmangfold og matmangel.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Rasmus Hansson (MDG) [11:44:40]: Jeg skal hilse fra Dolly Talbott. Hun er talsperson for den australske urfolkgruppen gomoroi, og som de fleste i salen vet, har Australias urfolk vært utsatt for grove overgrep i flere hundre år. Nå rammes gomoroiene av en ny kullgruve i Maules Creek. Den vil ødelegge tradisjonelt land, og den vil ødelegge store naturverdier.

Statens pensjonsfond utland investerer i denne gruve.

Den utvinner det kullet som all norsk klimaretorikk hevder er klimaets verste fiende. Talbott ber meg spørre Det norske storting: Dersom Maules Creek lå i deres land, ville dere ha ønsket den kullgruven da?

Kloden har kurs mot en uforsvarlig oppvarming, og Norges oljeavhengighet øker. Vi ligger langt bak de beskjedne målene som stortingsflertallet har satt for kutt i klimagassutslipp, og hvis Stortinget vil endre denne utviklingen, må vi nødvendigvis vedta mer forpliktende klimapolitikk på en rekke områder. Derfor har Miljøpartiet De Grønne i dag foreslått å stanse tildelingen av nye blokker på 23. konsesjonsrunde, og å trekke Statoil ut av tjæresand. Allerede under høstens trontaledebatt foreslo vi å trekke Statens pensjonsfond utland ut av kull og tjæresand, trappe ned eksponeringen mot annen fossil energi og øke investeringene i infrastruktur og energi.

Norge rår over et globalt virkemiddel i tillegg, nemlig Statens pensjonsfond utland. Hittil har det vært et nesten unisont mantra at Statens pensjonsfond utland ikke er et klimapolitisk virkemiddel. Det er gjentatt her i dag, men det er selvsagt ikke riktig. Å investere flere tusen milliarder kroner i det internasjonale aksjemarkedet har klimapolitisk effekt – spørsmålet er bare: hvilken? Derfor er det en miljøpolitisk merkedag når Stortinget debatterer klimatil- tak gjennom Statens pensjonsfond utland i dag.

Det er stor forskjell på de forslagene vi debatterer. Både SVs og Arbeiderpartiets forslag tar stilling til det avgjørende spørsmålet: ja eller nei til å la oljefondet investere i kull. Arbeiderpartiets forslag sikrer en sped, men konkret start, og en utredning med et klart formål om å finne metoder for å trekke Pensjonsfondet ut av selskaper med stor virksomhet basert på kull. Forslaget forplikter, og forpliktelse er det mest utrydningstruede fenomenet i norsk klimapolitikk i dag.

Samarbeidspartienes forslag til vedtak gjør det motsatte. Å oppnevne en ekspertgruppe som «skal vurdere om utelukkelse av kull- og petroleums- selskaper framstår som en mer effektiv strategi enn eierskapsutøvelse».

Det betyr å ikke ta stilling, det betyr å ikke treffe tiltak, det betyr å ikke forplikte seg. Hele debatten vil måtte starte på nytt igjen når utredningen kommer om et års tid.

Høyre og Fremskrittspartiet får herved honnør for å ha akseptert at spørsmålet om Statens pensjonsfond utlands investeringer i kull skal vurderes, og for å ha varslet et visst mandat for pensjonsfondsinvesteringer i fornybar energi og infrastruktur. Venstre og Kristelig Folkeparti får mer honnør for å ha fått Høyre og Fremskrittspartiet med på dette. Men selv har Venstre og Kristelig Folkeparti aldri tidligere gitt uttrykk for behov for eksperthjelp for å få vite hva de mener om Pensjonsfondets investeringer i kull. Begge har lenge signalisert et fornuftig miljø- og etikkbasert standpunkt for uttrekk.

Vi ber ikke om fagutredninger for å fortelle oss om det er effektivt at Pensjonsfondet investerer i landminer, barnarbeid og atomvåpen. Vi ber ikke eksperter vurdere hvor mye penger vi kan tjene på å investere i narkotika og prostitusjon. Stortinget må selv greie å avgjøre hva vi vil investere pensjonsfondpengene våre i, og om

vi vil investere dem i jordas største klimaproblem, nemlig kull.

Det er ikke så ofte at verdens øyne er rettet mot debatter i Det norske storting, men i dag er altså et unntak, selv om det er glissent i salen. Den internasjonale kullob- byen har allerede vært her, ens ærend, for å få finansko- miteen fra å anbefale uttrekk av kull, store finansinsti- tsjoner og medier venter på signalet fra eierne av verdens største investeringsfond, og alle internasjonale og norske miljøorganisasjoner ber oss stemme for å starte uttrekk av kull nå. Og gomoroi-folket i New South Wales ber oss om å la være å tjene penger på en gruve som ødelegger deres gjenværende tradisjonelle områder.

Miljøpartiet De Grønne kommer til å stemme for Ar- beiderpartiets, SVs og Senterpartiets forslag og SVs for- slag fordi de gir mest konkret og forpliktende klima- og miljøpolitikk, og så stemmer vi subsidiært for samarbeids- partienes forslag til vedtak fordi de i det minste beholder saken på dagsordenen, og det er bedre enn ingenting.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:50:12]: Jeg satte pris på tonen i innlegget. Det var en konstruktiv tilnærming. Så får jeg bare – jeg tror for tredje gang i dag – redegjøre for at Kristelig Folkepartis synspunkt har vært konsistent. Vi har bedt om en utredning. Det gjorde vi under den rød- grønne regjeringen, og det står vi fast ved nå fordi vi mener det er den riktige formen, når vi skal endre på et så viktig instrument som Pensjonsfondet er, for Norge.

Så har vi klare klimamålsettinger som også er kom- met til uttrykk i innstillingen, bl.a. et eget klimamandat og ikke minst investeringer i fattige land som kommer på dagsordenen nå ved et regjeringsskifte.

Men mitt spørsmål er: Hvor er representanten Hansson uenig i – hva skal vi si – rammeverket for hele forvaltning- en av oljefondet, slik det ligger i dag?

Rasmus Hansson (MDG) [11:51:14]: Det var litt av et spørsmål, men hovedsvaret er jo at oljefondet i dag er småschizofrent fordi det presumptivt ikke skal være et poli- tisk virkemiddel, men allerede er høyst politisk og etisk basert, ved at det trekker seg ut fra en rekke områder som er definert gjennom Stortinget – i stor grad uten lange og kompliserte fagutredninger, men på etisk, moralsk og poli- tisk grunnlag. Men så gjenstår altså klima – og til en viss grad miljø – som et udefinert område hvor vi ikke tar etisk standpunkt. Og dét etiske standpunktet mener jeg altså at Kristelig Folkeparti og Venstre har hatt og også burde vise og stemme i samsvar med på direkten i dagens avstemning.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:52:04]: Takk for sva- ret. Det er jo et veldig interessant spørsmål i hvilken grad fondet, som jeg kanskje nå oppfatter at Rasmus Hansson er inne på, skal være et – og man legger nesten trykk på det – politisk og utenrikspolitisk instrument i det brede, poli- tiske bildet i norsk politikk, noe som altså er litt på tvers av det et ganske stort flertall her har lagt til grunn hittil.

Så jeg vil bare få avklart – helt grunnleggende – om

Miljøpartiet De Grønne mener at fondet som sådan skal brukes politisk – for så vidt både utenrikspolitisk og, f.eks. i denne sammenheng, klimapolitisk.

Rasmus Hansson (MDG) [11:52:53]: Svaret er et rungende ja! Som jeg har gjentatt flere ganger i denne salen i løpet av den korte tida jeg har vært her, er det et ganske oppsiktsvekkende paradoks at vi har en slags flertallspolitisk konsensus om at Pensjonsfondet ikke er et klimapolitisk eller et politisk virkemiddel. Hva er nå det for noe da – å hevde at å investere så forferdelig mange penger i alt mellom himmel og jord i verdensmarkedet ikke har politisk effekt? Dette er en form for politisk abdikasjon som er helt meningsløs, og hvis vi i Miljøpartiet De Grønne kan bidra til å slå høl på dette, er vi stolte og glade for det. Og jeg mener at denne debatten er en av de gode mulighetene for å komme ut av den tåka og inn i det faktum at vi må bestemme oss for hva slags politikk vi vil at oljefondet skal fremme – ikke leke at det ikke fremmer politikk.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Siv Jensen [11:54:13]: Det er bred politisk oppslutning om hovedlinjene i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, SPU. SPU forvaltes ut fra et mål om høyest mulig avkastning innenfor moderat risiko. Den finansielle målsettingen som har ligget fast siden fondet ble opprettet, bør fortsatt ligge fast. Forvaltningen av fondet skal ikke være et instrument i miljø- eller utenrikspolitikken. Vi må være var for at man i andre land, som vi ønsker å investere i, følger med og tolker den debatten vi som eier av fondet har.

Gjennom retningslinjer for observasjon og utelukkelse har vi valgt å ha visse etiske begrensninger for hvilke selskaper fondet kan investere i. Dette er en del av rammeverket for SPU, og den finansielle målsettingen skal oppnås innenfor denne og de øvrige restriksjonene på forvaltningen som følger av mandatet, og andre begrensninger.

Vårt ansvar for vår alles, felles pensjonssparing er et tungt finanspolitisk ansvar for vår generasjon. Utgangspunktet for aksjeinvesteringene i SPU er at fondet eier en liten andel av hele verdens aksjemarked. På den måten kan vi over tid forvente en avkastning og risiko i tråd med utviklingen i verdens aksjemarked. Generelt sett bør det foreligge tungtveiende grunner for å avvike fra denne strategien.

Endringer vi gjør i investeringsstrategien for fondet, bygger på grundige faglige utredninger og en bred forankring i Stortinget. Derfor er jeg veldig fornøyd med både finanskomiteens innstilling om nedsettelse av en ekspertgruppe og den brede støtten dette forslaget ser ut til å få. Spørsmålet om egnet virkemiddel for å håndtere klimarisiko i kull- og petroleumsselskaper ble vurdert da de etiske retningslinjene ble etablert. Men det er en stund siden. Derfor er det betimelig at vi ber en gruppe eksperter se på dette om igjen. Jeg ser frem til å motta gruppens rapport en gang i løpet av høsten og komme tilbake til Stortinget med brede vurderinger av dette når vi legger frem den årlige forvaltningsmeldingen til neste år. Å

spekulere noe mer nå om hva rapporten til denne gruppen vil inneholde, vil raskt smake av forhåndskonklusjon, og det er jo nettopp dette vi har søkt å unngå i denne saken.

Om noen få uker legger regjeringen frem den årlige meldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. I dag er derfor heller ikke dagen for å bringe mye annet nytt til torgs. La meg bare gjenta hva mitt utgangspunkt i denne saken har vært: Jeg mener at en langsiktig investor som SPU bør følge særskilt med på utviklingstrekk som kan ha potensial til å påvirke avkastningen av fondet på lang sikt. Norges Bank har allerede oppmerksomhet om dette i sin eierskapsutøvelse, og det er bra. Departementet har tidligere lagt frem analyser av konsekvenser for avkastning og risiko av klimaendringer. Det er naturlig at vi også fremover arbeider for å få en bedre forståelse av hvordan bl.a. klimaendringer kan påvirke SPUs avkastning og risiko. Søkelys på denne problematikken og bidrag til forskning er for øvrig helt i tråd med den anbefalingen vi har fått fra Strategirådet for SPU. Rådet anbefaler at fondet tar initiativ til og støtter uavhengig forskning for å øke forståelsen av hvilke faktorer som kan påvirke fondets verdier.

Vi har lyktes i å bygge opp et godt system for håndtering av oljeinntektene som har høstet anerkjennelse internasjonalt. Flere regjeringer og storting har bidratt til det. Nå ber vi – nær sagt, denne tradisjonen tro – nok en gang en gruppe eksperter om en grundig vurdering av et omfattende tema. Regjeringen dukker dermed ikke unna vanskelige spørsmål, og vi utsetter dem heller ikke i én eller to stortingsperioder.

Samlet sette synes jeg finanskomiteens innstilling lover godt for den videre forvaltningen av Pensjonsfondet. Jeg ser frem til den neste milepælen i dette arbeidet: fremleggelsen av den årlige stortingsmeldingen om fondet som kommer rett før påske.

Stortinget har over tid hatt tradisjon for å vektlegge bred enighet om viktige veivalg for forvaltningen av fondet. Det har bidratt til en robust strategi som har stått seg i perioder da andre fond har måttet reversere sine strategier i møte med uro.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jonas Gahr Støre (A) [11:59:56]: Jeg synes finansministeren ga en god gjennomgang av det som er oppdraget som nå ligger foran denne uavhengige ekspertgruppen, som et samlet storting stiller seg bak.

Men det kunne være interessant å få finansministeren til å resonnerer rundt begrepet hun brukte, nemlig «tungtveiende grunner» – at det skal tungtveiende grunner til for å endre investeringsprofil, portefølje og modeller for fondet. Hvilke tungtveiende grunner er det som ligger til grunn for at Fremskrittspartiet og regjeringen har sluttet seg til dette forslaget, utarbeidet forslaget og fått flertall for det? Er det risikoeksponering for et land som har olje- og gassressurser og et stort fond, eller er det klimakonsekvensene av de investeringene som veier i de tungtveiende grunnene?

Statsråd Siv Jensen [12:00:51]: Den aller mest tungtveiende grunnen til at det er viktig å gjennomføre grundige faglige utredninger og analyser før man gjør endringer i forvaltningen av fondet, er den overordnet viktige ambisjonen Statens pensjonsfond utland har, nemlig å forvalte det norske folks pensjonspenger på en slik måte at det gir god avkastning over tid. Det er nettopp derfor fondet ikke skal være et verktøy for løpende utenrikspolitiske spørsmål eller løpende klima- og miljøpolitiske spørsmål. Det er fordi vi skal ha en konsistent, forutsigbar og troverdig linje i hva fondet investerer i. Hvis det skal gjøres endringer i det, skal det skje slik det alltid har gjort, gjennom grundige faglige utredninger.

Jonas Gahr Støre (A) [12:01:56]: Det var en nyttig avklaring og presisering at de tungtveiende grunnene er å sikre god avkastning over tid. Som jeg sa i mitt innlegg i dag: Det er vi enige om.

Jeg opplever at det er et spenn mellom Kristelig Folkeparti og Venstres motivasjon for sitt forslag om en grundig utredning og det som finansministeren her sier er sin motivasjon. Det er tråklet opp i det forslaget som ligger her, som har interessante motsetninger i seg, men vi skal se på det når konklusjonene på det forslaget kommer.

Da kan det være interessant å stille et spørsmål om forslaget som representanten Hagesæter stadig tar opp, dette feilaktige grepet med å trekke seg ut av tobakk. Jeg har spurt finansministeren tidligere om hun er enig i den avgjørelsen som da ble tatt. Vil hun mene at det uttrekket, siden hun gikk inn for å reversere det, også er fornuftig for å sikre god avkastning over tid?

Statsråd Siv Jensen [12:02:50]: For det første opplever ikke jeg at det er noe spenn i forhold til den flertallsenigheten som ligger i Stortinget i dag. Snarere tvert imot mener jeg representantene fra Kristelig Folkeparti og Venstre meget godt har redegjort for det standpunktet de har i dag, som de også hadde i fjor, og som de har hatt lenge, nemlig et ønske om å få utredet konsekvensene av noe før man eventuelt velger å fatte vedtak om det. Som jeg sa i mitt innlegg, konkluderer heller ikke regjeringspartiene i dette spørsmålet før vi kjenner de faglige anbefalingene som måtte komme rundt dette. Det har også tidligere vært – tror jeg – Arbeiderpartiets linje. Jeg synes det er litt mer uklart hva som er Arbeiderpartiets linje nå. Men med tanke på alle debatter om uttrekk vet vi at vi løper en risiko for lavere avkastning på det norske folks pensjonspenger. Derfor mener jeg det er viktig at vi tenker oss grundig om før vi fatter beslutninger.

Snorre Serigstad Valen (SV) [12:04:08]: Når vi ser hvor frustrert Fremskrittspartiet har vært over det de kaller det store tapet ved å trekke seg ut av tobakk, er det litt vanskelig å tro på at Fremskrittspartiet har en helt åpen holdning til hva man skal gjøre i spørsmålet om kull og Statens pensjonsfond utland når utredningen er ferdig neste år. Men jeg kan velge å tro finansministeren, og da blir spørs-

målet: Er Fremskrittspartiet villig til å lytte like mye til andre uavhengige ekspertgrupper, nærmere bestemt FNs klimapanel, som er en av de største og bredest sammensatte ekspertgruppene i verden? Vil Fremskrittspartiet også basere sin politikk på anbefalinger fra denne gruppen i årene som kommer?

Statsråd Siv Jensen [12:04:54]: Dette er først og fremst en debatt om hvordan vi forvalter det norske folks pensjonspenger. Det er et spørsmål jeg tar veldig alvorlig, for det handler om hvordan både den generasjonen som lever i dag, og de generasjonene som kommer etter oss, skal nyte godt av en stor formue som vi lykkes i å hente opp. Da handler det om å søke å maksimere avkastningen på de pengene. Så kan man gjerne diskutere en lang rekke ulike klima- og miljøpolitiske spørsmål, men jeg mener at det overordnet sett hører hjemme i andre debatt-sammenhenger enn når vi diskuterer fondets langsiktige forvaltning.

Så registrerer jeg at det nå er flertall i Stortinget for å sette ned et ekspertutvalg. Det er jeg glad for, fordi det betyr at vi kan få en grundig gjennomgang og vurdering av hvordan eventuelle uttrekk vil påvirke forvaltningen av fondet. Det mener jeg er informasjon vi trenger å ha før vi treffer nye beslutninger.

Snorre Serigstad Valen (SV) [12:06:04]: Jeg fikk ikke svar på det jeg spurte om, og jeg har en mistanke om at hvis jeg spør igjen, vil jeg fortsatt ikke få svar på hvorvidt Fremskrittspartiet i framtiden vil legge FNs klimapanels anbefalinger til grunn for sine politiske valg, så da skal jeg prøve å spørre om noe annet.

Ut fra svaret fra finansministeren tolker jeg det sånn at Fremskrittspartiet mener at avkastningen til fondet i nesten enhver sammenheng er viktigst. Det kan også kritikken mot at vi trakk oss ut av tobakk, tyde på. Derfor vil jeg stille finansministeren spørsmålet: Når er det ikke lenger greit? Hva slags konsekvenser av de pengene vi tjener, er finansministeren ikke villig til å leve med? Hvor alvorlige konsekvenser må vår virksomhet i utlandet ha for klima, miljø eller arbeidstaker- eller menneskerettigheter for at Fremskrittspartiet er villig til å sette foten ned? Jeg spør fordi Fremskrittspartiet tidligere har imponert med f.eks. å trekke investeringer ut av selskaper på okkupert grunn i Palestina.

Statsråd Siv Jensen [12:07:08]: Fremskrittspartiet har alltid støttet forslag som handler om å utrede spørsmål vi ikke har nok kunnskap om og kompetanse på. Det gjør vi fortsatt.

Så mener jeg at det å ha gode etiske retningslinjer for forvaltningen av fondet er bra. Men jeg mener også at når Stortinget velger å gjøre endringer i det, skal det være grundig gjennomgått og vurdert, slik at man opplyser om alle mulige konsekvenser av å gjøre endringer. Det mener jeg er det eneste ansvarlige med tanke på hva som er det overordnede målet for SPU, nemlig å forvalte det norske folks pensjonspenger på en slik måte at det gir mer avkastning fra det ene året til det andre.

Rasmus Hansson (MDG) [12:08:19]: Finansministeren understreker igjen at Statens pensjonsfond utland ikke skal være et politisk instrument. For å få hjelp til å forstå denne vurderingen litt bedre lurer jeg på: Er det ikke et helsepolitisk tiltak når Statens pensjonsfond utland avstår fra å investere i tobakk? Er det ikke et sosialpolitisk tiltak når Statens pensjonsfond utland avstår fra å investere i barnearbeid? Er det ikke et humanitært og humanitærpolitisk tiltak å avstå fra å investere i landminer? Og, for å lande i denne debatten vi er oppe i nå: Har det ikke klimapolitisk betydning hvorvidt Statens pensjonsfond utland investerer mye eller lite i olje og – framfor alt – i kull?

Statsråd Siv Jensen [12:09:23]: Jeg tror jeg skal minne representanten Hansson på at nettopp fordi verdens øyne retter seg mot Norge når det er diskusjoner om forvaltningen av Statens pensjonsfond, er det det beste beviset for hvor viktig det er å ha en langsiktig og forutsigbar forvaltningsstrategi for fondet. Det er et stort fond hvis hovedformål er å sørge for en god avkastning på det norske folks pensjonspenger. Det er det overordnede målet med SPU.

Så er det mulig at Miljøpartiet De Grønne mener at vi skal endre forvaltningsstrategien løpende etter som debatten endrer seg og det kommer opp nye, interessante spørsmål, enten i den utenrikspolitiske eller den miljøpolitiske debatten. Det er jeg uenig i. Jeg mener det vil være en veldig risikofylt strategi for å forvalte det norske folks pensjonspenger. Derfor er det klokt å utrede spørsmål grundig før Stortinget treffer nye vedtak, basert på en bred analyse.

Presidenten: Da er replikkordskiftet omme.

Torstein Tvedt Solberg (A) [12:10:45]: Tidligere denne uka møtte jeg noen sentrale representanter fra regjeringspartiet Høyre. Disse personene var veldig opptatt av å fortelle meg at den der saken om pensjonsfondet ut av kullselskaper ville vi jammen tape så det sang – og om vi hadde trodd at det var flertall for det forslaget, var det rett og slett pinlig, mente de. Med fare for at det er tanker og meninger flere i regjeringspartiene har, mener jeg det er på sin plass å oppklare et par ting her i dag.

For det første: Arbeiderpartiet har ikke fremmet dette representantforslaget fordi vi ville påføre regjeringa et nederlag. Forslaget er heller ikke fremmet som en del av en større plan om å selge mer norsk olje og gass, som enkelte konspirasjonsteoretikere har antydnet. Dette representantforslaget ble fremmet fordi vi står bak politikken i forslaget. Det kan være det høres unikt ut, men det er faktisk sant.

Arbeiderpartiet har siden Statens petroleumsfond ble opprettet i 1996, stått for en skrittvis utvikling av den ansvarlige investeringspraksisen. Vi var der da Etikkrådet ble etablert i 2004. Vi var der da en utelukket klasevåpen, kjernevåpen og landminer. Vi var der da en utelukket tobakkselskaper i 2009. Vi var der da miljømandatene ble opprettet for få år siden. Derfor fremmet vi før jul forslag om å utelukke kullselskaper, for vi mente det var det riktige neste skrittet å ta i denne utviklingen. Og i etterrettelighe-

tens navn: Det er jo denne skrittvis videreutviklingen som nettopp har kjennetegnet hovedlinjene for fondet.

Så hvorfor akkurat dette forslaget om kull? Klimaendringene er vår tids største utfordring. Pensjonsfondet er eid av det norske folk, og som samfunn bør vi ikke være likegyldige til hvordan fondet investerer, særlig i lys av at fondet er ment å vare i generasjoner.

Samtidig har Norge sluttet seg til å nå togradersmålet. Skal vi ha mulighet til å nå disse målene, må verdens utslipp fra kull begrenses kraftig de neste tiårene – ifølge beregninger fra Det internasjonale energibyrådet. Kull er i særklasse den kilden som står for de største utslippene, og miljøorganisasjonene var i høringen vi hadde, tydelige på at kull er riktig sted å begynne.

Så er det visst også vanskelig for noen å forstå at dette forslaget kom nå i høst. Men det er ikke et forslag tatt ut av løse lufta. Stadig flere ser at handling for å motvirke klimaendringene er påkrevet. Dette har vært en del av en internasjonal trend.

For det andre: Det er ikke Arbeiderpartiet som taper her i dag – det er miljøet som taper. Dagen i dag kunne blitt historisk. En kunne nedsatt en ekspertgruppe, og en kunne startet den reelle handlingen for å utelukke kullselskaper.

Jeg må dessverre, på bakgrunn av at Venstre og Kristelig Folkeparti i dag stemmer mot det forslaget de har gitt uttrykk for at de støtter, stille spørsmål ved om viljen Venstre og Kristelig Folkeparti har til å bidra til gode løsninger, er der – og da spesielt gode klimaløsninger. Men jeg skal velge å se framover. Jeg håper viljen til dialog blir større hos både Venstre og Kristelig Folkeparti og hos regjeringspartiene når Stortinget får framlagt stortingsmeldingen om pensjonsfondet i april.

Statsråden var i sitt innlegg veldig opptatt av den brede støtten. Statsråden har også varslet en omfattende melding, som skal vurdere mange aspekter ved forvaltningen av fondet. Det bør da være et mål å samle et bredest mulig flertall bak retningen forvaltningen av fondet skal ta. Det vil naturlig nok være en del ulikheter, men jeg håper det fortsatt kan være bred politisk oppslutning om hovedlinjene i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland – også når landet nå har fått en ny regjering.

Vår dør står i hvert fall åpen. Jeg håper viljen til dialog faktisk er til stede.

Siri A. Meling (H) [12:14:49]: Norge er en betydelig aktør, også i en global sammenheng, innenfor energiproduksjon, særlig i olje og gass. Vi har store statlige eierinteresser direkte i bransjen, og vi høster betydelige inntekter fra denne sektoren – det gjelder skatte kroner, det gjelder direkte inntekter fra statens eierandeler på sokkelen, og det gjelder gjennom utbytte i selskaper hvor staten også har eierandeler, først og fremst Statoil. Til sammen utgjør dette store inntekter til staten. En stor andel av vårt brutto nasjonalprodukt kommer fra inntekter fra energirelatert aktivitet.

Det betyr at vi som nasjon er meget eksponert innenfor området fossil energi. Vi trenger å ha et bevisst forhold til hvor stor denne eksponeringen skal være, og hvor sårbare vi tåler å være. Ekspertutvalget som flertallet nå foreslår

nedsatt, vil ha en viktig funksjon i å se helheten i vår eksponering innenfor fossil energi – det være seg kull, olje og gass. Som flertallet påpeker i sine merknader, er det viktig å medvirke til forskning som kan avdekke den finansielle risikoen ved Statens pensjonsfond utlands investeringer i olje- og kullselskaper, sett i sammenheng med den betydelige andelen petroleumssektoren har i Norges økonomi for øvrig.

Klimautfordringen er sannsynligvis vår tids største utfordring, og arbeidet med en kunnskapsbasert tilnærming til å forstå de fysiske sammenhengene, men også hvilke politiske grep vi bør iverksette, er viktig. Utfordringen er stor, og da trenger vi reelle løsninger, løsninger som gir resultater.

Skal vi tro klimaforskerne, vil vi fremover oppleve hyppigere ekstremvær, og i vår del av verden vil det sannsynligvis bli både våtere og varmere. Andre deler av verden vil oppleve større innslag av tørke, og havnivået vil med stor sannsynlighet stige. Dette har selvfølgelig store implikasjoner på verdiskaping og hvor penger bør investeres.

Statens pensjonsfond utland er en langsiktig investor, og det er riktig å ha økt oppmerksomhet på temaer som kan påvirke den langsiktige avkastningen og risikoen. Norges Bank har klimarisiko som ett av sine satsingsområder i eierskapsutøvelsen, og det er en helt riktig prioritering med tanke på de utfordringene vi står overfor på dette området.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet gjennom forslaget vi har til behandling, allerede på det nærmeste har konkludert at kullselskaper bør trekkes ut av pensjonsfondets investeringsportefølje – ikke som en del av en vurdering knyttet til risikospredning i porteføljen, men som et politisk redskap knyttet til klimautslipp.

Kanskje kan dette best karakteriseres som en strategi noe etter innfallsmetoden – i relasjon til at Arbeiderpartiet var imot det samme for et år siden, og ikke minst fordi det er langt unna en ansvarlig behandling å skulle utrede dette spørsmålet og fremlegge konklusjonen i en melding til Stortinget som er ventet i løpet av noen få uker, siden det heldigvis ikke hersker noen uenighet om at eventuelle endringer av fondets retningslinjer skal skje i forbindelse med den årlige forvaltningsmeldingen som legges frem hver vår. Etter Høyres mening vil dette være en uforsvarlig saksbehandling.

Jeg vil minne Arbeiderpartiet på at det i mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland er slått fast at god avkastning på investeringsporteføljen på lang sikt anses å være avhengig av en bærekraftig utvikling i økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig forstand. Eierkapsutøvelse og påvirkning har vært vurdert som en mer effektiv strategi for å adressere klimaspørsmål og bidra til positive endringer enn utelukkelse.

Det er imidlertid naturlig å kunne ta en gjennomgang av om dette er den beste innfallsvinkelen, eller om utelukkelse av kull- og petroleumsselskaper kan være en mer effektiv strategi. Som finansministeren nevner i sitt svarbrev til finanskomiteen i denne saken, har dette spørsmålet vært oppe til vurdering tidligere, nemlig i 2003, hvor det såkalte Graver-utvalget konkluderte med at det ikke var grunnlag for negativ filtrering av selskaper som produserer kullkraft

eller petroleum, fra fondet. Det er imidlertid ikke unaturlig å ta en ny gjennomgang og vurdering, slik som også flertallet foreslår i denne saken.

Marianne Marthinsen (A) [12:20:01]: I utgangspunktet er det flertall i denne salen for å trekke SPU ut av selskaper som har kull som sin kjernevirksomhet, og jeg må si at jeg synes det er oppriktig synd at det flertallet ikke kommer til uttrykk her i dag. Selv om vi alle er helt enige om at det er behov for å utrede mer komplekse problemstillinger som dreier seg om avgrensning, ville det vært fullt mulig, dersom denne salen ønsket det, å gjøre et vedtak i dag som sørget for at SPU raskt var ute av de rene kullselskapene. Det ville ikke vært til hinder for å sette ned et ekspertutvalg som skal utrede bredere – et forslag som vi for øvrig kommer til å stemme for.

Jeg konstaterer at det ikke blir flertall for å gå ut av kullselskaper i dag, og jeg deler den skuffelsen som bl.a. miljøbevegelsen har uttrykt i denne saken. Fra utsiden må dette se ganske absurd ut. Det har vært lite imponerende, må jeg si, gjennom denne debatten å se hvordan Venstre og Kristelig Folkeparti prøver å gjemme sitt eget tilbaketog bak beskyldninger mot de rød-grønne partiene, og særlig Arbeiderpartiet, fordi vi mener noe annet nå enn det vi gjorde for et år siden. Men politikk er alltid i bevegelse, heldigvis – årstallet 1887 har allerede vært oppe i debatten – slik har det vært gjennom hele mitt partis historie, og jeg antar at slik er det i alle andre partier også. Og det er vanskelig å forstå det sinnet dette åpenbart framkaller, spesielt i Kristelig Folkeparti.

Vi kommer, som sagt, til å stemme for denne ekspertgruppen. Faglig kunnskap er alltid bra. Den kan vi bruke til f.eks. å løse disse avgrensingsproblemene, men det forundrer meg litt at Venstre og Kristelig Folkeparti gir uttrykk for en så stor tilfredshet med at regjeringspartiene sier at de vil lytte til denne ekspertgruppen. Representanten Breivik fra Venstre sier til og med at han legger til grunn at utvalget vil komme med anbefalinger som er i tråd med Venstres politikk. Men hva dersom gruppen konkluderer med at vi ikke bør trekke oss ut – er det denne ekspertgruppen som skal avgjøre det? Dette er politikk. Dette bør være gjenstand for politiske vurderinger. Vi bruker eksperter til å hjelpe oss med å nå de målene som vi politisk vedtar, ikke til å ta politiske avgjørelser for oss.

Så er det i og for seg en god idé å la et ekspertutvalg se på avveiningene mellom uttrekk og aktiv eierskapsutøvelse. Fondet har hatt suksess med å være etisk bevisste og aktive eiere tidligere. Det er gjort masse solid arbeid i dialog med enkeltelskaper, f.eks. for å sikre et minimum av faglige rettigheter. Fondet har tatt initiativ til å jobbe med hele bransjer, f.eks. for å bekjempe barnearbeid, og det er initiativer som har gjort en forskjell, som har bidratt til å underbygge den overordnede føringen som vi har lagt på fondet, om at det skal bidra til en bærekraftig utvikling. Så det er helt åpenbart at direkte uttrekk ofte ikke er det beste svaret dersom en ønsker å påvirke en bransje eller en sektor.

Men det er vanskelig å se at eierskapsdialog skal føre fram i en sak hvor vi har tatt et aktivt standpunkt mot hele kjernevirksomheten. Da fondet ekskluderte investeringer i

tobakk, var det med bakgrunn i at man mener at produksjonen av produktet i seg selv er uetisk, og da hjelper det ikke å jobbe med bedriftskultur eller miljøkriterier. Det er et tilsvarende standpunkt vi har tatt til kull. Kull står i en særposisjon blant de fossile energibærerne. Innenfor togradersscenariotet er det ikke plass til storstilt produksjon av kull, og da må vi som politikere politisk ta stilling til om vi mener at dette er det vi skal ha våre framtidige pensjonspenger investert i.

Debatten om fossil eksponering ut fra et rent finansielt perspektiv er interessant. «Stranded assets» og «carbon bubbles» har blitt begreper internasjonalt, og det er helt naturlig og også bra at den diskusjonen når Norge. Men det forslaget vi fremmer i dag, har en klimamessig begrunnelse, det har en etisk begrunnelse. Derfor må jeg si at det er så forunderlig å oppleve at både Venstre og Kristelig Folkeparti, som gjennom flere år har argumentert for å redusere den fossile eksponeringen i SPU nettopp ut fra en klimamessig og etisk begrunnelse, ender opp med å stemme imot dette i dag.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Irene Johansen (A) [12:25:00]: Det kan virke som om mange ble tatt på senga da Arbeiderpartiet fremmet forslag om å be regjeringen i vårens stortingsmelding om forvaltningen av SPU varsle at fondet trekker seg ut av kullgruveselskaper som har som hovedoppgave å utvinne kull, og sette ned en ekspertgruppe som skal utrede mulig uttrekk av øvrige kullselskaper.

Jeg mener det er flere partier her som skulle blitt glad for dette forslaget, fordi det nå er flertall for å gjøre nettopp det vi foreslår, og som jeg oppfatter at Kristelig Folkeparti og Venstre har ment tidligere, nemlig å trekke oljefondet ut av kullselskaper. Men hva skjer? Jo, verken Kristelig Folkeparti, Venstre eller regjeringspartiene vil snakke med oss om forslaget.

Istedenfor å få gjennomført uttrekk av kullselskaper nå, slik jeg oppfatter at de ønsket tidligere, har Kristelig Folkeparti og Venstre fått gjennomslag for å sette ned en ekspertgruppe som fram til neste stortingsmelding om Pensjonsfondet om ett år skal vurdere om utelukkelse av kull- og petroleumselskaper framstår som en mer effektiv strategi enn eierskapsutøvelse og påvirkning for å adressere klimaspørsmål.

I tillegg prøver de å trekke i tvil Arbeiderpartiets engasjement i denne saken og kaller det populistisk. Vi anerkjenner Kristelig Folkepartis og Venstres miljøengasjement, så hvorfor prøve å sette Arbeiderpartiets miljøengasjement i et dårlig lys istedenfor å diskutere saken? For Arbeiderpartiet støtter den utredningen Kristelig Folkeparti og Venstre har fått regjeringen med på, samtidig som vi vil gå lenger enn det og trekke oljefondet ut av kullselskaper nå. Det er problemet.

Det har vært bred enighet om oljefondets investeringsstrategi siden fondet ble opprettet. Miljø og ansvarlige investeringer har vært i fokus gjennom mange år og gjenspeiler seg i rammeverket for fondet. Hovedmålsettingen

for fondet er å få høyest mulig avkastning på investeringene innenfor en moderat risiko. Forslaget om å utelukke rene kullselskaper er en videreføring av dette arbeidet.

FNs klimapanel slår fast at man er sikrere enn noen sinne på at befolkningens utslipp påvirker klimaet, og at tidsvinduet for å snu den globale utslippstrenden er smalt om vi skal nå togradersmålet. Det er derfor naturlig at oppmerksomheten på klima i eierskapsutøvelsen av oljefondet intensiveres ytterligere i årene som kommer. Arbeiderpartiets forslag må ses i lys av dette.

Rett før valget i september i fjor møtte daværende statsminister Jens Stoltenberg og de andre nordiske statsministrene Barack Obama i Stockholm. I felleserklæringen fra møtet var landene enige om ikke å finansiere nye kullkraftverk i utlandet og å bidra til at andre land og investeringsbanker gjør det samme. Arbeiderpartiets forslag er en naturlig oppfølging av denne erklæringen.

Arbeiderpartiet vil på bakgrunn av dette sette i verk uttrekk av kullselskaper allerede nå. Men det fikk vi altså ikke Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti med på, til tross for at jeg oppfatter at Venstre og Kristelig Folkeparti har ment dette tidligere. Det er synd at vi må vente ett år på vedtaket om å trekke oljefondet ut av kull. Med Arbeiderpartiet er det flertall på Stortinget for å gjøre det nå. Hva som skjer om ett år, vet ingen.

Ellen Eriksen (FrP) [12:28:25]: Arbeiderpartiet har lovet å bli et konstruktivt opposisjonsparti. Denne saken viser at Arbeiderpartiet vinger.

I desember stemte Arbeiderpartiet imot et SV-forslag om å fase ut investeringer i fossil energi. Arbeiderpartiets begrunnelse for å stemme nei var at endringer av retningslinjene må skje i den årlige forvaltningsmeldingen. Dette var faktisk fornuftig. Det er nemlig ikke forsvarlig å gjøre endringer i fondet uten å utrede først. Nå har Arbeiderpartiet ombestemt seg igjen. Nå krever Arbeiderpartiet at regjeringen skal varsle at oljefondet skal ut av kullgruveselskaper, uavhengig av hva en utredning viser.

Jeg er litt overrasket over den nye politikken der 5 000 mrd. kr skal forvaltes etter innfallsmetoden. Fremskrittspartiet mener, i motsetning til Arbeiderpartiet, at oljefondet bør forvaltes på en ansvarlig og langsiktig måte basert på objektive kriterier. Forvaltning etter innfallsmetoden duger ikke.

Jeg er ikke sikker på om verden vil bruke mer eller mindre kull hvis oljefondet trekker seg ut av kullselskaper over hele verden. Jeg er heller ikke sikker på om utelukkelse av kullselskaper er et mer effektivt klimatiltak enn seriøst eierskap. Jeg vet heller ikke hvordan oljefondet vil bli opplevd i utlandet hvis fondet får en rolle som moralpoliti. Arbeiderpartiet har allerede konkludert i disse vanskelige spørsmålene. Fremskrittspartiet mener tvert imot at vi bør lytte til rådene vi etter hvert får fra ekspertene i Finansdepartementet og fra den nye ekspertgruppen.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Terje Aasland (A) [12:30:18]: Det har vært artig å sitte og følge debatten. Temperaturen har av og til vært noe høyere enn høyst nødvendig, for det er ingen tvil om at det er enighet i Stortinget om at vi skal ha en ansvarlig håndtering av Statens pensjonsfond utland. Det er ingen som ønsker å styre det fondet på noen som helst slags måte, og i hvert fall ikke etter innfallsmetoden, som siste representant her sa. Tvert om er det sterk konsensus om det motsatte – nettopp å være langsiktig.

Det er veldig bra med den ekspertgruppen som er foreslått. Det blir spennende å se konsekvensen av det – hvordan en tenker rent finansielt, om risikoeksponering osv. Men det blir også spennende i fortsettelsen av denne debatten å se på hvordan klimainnretningen i tankegangen blant de politiske partiene i denne sal faktisk er når en skal vurdere SPUs framtid. Det blir interessant. Signalene her er høyst utydelige når det gjelder akkurat det.

Det som jeg synes blir litt spesielt, er at en andel som utgjør ca. 2,5–3,5 mrd. kr, eller for å si det på en annen måte: 0,00065 pst. av oljeformuen vår, skal vekke så sterke reaksjoner i denne salen og måtte kreve så pass vidtgående utredninger før en kan ta stilling når det gjelder kullgruveselskapene og en eventuell utgang av dem. Det er jeg litt forundret over. Jeg er i hvert fall forundret over dem som mener det er en klimamessig dimensjon i at et stort fond gir et tydelig signal. Det synes jeg er spesielt i klimasammenheng.

Men jeg erkjenner at her er det nok noen som i dag stemmer imot forslag som de opprinnelig er for. Jeg får akseptere det, men samtidig imøtese debatten om et år og se hvordan Kristelig Folkeparti og Venstre da eventuelt vil klimainnrette sin retorikk når det gjelder SPUs framtid. Det kan bli veldig spennende.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:32:47]: Bare veldig kort til slutt, siden det blir gjentatt at noen – les: Kristelig Folkeparti og Venstre, antar jeg – stemmer imot noe man er for. Da skal jeg – for sjette gang i løpet av denne debatten, tror jeg – gjenta følgende: For under ett år siden fremmet vi i denne sal en merknad i håp om at de rød-grønne kunne være med på det, hvilket de ikke kunne – helt uforståelig når man hører debatten her i dag – om at vi ønsket en utredning som gikk på klima og finansiell risiko. Det har vi fått med dagens vedtak. Så håper jeg det er siste gang vi får høre at vi stemmer imot noe vi er for.

Jonas Gahr Støre (A) [12:33:54]: Jeg vil bare få lov til å si til sist at denne debatten har vært forutsigbar og interessant.

Jeg merket meg med interesse representanten Syversens innlegg og tonen i det og at han her ber om at det er siste gang han får høre det ene og det andre. Jeg kan forsikre salen om at det kommer det ikke til å være.

Jeg respekterer at han siterer tidligere forslag. Når vi har oppfattet Kristelig Folkeparti dit hen at de har vært for at Norge bør trekke SPU ut av kullselskapene, får vi nå ta til etterretning at det mener ikke Kristelig Folkeparti. Det er en grei oppklaring. De er nå for å ha utredningen. Det har vi også gått inn for, vi mener det kan gi inter-

essant kunnskap. Men det er en interessant nyhet det store engasjementet med å presisere den formalismen.

Vi avventer utvalgets konklusjon, som kommer om et år. Det har vært helt uklart hvordan salen og de ulike partiene som står bak det, ser på motivasjonen for det utvalget. Det har vi fått avklart i dag. Finansministeren har sagt at det handler om grunnlaget for forvaltning av fondet i stort. Ja, det blir vi klokere av, men jeg synes ikke vi er blitt særlig klokere av denne debatten når det gjelder miljø- og klimadelen.

Presidenten: Representanten Hans Olav Syversen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset oppad til 1 minutt.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:35:28]: Jeg får ta til etterretning at partier her synes det er helt greit å påstå at man mener noe annet enn det man faktisk gjør. Hva motivasjonen for det er, kan ikke jeg gå inn på, men bare så det er klart: Det vi sa for ett år siden, er nøyaktig det samme som vi nå står for, og vi stemmer deretter. Så får man påstå – og tydeligvis vite – hva vi innerst inne mener. Det vet de tydeligvis bedre enn Kristelig Folkeparti og Venstre selv. Det faller på sin egen urimelighet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [12:36:28]

Innstilling fra finanskomiteen om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og eiendomsmeglingsloven mv. (klagenemndbehandling, oppgjør av eiendomshandler mv.) (Innst. 116 L (2013–2014), jf. Prop. 188 L (2012–2013))

Heidi Nordby Lunde (H) [12:36:55] (ordfører for saken): Det er kutyme å takke komiteen for samarbeid ved framleggelsen av en proposisjon for stortingsbehandling. Det gjør jeg gjerne, men takken bør like mye gå til forrige komité og regjering, som har utarbeidet endringene i finansieringsvirksomhetsloven mv., som har fått tilslutning fra alle partiene.

Proposisjonen handler om fire separate lovendringsaker som behandles i én runde.

Den første har bakgrunn i Banklovkommisjonen og Finanskriseutvalgets forslag om nye regler for nemndbehandling av tvister mellom finansforetak og deres forbrukerkunder. Endringene i finansieringsvirksomhetsloven, verdipapirhandellden og verdipapirfondloven svarer til dette.

Det andre har bakgrunn i det tidligere Kredittilsynets, nå Finanstilsynet, forslag fra 2009 om en ny bestemmelse i eiendomsmeglingsforskriften om at megler skal sørge for at kjøper har fått hjemmel i eiendommen før kjøpesummen kan disponeres på vegne av selger.

Dernest foreslås det endringer av reglene om taushetsplikt i finanstilsynsloven, sentralbankloven og folketrygdloven for utveksling av opplysninger, og til slutt

endringer i verdipapirregisterloven for å gi innsyn i verdipapirregistre underlagt lovpålagt taushetsplikt for forskningsformål.

Endringene i finansieringsvirksomhetsloven, verdipapirhandelsoven og verdipapirfondloven gir nye regler om nemndbehandling av tvister mellom finansforetak og deres kunder. Et finansforetak skal, dersom det ikke følger en uttalelse fra en klagemennd i tvist med en forbrukerkunde, dekke egne og motpartens nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandling i første instans av samme tvist mellom de samme partene. Dette vil gjelde tilsvarende for behandling i høyere rettsinstanser dersom finansforetaket er den ankende part.

Endringene i eiendomsmeglingslovens regler om oppgjør av eiendomshandler gjør at megler skal sørge for at kjøper får hjemmel i eiendommen før kjøpesummen kan disponeres på vegne av selger. Forslaget vil bl.a. bidra til å sikre at kjøper og kjøpers långivere ikke lider økonomiske tap i forbindelse med oppgjøret.

Endringene i finanstillysningsloven, sentralbankloven og folketrygdfondloven foreslås for å ivareta hensynet til nødvendig informasjonsflyt og hensynet til klare og oversiktlige regler om taushetsplikt – kort sagt at nødvendig informasjon kan deles mellom de berørte institusjonene, men at taushetsplikten vil følge både forretningsmessige opplysninger i sin alminnelighet og opplysninger det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde.

Videre vil endringer i lov om registrering av finansielle instrumenter – verdipapirregisterloven – innebære at det for forskningsformål blir åpnet opp for å gi innsyn i opplysninger i verdipapirregistre underlagt lovpålagt taushetsplikt.

Det finnes nok mange saker som skaper mer inspirert debatt og engasjement i Stortinget enn dette. Men endringene i finansieringsvirksomhetsloven styrker forbrukerens rettssikkerhet overfor finansforetak, og endringene i eiendomsmeglingsloven vil sikre en mer ordnet eiendomshandel enn dagens regelverk. Videre vil endringene i finanstillysningsloven, sentralbankloven og folketrygdfondloven sikre nødvendig informasjonsflyt, mens endringene i verdipapirregistreringsloven sikrer innsyn i opplysninger for forskningsformål som kan ha samfunnsmessig betydning.

Det er fire saker som kommer borgerne til gode. Jeg takker for forarbeidet og samarbeidet om dette og anbefaler med dette innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:40:39]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens beretning om kontrollen med statlige selskaper (Innst. 134 S (2013–2014), jf. Dokument 3:2 (2013–2014))

Erik Skutle (H) [12:41:07] (ordfører for saken): Jeg vil som ordfører for saken om Riksrevisjonens beretning

om kontrollen med statlige selskaper, Dokument 3:2 for 2013–2014, redegjøre kort for saken og for flertallsmerknadene.

Saken gjelder Riksrevisjonens kontroll av 44 statlig heleide aksjeselskaper, 31 statlig deleide selskaper, 8 allmennaksjeselskaper, 4 regionale helseforetak, 8 statsforetak, 6 selskaper som er organisert ved særskilt lov, og 24 studentsamskipnader. Kontrollen gjelder for året 2012.

Riksrevisjonen har funnet grunnlag for merknader til statsrådets forvaltning av statens eierinteresser under Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Samferdsdepartementet. Videre har Riksrevisjonen merknader til gjennomføringen av regjeringens eierpolitikk, slik den er formulert i Meld. St.13 for 2010–2011, Aktivt eierskap.

Under kapitlet Likestilling og mangfold i selskaper med statlige eierinteresser har komiteen følgende merknader:

«Komiteen merker seg at Riksrevisjonen og Nærings- og handelsdepartementet er enige om at det har vært en positiv utvikling hva gjelder kvinner og ansatte med innvandrerbakgrunn.

Komiteen merker seg også at Riksrevisjonens undersøkelse finner at kvinner likevel er underrepresentert som styreledere og i lederstillinger, og at personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert.

Komiteen finner det positivt at flere departementer har iverksatt tiltak for å styrke oppfølgingen på likestillingsområdet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen påpeker at mange selskaper ikke etterlever alle krav i den lovfestede aktivitets- og rapporteringsplikten, og at eierdepartementene i varierende grad har foretatt en overordnet oppfølging av selskapenes arbeid med likestilling og mangfold.»

Under kapitlet Nærings- og handelsdepartementets eierskapsutøvelse overfor børsnoterte selskaper har komiteen følgende merknader:

«Komiteen viser til at Riksrevisjonens undersøkelse viser at Nærings- og handelsdepartementet i all hovedsak utøver sin eierrolle overfor de børsnoterte selskapene i tråd med aksjelovgivningen, NUES' anbefalinger og statens eierskapsprinsipper.

Komiteen viser til Riksrevisjonens vurdering om at departementet ikke på eget initiativ kan fremme nye kandidater etter de frister som valgkomiteene har satt.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens undersøkelse viser at de fleste selskapene har oppnådd lav avkastning på statens investerte kapital de siste årene.

Komiteen merker seg at Nærings- og handelsdepartementet deler Riksrevisjonens oppfatning om at staten over tid må fortsette å styrke arbeidet med å følge opp selskapenes forretningsmessige drift for å bidra til at det oppnås en tilfredsstillende avkastning på investert kapital.

Komiteen finner det positivt at Nærings- og handelsdepartementet har styrket bemanningen i Eierkapsavdelingen fra høsten 2012.»

Under kapitlet Samferdselsdepartementets eierskapsutøvelse har komiteen følgende merknader:

«Komiteen merker seg at Riksrevisjonens undersøkelse viser at Samferdselsdepartementet på mange områder utøver sin eierrolle i tråd med aksjelovgivningen og statens eierskapsprinsipper.

Komiteen merker seg også at det samtidig er Riksrevisjonens vurdering at departementets løpende oppfølging innenfor enkelte sentrale emner i regjeringens eierpolitikk har vært svak i undersøkelsesperioden 2010–2012.

Komiteen er kritisk til at Samferdselsdepartementet i henhold til Riksrevisjonens undersøkelse ikke hadde etablert en tilfredsstillende praksis i styrevalgarbeidet, og at arbeidet heller ikke hadde tilstrekkelig prioritet

Komiteen finner det positivt at departementet har iverksatt tiltak i forbindelse med fremtidig styrevalgsarbeid, og merker seg at Riksrevisjonen oppfatter at tiltakene vil gi mer systematiske, grundige, og etterprøvbare styrevalgsprosesser.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen understreker at det er lagt til grunn at kompensasjon for sektorpolitiske oppgaver uten bedriftsøkonomisk forankring ikke skal gis ved reduserte avkastnings- og utbytteforventninger, og at dette er særlig viktig overfor selskaper som driver i konkurranse. Komiteen viser også til Riksrevisjonens vurdering om at dette ikke har vært tilstrekkelig klargjort i departementet, og at dette også har skapt uklarhet i dialogen med selskapene.

Komiteen merker seg at Samferdselsdepartementet og Riksrevisjonen er enige om at det er mulighet og behov for å etablere mer konkrete rutiner for behandling og oppfølging av saker og planer som angis i vedtektenes § 10.

Komiteen merker seg at departementet og Riksrevisjonen også er enige om at det fortsatt er potensial for bedre systematikk og koordinering relatert til innretningen av eierskapsutøvelsen og dokumentasjonen av eierdialogen.»

Under kapitlet De regionale helseforetakenes eierskapsutøvelse knyttet til aktivitet og økonomi har komiteen følgende merknader:

«Komiteen deler Riksrevisjonens oppfatning om at alle RHF-ene må inkludere de ulike helseforetakenes forutsetninger når de årlige aktivitetsmålene fastsettes.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har merket seg at Helse Sør-Øst ifølge departementet har tilpasset styringen ut fra helseforetakenes risiko, og ikke primært følger opp på risiko som angår foretaksgruppens samlede resultat.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen påpeker at selv om administrasjonen mottar informasjon om risiko ved det enkelte helseforetak, er det bare betydelig avvik som kan påvirke foretaksgruppens samlede resultater som forelegges styret. Slik det også går fram av Dokument 3:2 (2012–2013), påpeker Riksrevisjonen at styret skal ha en selvstendig oppfølging av risiko i foretakene.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen un-

derstreker viktigheten av at RHF-styrene forvalter eierinteressene i de underliggende helseforetakene i samsvar med statens overordnede prinsipper for god eierstyring, herunder at eier setter resultatmål for selskapet, at styring, oppfølging og kontroll skal tilpasses selskapets egenart, risiko og vesentlighet og at tilsynsansvaret etter helseforetaksloven ivaretas.»

Under kapitlet Status for gjennomføring av omstillingsoppgavet til Oslo universitetssykehus HF har komiteen følgende merknader:

«Komiteen merker seg at departementet vil fortsette å følge opp omstillingene innenfor sykehussektoren i hovedstadsområdet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen understreker at det ved OUS gjenstår å innføre mange bedre og mer effektive behandlingsskjeder som en del av omstillingen, og at det er et betydelig potensial for bedre utnyttelse av fagkompetanse og arbeidsformer fra de tidligere adskilte fagmiljøene og at OUS har hatt en for svak overordnet styring på tvers av klinikkene for å fjerne flaskehals og sørge for faglige gevinster av omstillingen.

Komiteen merker seg at departementet og Riksrevisjonen er enige om at det på noen områder har vært positiv utvikling på OUS.

Komiteen merker seg samtidig at Riksrevisjonen ikke finner at omstillingen har gitt vesentlige forbedringer i pasientbehandlingen eller ressursutnyttelsen.

Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering om at det er alvorlig at en så omfattende omstilling gjennomføres uten en plan for forbedring i pasientbehandlingen eller andre presiseringer på hva som skal bli bedre, og til hvilken tid dette skal gjennomføres.

Komiteen merker seg at mangelen på forbedring i pasientbehandlingen ved OUS er bekymringsfull og noe man bør ta lærdom av før politiske organer eventuelt beslutter å gå i gang med andre sykehusfusjoner.

Komiteen merker seg at fra omstillingen av OUS startet i 2009, og fram til utgangen av 2012, er det få klare forbedringer i pasientbehandlingen og ressursutnyttelsen i OUS.

Komiteen viser til at OUS har vedvarende utfordringer med flaskehals, ventetider og fristbrudd, selv om omstillingen førte til at foretaket fikk ansvar for færre pasienter. OUS hadde krevende rammebetingelser for gjennomføringen av omstillingen, jf. Dokument 3:2 (2012–2013). Det er likevel Riksrevisjonens vurdering at OUS innenfor disse rammebetingelsene har hatt en for svak overordnet styring av klinikkene for å fjerne flaskehals og sørge for faglige gevinster av omstillingen.

Komiteen peker på at undersøkelsen viser at HSØ har hatt hyppig kontakt med OUS i omstillingsperioden og tilført omstillingsmidler. HSØ har imidlertid ikke bidratt til å klargjøre hva som skal bli bedre, og når det kan forventes forbedringer i OUS. Uten en plan for forbedring i pasientbehandlingen har OUS og HSØ i mindre grad kunnet følge opp at omstillinger fører til at økonomien og pasientbehandlingen forbedres på de områdene der det er et potensial for slik forbedring.

Med de omfattende prosessene og de store investeringene som har blitt gjennomført i forbindelse med omstillingen, stiller Riksrevisjonen spørsmål om når og på hvilke områder Helse- og omsorgsdepartementet og HSØ forventer tydelige forbedringer ved OUS.

Komiteen merker seg at helsepersonell gjentatte ganger har påpekt mangler i planlegging og gjennomføring i omstillingsprosessen. Det hersker utstrakt bekymring blant helsepersonell for at omstillingsprosessen svekker behandlingskvalitet og pasientsikkerhet. Tilbakemeldinger fra helsepersonell viser at problemene i hovedstadsområdet er av en slik karakter at det må lages en konkret plan for hvordan dette kan løses på kort, mellomlang og lang sikt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, påpeker at ulik virkelighetsforståelse, for lav kapasitet/for høy beleggsprosent/for lange ventelister, for lange beslutningslinjer, manglende stedlig ledelse og manglende lokal beslutningsmyndighet er klare tilbakemeldinger fra helsepersonell. På kort sikt må det lages straktiltak for å løse kapasitets- og organisasjonsproblemer ved å reorganisere OUS for å få stedlig ledelse på alle nivåer.»

En viktig presisering for Høyres del er at denne siste merknaden fra vår side tolkes som en oppsummering av tilbakemeldingene fra helsepersonell ved Oslo universitetssykehus. Den må ikke tolkes som et anmodningsvedtak eller en bestilling til regjeringen.

Under kapitlet Styring, måloppnåelse og resultatrapportering knyttet til forebygging av infeksjoner i spesialisthelsetjenesten har komiteen følgende merknader:

«Komiteen viser til Riksrevisjonens vurdering om at strategiens effekter i helseforetakene» har vært «svært begrensede.

Komiteen merker seg også at de fire undersøkte helseforetakene viser store forskjeller i forekomsten av sykehusinfeksjoner, og Riksrevisjonen vurderer at det fortsatt er et potensiale for å forbedre arbeidet med smittevern i helseforetakene.»

Under kapitlet Kapitaloppbygging og forvaltning av omløpsmidler i selskaper forvaltet av universiteter og høyskoler har komiteen følgende merknader:

«Komiteen er positiv til at departementet vil følge opp Riksrevisjonens bemerkninger overfor eierinstitusjonene.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen understreker betydningen av at eierinstitusjonene følger opp at selskapenes finansiering er hensiktsmessig og bidrar til effektiv og økonomisk forsvarlig drift.»

Under kapitlet NSBs godsvirksomhet har komiteen følgende merknader:

«Komiteen merker seg at Riksrevisjonen vurderer at CargoNet i flere år framover ikke vil ha grunnlag for å drive med godstrafikk på jernbane med tilfredsstillende forretningsmessige resultater.

Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering om at Samferdselsdepartementet bør vurdere om fortsatt og vedvarende redusert utbyttegrunnlag vil innebære ulovlig subsidiering.»

Under kapitlet Resultater av den årlige kontrollen, Helse- og omsorgsdepartementet, har komiteen følgende merknader:

«Komiteen viser til Riksrevisjonens undersøkelse av andelen korridorpasienter ved Akershus universitetssykehus HF.

Komiteen er tilfreds med at Helse- og omsorgsdepartementet og Riksrevisjonen er enige om at det er uheldig med den negative utviklingen i antall korridorpasienter, og at det er viktig at årsaker blir identifisert og tiltak gjennomført.

Komiteen er positiv til at arbeidet med å identifisere årsaker og mulige tiltak er igangsatt.»

Under kapitlet Samferdselsdepartementets oppfølging av tidligere rapporterte forhold har komiteen følgende merknader:

«Komiteen merker seg at Riksrevisjonens vurdering er at evalueringen av de tre selskapene ikke er tilstrekkelig for å vurdere om målene på scenekunstmrådet blir nådd. Komiteen registrerer at departementet i sitt svar til Riksrevisjonen ikke har angitt hvordan selskapenes ressursutnyttelse bedre skal følges opp. Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering om at det fremdeles er behov for å videreutvikle rapporteringen fra scenekunstselskapene, og at det er behov for at departementet svarer på hvordan insentiver til effektiv drift kan styrkes.

Komiteen merker seg Riksrevisjonens funn om at lønnsomheten i Statkraft fortsatt er knyttet til nordisk vannkraftvirksomhet, mens den internasjonale virksomheten utenfor Norden har hatt lav eller negativ avkastning i både 2011 og 2012. Komiteen er positiv til at departementet i økt grad følger opp at Statkraft oppfyller sitt formål.

Komiteen viser til Riksrevisjonens funn om at lønnsomheten i Nettbuss ikke er tilfredsstillende. Komiteen er positiv til at departementet har understreket overfor NSB at selskapets hovedformål er å sørge for et vel fungerende jernbanetilbud, og at aktiviteter utover dette finansielt, kompetansemessig eller på annen måte må støtte opp om hovedformålet. Komiteen er videre positiv til at departementet følger utviklingen i NSB og Nettbuss tett.»

Avslutningsvis vil jeg si at i det store og det hele, dog med noen vesentlige unntak, er forvaltningen av de statlige selskapene god. På de punkter Riksrevisjonen finner grunnlag for merknader er de ansvarlige departementene i stor grad enig i problembeskrivelsen til Riksrevisjonen, men også her er det noen unntak.

Are Helseth (A) [12:54:48]: Saken gjelder Riksrevisjonens beretning om kontrollen med statlige selskaper hjemlet i lov om Riksrevisjonen. Innstillingen behandler en omfattende beretning, og saksordføreren listet opp alle kontrollobjekter i sitt innlegg.

Riksrevisjonen har i rapporten knyttet merknader til fire departementer og til gjennomføringen av statens eierpolitikk.

Komiteen fremmer i innstillingen i det alt vesentlige en-

stemmige merknader. Jeg vil her kommentere innstillingen knyttet til enkelte forhold med felles merknad, og viser for øvrig til innstillingen. I tillegg vil jeg omtale én merknad fra flertallet som ikke får støtte fra Arbeiderpartiet.

Når det gjelder utøvelsen av noen forhold i eierskapspolitikken, slik den formuleres i Meld. St. 13 for 2010–2011, Aktivt eierskap, viser kontrollene at arbeidet med å profesjonalisere eierstyringen er i en positiv utvikling. Samtidig viser kontrollene mulighet for forbedringer i eierstyringen når det gjelder likestilling, styrevalgarbeid, eierdialog og hvordan nasjonale krav føres helt ut til ett enkelt helseforetak.

Sentrale funn i de utvidede kontrollene av selskaperne var etter Riksrevisjonens vurdering fire forhold: Én, at den omfattende omstillingen ved Oslo universitetssykehus HF ikke hadde en gevinstrealiseringsplan, to, at nasjonal strategi for forebygging av sykehusinfeksjoner har hatt begrenset effekt, tre, at selskaper forvaltet av universiteter og høyskoler har bygget opp høy egenkapital, og fire, at det er svak samfunnsmessig måloppnåelse når det gjelder omfanget av godstransport på bane.

Når det gjelder omstillingene ved Oslo universitetssykehus HF, merker en samlet komité seg at Riksrevisjonen ikke finner at omstillingen har gitt vesentlige forbedringer i pasientbehandlingen eller i ressursutnyttelsen. Det understrekes at undersøkelsen gjelder perioden 2010–2012. Vi merker oss at departementet og Riksrevisjonen er enige om at det på noen områder har vært positiv utvikling for helseforetaket. En samlet komité merker seg også at helsepersonell gjentatte ganger har påpekt mangler i planlegging og gjennomføring av omstillingen, og at helsepersonell er bekymret for om omstillingen går ut over behandlingsskvaliteten. De samlede tilbakemeldinger er av en slik karakter at det må arbeides med forbedringer på både kort og lang sikt.

Fra vår side mener vi at Riksrevisjonens rapport ikke anviser hvordan dette operativt sett bør gjøres, og videre at komiteen selv ikke bør anviser oppskriften. Arbeiderpartiet står derfor ikke inne på den avsluttende merknaden fra flertallet, som foreskriver en reorganisering av sykehuset. Vi minner om at sykehuset har vel 20 000 ansatte, og det utgår ikke fra denne rapporten at svakheter ved en tidligere vedtatt omstilling løses ved å foreslå ytterligere en omstilling. Jeg registrerer – og jeg synes det er bra – at saksordføreren her i stortingsalen har presisert at flertallsmerknaden tross sin ordlyd ikke skal forstås som et anmodningsvedtak.

Nasjonal strategi for forebygging av infeksjoner i helse-tjenesten ble lagt fram i 2008. Riksrevisjonen har bl.a. belyst hvordan strategien er realisert og hvilke resultater som er oppnådd. Komiteen viser til Riksrevisjonens vurdering av at effektene i sykehusene har vært begrenset. Komiteen har videre merket seg store forskjeller i forekomsten av sykehusinfeksjoner i de undersøkte foretakene. Det er et klart potensial for å forbedre arbeidet med smittevern i våre sykehus.

Når det gjelder spørsmålet om at selskaper forvaltet av universiteter og høyskoler har bygget opp høy egenkapital, er komiteen samlet positiv til at departementet vil følge

opp Riksrevisjonens bemerkninger overfor institusjonene.

Riksrevisjonen mener det er svak samfunnsmessig måloppnåelse når det gjelder omfanget av godstransport på bane. Komiteen merker seg Riksrevisjonens vurdering, at CargoNet i flere år fremover ikke vil ha grunnlag for å drive med godstrafikk på bane med tilfredsstillende resultater, og komiteen deler vurderingen om at Samferdsdepartementet bør vurdere om vedvarende redusert utbyttegrunnlag vil innebære ulovlig subsidiering.

Helge Thorheim (FrP) [13:00:08]: Jeg vil på vegne av Fremskrittspartiet presisere at vi deler Høyres tolkning av merknaden til stedlig ledelse og tolker denne som en oppsummering av tilbakemeldinger fra helsepersonell og ikke som en bestilling fra regjeringen.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [13:00:38]: Mitt innlegg vil gå spesielt på den delen av undersøkelsen som heter Status for gjennomføring av omstillingsoppdraget til Oslo universitetssykehus HF. Dette ble etablert i januar 2009 ved sammenslåingen av Aker, Ullevål og Rikshospitalet. Oppdraget og formålet med sammenslåingen var klart uttrykt: en bedre pasientbehandling gjennom bedre ressursutnyttelse og samordning av sykehusene i hovedstadsområdet. Dette skulle bl.a. bety bedre samordning av fag- og forskningsmiljøene, riktigere bruk av personell, areal, utstyr, teknologi og støttefunksjoner.

Men hva har skjedd? Resultatene av kontrollen, som det framgikk av Riksrevisjonens rapport fra 2012–2013 og innstillingen i den saken, viser helt klart og tydelig at planleggingen av omstillingene på ingen måte tok tilstrekkelig hensyn til de kjente utfordringene ved bygningsmasse, ved at en hadde spredte lokasjoner, ulike IKT-løsninger og økonomiske rammer. Det påpekes også klart at heller ikke håndteringen av risikoen var god nok. Tvert om ble høy risiko akseptert av eierne. Også i perioden fram til 2012 framgår det at det ved OUS fortsatt «gjenstår å innføre mange bedre og mer effektive behandlingsskjeder som en del av omstillingen».

Det er ikke tvil om at den overordnede styringen har vært svak. Vi registrerer at flaskehalsene er der fortsatt, og de gevinstene en hadde sett for seg med sammenslåingen, har uteblitt. I tillegg er det et betydelig økonomisk underskudd som har skapt en situasjon over tid som også blir påpekt ikke kan være bærekraftig. Så selv om det er oppnådd en positiv utvikling på enkelte områder, er en likevel – det må en konstatere – ikke i nærheten av de forbedringer i pasientbehandlingen og ressursutnyttelsen som en hadde sett for seg at sammenslåingen skulle bidra til. Det er alvorlig når verken departementet eller Helse Sør-Øst har klart å beskrive hva som skal forbedres, og når forbedringene kan foreligge. En er faktisk vitne til at en omfattende omstilling gjøres uten plan for hva som skal endres. Med andre ord gjennomføres det et stort eksperiment uten en gjennomtenkt risikovurdering.

Utfordringene som saksordføreren nevnte, står i kø og er beskrevet i Riksrevisjonens rapport: flaskehals, ventelister og fristbrudd. Men noe av det kanskje mest alvor-

lige er at selv om Helse Sør-Øst har tilført Oslo universitetssykehus ekstra omstillingsmidler, har en likevel ikke bidratt til å klargjøre hva som skal forbedres, og når resultatene kan forventes.

Så merker vi oss hva helsepersonellet sier, og som blir referert i Riksrevisjonens undersøkelse. Det er alvorlig. Omstillingsprosessen har svekket behandlingskvaliteten og pasientsikkerheten. Vi registrerer en ulik virkelighetsforståelse, for lav kapasitet, for lange beslutningslinjer og manglende stedlig ledelse, og – ikke minst – manglende lokal beslutningsmyndighet, som store utfordringer som krever strakstiltak, for nettopp å løse de kapasitets- og organisasjonsproblemene som her er påpekt ved Oslo universitetssykehus.

Dette har Kristelig Folkeparti ved flere anledninger i denne salen påpekt og bedt om at blir fulgt opp. Det er derfor viktig at det nå kreves at eierne sikrer seg et nødvendig grunnlag. Det gjelder både departement og Helse Sør-Øst, for nettopp å følge dette opp, sånn at nye tiltak kan iverksettes og faktisk gi klare forbedringer på alle disse viktige og berørte områdene. Dette handler om pasientsikkerhet, og det handler om behandlingskvalitet.

Jeg viser for øvrig til saksordførers utmerkede innlegg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:05:30]: Jeg vil knytte mitt innlegg til Del III i innstillinga: Resultater av utvidede kontroller, Status for gjennomføring av omstillingsopdraget til Oslo universitetssykehus HF.

OUS ble opprettet 1. januar 2009 ved at de tre tidligere helseforetakene Aker, Ullevål og Rikshospitalet ble slått sammen. Formålet var svært bra, nemlig bedre ressursutnyttelse og samordning av sykehusene i hovedstadsområdet. Det hadde vært en stor og krevende utfordring, og det fungerte ikke sånn som det skulle.

Siden OUS har de funksjonene det har, omfatter dette langt større geografiske områder enn Oslo-området. Det omfatter også landsfunksjoner. Så det som skjer innenfor OUS, har altså konsekvenser for hele landets helsetilbud på spesialistnivået.

Foretaket er organisert i ni klinikker, og det hadde i 2012 20 000 ansatte og en omsetning på 18,3 mrd. kr. Det er altså – punkt én – svært vesentlig, hele vår spesialisthelsetjeneste, og – punkt to – enestående stort i landet. Det er tydelig at foretaket lider under betydelige stordriftsulemper, slik som det drives i dag, når en leser Riksrevisjonens svært sterke merknader.

Dette er ingen ny sak. Så sent som i Innst. 234 S, avgitt 12. mars 2013, behandlet kontrollkomiteen samme sak. Det var generelt kritiske merknader til ledelsen av OUS den gangen, enten det gjaldt opposisjon eller posisjon. Fra Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet ble det sagt at det var «nødvendig med bevisstgjøring for å erkjenne risiko samt endringer av holdninger og kultur for å forbedre det pasientadministrative arbeidet».

Videre ble det understreket at

«det i tillegg må gjennomføres tilstrekkelige opplærings-, oppfølgings- og ledertiltak».

Som nevnt har OUS konsekvenser for tiliggende fore-

tak, og det førte til at da en fikk ansvar for færre pasienter ved endring av oppdragsområde, ble det eksempelvis overføring til Ahus og til Vestre Viken. Det var da krav om tilpasning av kapasiteten til dette, altså en nedbemanning. Omstillinga av OUS skulle gi bedre samordning av fag- og forskningsmiljøer og sikre riktigere bruk av personell, areal, medisinsk utstyr, teknologi og støttefunksjoner – altså, som nevnt, svært, svært gode formål. Det var behov for endring, og derfor sa Senterpartiet ja.

Jeg skal ta med noen få sitater fra Riksrevisjonens uttalelser:

«(...) det er et betydelig potensial for bedre utnyttelse av fagkompetanse og arbeidsformer fra de tidligere atskilte fagmiljøene. OUS har hatt en for svak overordnet styring på tvers av klinikkene (...)».

Videre:

«OUS har de siste to årene også hatt underskudd som ikke er bærekraftig over tid».

Og videre at

«Omstillingen samlet sett ennå ikke har gitt klare forbedringer i pasientbehandlingen eller ressursutnyttelsen. I oppfølgingen av omstillingen i OUS har verken Helse- og omsorgsdepartementet eller HSØ sørget for å klargjøre hva som skal bli bedre, og når det kan forventes forbedringer. Riksrevisjonen ser alvorlig på at en så omfattende omstilling gjennomføres uten en gevinstrealiseringsplan. I større omstillinger er det etter Riksrevisjonens oppfatning avgjørende at eierne sikrer seg et godt grunnlag for å følge opp at omstillinger faktisk fører til forbedringer».

Jeg har ikke vært mange år i kontrollkomiteen, men jeg har sjelden sett så sterke merknader fra Riksrevisjonen. Jeg har sjelden sett så sterk kritikk av ledelsen av Oslo universitetssykehus, enten det er direkte der, i Helse Sør-Øst eller på departementsnivå.

Hva kan vi så lære av dette?

Komiteen har fulgt opp Riksrevisjonens merknader, som vi har tradisjon for å gjøre, fordi vi har stor tillit til det Riksrevisjonen arbeider med. Det står bl.a. i våre merknader at vi bør ta lærdom av dette før politiske organer eventuelt beslutter å gå i gang med andre sykehusfusjoner. Jeg skal ikke utdype det, men en bør ta lærdom før en går videre innenfor struktur – at det er strukturgrep som er det vesentligste når det gjelder å bedre effektivitet og utnyttelse av alle de personlige ressurser vi har innenfor spesialisthelsetjenesten.

Så har vi den avsluttende merknaden, hvor alle partier, unntatt Arbeiderpartiet – Arbeiderpartiet var ikke enig, det er helt realt – påpeker at ulik virkelighetsforståelse, for lange beslutningslinjer, manglende stedlig ledelse og manglende lokal beslutningsmyndighet er slik at en på kort sikt må ha strakstiltak for å løse kapasitets- og organisasjonsproblemene ved å reorganisere Oslo universitetssykehus for å få stedlig ledelse på alle nivåer. Det som er kjernen i den merknaden, er at det er en oppsummering av helt spesifikke forhold som viser at ledelsen ikke er god nok. Det står at en har ulik virkelighetsforståelse av hva som skjer, og hva en skal gjøre. I enhver demokratisk organisasjon er det klart at en da står overfor store vanskelighe-

ter, og hvis en ikke etablerer felles virkelighetsforståelse, blir det det ganske umulig for teamet som skal arbeide med disse sakene, å gjøre en god jobb. For meg er det helt sjølsagt at dette må etableres. Jeg trodde at det var sjølsagt. Ikke bare helsepersonell, som er de som arbeider i felten, sier det, men også ut fra vanlig organisasjonslære er dette helt allment kjent. Da skal vi påpeke det, påpeke det som et behov for endring og at stedlig ledelse er et virkemiddel i dette.

Jeg har nå fått klargjort at Høyre ikke står inne for den merknaden, ved at Høyre sier at det er en merknad som bare er en referanse til helsepersonell, altså de som arbeider i virksomheten. Det er dog ikke småteri. De som arbeider i virksomheten – i helseforetakene er det i veldig stor grad de som er virksomheten. Men sånn er det nå blitt.

Etter Senterpartiets vurdering er merknadens ordlyd klar. Det er ikke snakk om noen ny omstilling, men det er spørsmål om å fokusere på ledelse. Det er fokusering på at klinikkledelsen som er der i dag – slik den fungerer og til-liten den har – fører til så store svakheter i organisasjonen at det må til endringer på det punkt. Stedlig ledelse er da et stikkord.

Jeg vil bare avslutte med at kanskje Oslo universitets-sykehus kunne se til Vestre Viken. Kanskje kunne man se til Vestre Viken hvor ett av sykehusene heter Ringerike sy-kehus. Ringerike sykehus har i dag en leder som kaller seg «fasilitator». Hans navn er Per Bleikelia. Han får priser fra den ene og den andre for sitt lederskap. Det er ikke lenge siden det også var sterke spenninger på Ringerike syke-hus, hvor det var manglende effektivitet, mismot og mang-lende vitalitet i organisasjonen. Per Bleikelia har gjennom sin stedlige ledelse endret dette. Han har enda ikke, under sin stedlige ledelse, ansvar for hele flokken som arbeider innenfor Ringerike sykehus. Fortsatt er det slik at de som sitter i mottaket, tilhører en annen. Men når det bestilles bløtkaker og de priser de får, feires, inviteres sjølsagt hele flokken som arbeider ved Ringerike sykehus. Det er første bud for en som ønsker å samle flokken og få en god ledelse.

Etter min vurdering er komiteens flertallsmerknad her avslutningsvis presis. Den går på det som går på ledelse. Det er ledelse som er den store utfordringen. Her pekes det på viktige ting som må følges opp. Jeg håper at det blir gjort på tross av de uttalelser som har kommet fra regjeringspartiet Høyre i dag.

Statsråd Bent Høie [13:15:26]: Riksrevisjonens undersøkelse gir en nyttig gjennomgang av omstillingen så langt ved Oslo universitetssykehus.

Jeg er enig med komiteen som deler Riksrevisjonens vurdering om at det er alvorlig at en så omfattende omstil-ling gjennomføres uten at eier har vært tydelig på hva som skal være resultatene av omstillingen. Dette mener jeg var et hovedtema i rapporten Riksrevisjonen la fram tidligere, og også i Stortingets høring om situasjonen. At grunnlaget for fusjonen av sykehusene i Oslo og fisjonen mot Ahus ikke var tilstrekkelig utredet og risikovurdert, er noe som et samlet politisk miljø har erkjent for en tid tilbake.

Jeg er enig med komiteen i at dette er erfaringer vi må lære av. Ikke minst må vi som er politikere, lære av

dette, både i rollen som stortingsrepresentanter og i regje-ring. Store endringer i statlig virksomhet berører mange mennesker og store og komplekse organisasjoner.

Helse Sør-Øst og Oslo universitetssykehus har igang-satt en rekke prosesser for å gi oss et bedre kunnskaps-grunnlag både for å vurdere historien og også for bedre å planlegge fremtiden. Jeg vil trekke fram to av dem: «Eva-luering av omstillingsprosessen i Helse Sør-Øst. Kunns-kapsgrunnlag for videre utvikling mot 2020.» Dette star-tet opp høsten 2012, gjennomføres nå av SINTEF og er et treårig prosjekt. Første rapport ble lagt fram i januar 2014. Det andre er «Hospital mergers – lessons from the past, plans for the future», som er et initiativ fra ledelsen ved Oslo universitetssykehus. Her er det referansegruppe med representanter fra sykehus som har vært gjennom til-svarende omstillingsprosesser i både Sverige og Danmark. Dette er et prosjekt som vil være forskningsbasert, men som også vil gi oss nødvendig og nyttig kunnskap om den prosessen man har vært gjennom, og et godt grunnlag for bedre planlegging for fremtiden.

Komiteen viser også til at tilbakemeldinger fra helse-personell viser at problemene i hovedstadsområdet er av en slik karakter at det må lages en konkret plan for hvor-dan dette kan løses på kort, mellomlang og lang sikt. Det er en vurdering som jeg deler. Derfor var dette et av de første temaene jeg tok opp direkte med Helse Sør-Øst og Oslo universitetssykehus umiddelbart etter at jeg var blitt helse- og omsorgsminister. Det ble lagt konkrete planer for kapasitetsutfordringene i hovedstadsområdet for 2014. De er iverksatt, og så langt er mitt inntrykk at dette har fun-gert betydelig bedre denne vinteren enn det vi opplevde vinteren 2013.

Helse Sør-Øst arbeider med en større gjennomgang av kapasitetsbehovet i hele regionen fram mot 2030–2040. Rapporten kommer på mitt bord i juni. Resultatene kan få betydning både for Akershus universitetssykehus og for Oslo universitetssykehus. Dermed er det arbeidet som komiteen her viser til behovet for, godt i gang – de kortsik-tige utfordringene, de mellomlangsiktige utfordringene og de langsiktige utfordringene.

Det er viktig at initiativ til videre arbeid ved Oslo uni-versitetssykehus kommer fra sykehuset selv. Jeg er derfor fornøyd med at Oslo universitetssykehus har satt i gang en evaluering, som eventuelt kommer til å bli fulgt opp med endringer i organiseringen. Oslo universitetssykehus ar-beider videre med sitt planarbeid og skal legge fram en sak for styret om dette til sommeren.

Jeg er i den situasjonen at Riksrevisjonens rapport om-fatter en periode som en annen statsråd og en annen re-gjering har hatt ansvaret for, mens jeg selv i samme pe-riode var leder av Stortingets helse- og omsorgskomite. Riksrevisjonen er Stortingets revisjon av den statlige virk-somheten. På grunn av dette skiftet i rolle vil jeg tillate meg å være noe kritisk til deler av denne rapporten fra Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen har lagt fram Dokument 3:2 for 2013–2014, der de stiller seg kritisk til Helse Sør-Østs styring av de underliggende helseforetakene. De viser til at styret i Helse Sør-Øst ikke fastsetter foretaksspesifikke resultat-

krav og i stor grad overlater oppfølging av helseforetak til foretakenes egen administrasjon.

Jeg er uenig både i framstillingen og i konklusjonen. Helse Sør-Øst følger opp underliggende helseforetak avhengig av risiko og vesentlighet, slik de andre helseforetakene gjør. I den særskilte oppfølgingen av Oslo universitetssykehus kommer dette tydelig fram.

Jeg vil i den sammenheng vise til hva min forgjenger skrev om dette til Riksrevisjonen som svar på denne kritikken, og slutter meg til det. Han skrev bl.a.:

«Når oppfølging fra det regionale helseforetaket varierer med utfordringsbildet til det enkelte helseforetak, er dette nettopp en tilpasset styring basert på lokalt ansvar og tilpasset helseforetakets risiko, egenart og vesentlighet.»

Jeg er godt fornøyd med at Riksrevisjonen følger omstillingene ved Oslo universitetssykehus tett. Jeg er enig i deler av Riksrevisjonens rapport. Så er det andre områder igjen hvor jeg mener det er grunn til å tenke gjennom hva konsekvensen ville vært dersom en hadde oppnådd det Riksrevisjonen stiller spørsmål om.

For eksempel sier Riksrevisjonen at vi nå har fått et godt grunnlag for mye av det vi skulle oppnå med fusjonen av Oslo universitetssykehus, men at en ikke har realisert hele gevinsten av det. Viktige årsaker er nettopp at de bygningsmessige og de IKT-messige forholdene ikke legger til rette for å realisere denne gevinsten. Det å kreve resultater uten at det er lagt til rette for å ta ut gevinst, ville fort gått ut over både pasientsikkerheten og forholdene til de ansatte. Jeg er derfor glad for at ledelsen ikke har presset dette igjennom.

Riksrevisjonen er opptatt av at det ikke har vært utarbeidet en plan for gevinster, og at gevinster ikke er realisert. Jeg vil da påpeke at Stortinget heller ikke har vært tydelig når det gjelder forventningene til om og når man skal få gevinster. Tvert imot – i løpet av tiden som denne omstillingsprosessen har foregått, er det avholdt fem interpellasjoner og stilt om lag 86 spørsmål om hovedstadsprosessen. Jeg er ansvarlig for en ikke helt uvesentlig del av både disse interpellasjonene og spørsmålene.

Beskjeden som har blitt gitt fra et bredt flertall på Stortinget gjennom disse årene til fire ulike helse- og omsorgsministre, har vært at tidspresen i omstillingen ikke skal gå ut over pasientsikkerhet og kvalitet. Forventningen har vært at omstillingen skulle gjennomføres på en forsvarlig måte uten for strenge krav til framdrift eller økonomiske resultater. Det har vært Stortingets beskjed til regjeringen. Det er denne forventningen jeg mener Riksrevisjonen må legge til grunn, og ikke det at større deler av gevinsten, eller effekten, skulle vært tatt ut på et tidligere tidspunkt.

Oslo universitetssykehus kommer til å være i omstilling i mange år framover. Hvilke endringer som gjennomføres som følge av sammenslåing, og hvilke endringer som ville blitt gjort uansett, kan det være vanskelig å skille mellom nå. Gevinstrealiseringen ser man bl.a. nå gjennom budsjettoppnåelsen hvert enkelt år. For 2014 har Oslo universitetssykehus et budsjett som det er enighet om, og som ser ut til å gå i balanse.

Jeg er også veldig glad for saksordføreren og repre-

sentanten fra Fremskrittspartiets presisering av hvordan den avsluttende flertallsmerknaden skal forstås – at den er en henvisning til oppfatninger blant noen ansatte i foretaket og ikke en beskjed om at en nå skal starte et nytt reorganiseringsarbeid ved Oslo universitetssykehus.

Riksrevisjonen har undersøkt arbeidet med forebygging av sykehusinfeksjoner og er kritisk til effekten av strategien og departementets oppfølging. Forebygging av sykehusinfeksjoner er et viktig område, og dette vil jeg også følge opp framover. Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet arbeider med å lage en indikator for infeksjoner som bl.a. kan brukes som styringsmål i tjenesten fra neste år av.

Regelverket på infeksjoner og resistens ble nylig forsterket gjennom en ny bestemmelse om overvåking og rapportering i sykehjem. Fylkesmannsembetene skal avholde en smittevernskoneranse nå i løpet av 2014. Forebygging av infeksjoner er også et viktig innsatsområde i det femårige pasientsikkerhetsprogrammet som nå er i gang over hele landet. En suksessfaktor her er god forankring i den enkelte virksomhetsledelse.

Folkehelseinstituttet arbeider med en kostnadsmodell for sykehusinfeksjoner for å vise at det er god bruk av ressurser å arbeide med systematiske tiltak for å forebygge infeksjoner og antibiotikaresistens. Håndvask er – fortsatt – et enkelt, billig og effektivt virkemiddel. Det er nesten utrolig at vi må minne om det i 2014. Folkehelseinstituttet har derfor fått i oppdrag rett og slett å gjennomføre noe så enkelt som en håndhygienekampanje i 2014.

Jeg vil også takke for en del av de innspillene som er kommet fra komiteen og representanter på dette området. Jeg mener at denne rapporten på mange områder gir et godt grunnlag for å jobbe videre med denne prosessen, selv om jeg har innvendinger mot en del av rapportens innhold.

Kjersti Toppe (Sp) [13:27:05]: Riksrevisjonen har vurdert gjennomføringa av omstillingsoppdraget for Oslo universitetssykehus. Formålet med undersøkinga har vore å vurdere korleis utviklinga i pasientbehandling og ressursutnyttinga har vore i tida 2010–2012.

Omstillinga ved Oslo universitetssykehus er ei sak som er godt kjend både for kontroll- og konstitusjonskomiteen og for resten av Stortinget gjennom behandlinga av ei rekkje saker og interpellasjonar. Akkurat no er det også til behandling eit Dokument 8-forslag i helse- og omsorgskomiteen om å gjennomføre ei ekstern gransking av prosessen, og at det blir lagt fram ein konkret plan for det vidare omstillingsarbeidet – eit forslag som Senterpartiet kjem til å støtta.

Sjølv om Riksrevisjonen peiker på at det på ein del felt har vore ei positiv utvikling, er Riksrevisjonen ganske tydeleg på at omstillinga samla sett ikkje har gitt klare forbetringar i pasientbehandlinga eller i ressursutnyttinga. Verken Helse- og omsorgsdepartementet eller Helse Sør-Øst har sørgt for å klargjera kva som skal bli betre og når det kan forventast, og Riksrevisjonen ser alvorleg på at ei så omfattande omstilling blir gjennomført utan ein gevinstrealiseringsplan.

Eg er glad for komiteen sine merknadar til denne saka,

der ein sluttar seg til påpeikingane frå Riksrevisjonen. Komiteen skriv i merknad at

«mangelen på forbedring i pasientbehandlingen ved OUS er bekymringsfull og noe man bør ta lærdom av før politiske organer eventuelt beslutter å gå i gang med andre sykehusfusjoner».

Dette er ein merknad som eg forventar får følgjer og blir lagd til grunn i regjeringa sitt arbeid i andre sjukehusregionar og i arbeidet med ein nasjonal helse- og sjukehusplan.

Det er planlegging av sjukehusfusjonar i dei fleste regionale sjukehusføretaka. I Agder er det forslag om å fusjonera sjukehusa i Kristiansand, Agder og Flekkefjord. I Hedmark og Oppland er det planar om å fusjonera sjukehusa i Hamar, Elverum, Lillehammer og Gjøvik til eit nytt storsjukehus ved Mjøsa. I Buskerud er det planar om å fusjonera Kongsberg og Drammen sykehus. Dette skjer utan at vi har hatt ein grundig fagleg-politisk diskusjon om fusjonar og etablering av storsjukehus er riktig retning for Sjukehus-Noreg, og om dette faktisk gir betre pasientbehandling, betre kvalitet og lågare kostnader. Evaluering av sjukehusfusjonar både i Sverige og England, men også i Noreg, tyder faktisk på det motsette. I Sverige har ein forskar sett på fusjonar og seier at tre av fire var mislykka.

At forbedringar i pasientbehandling ikkje vert noko av, og at innsparingar vert til ekstrautgifter, er òg erfaringa ved OUS. Eg forventar at komitémerknaden om at vi nå må læra før vi går i gang med andre sjukehusfusjonar, gjer at fusjonsplanane i Vestre Viken, Innlandet og Sørlandet ikkje vert endeleg vedtatt før den varsla evalueringa av OUS er gjennomført og vi har fått meir kunnskap om fusjonsprosessen. Fusjon av sjukehus er ei avgjerd som må takast av Stortinget i ein nasjonal helse- og sjukehusplan.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har samrøystes peikt på at det må lagast ein konkret plan for omstillingsprosessen ved OUS – på kort, mellomlang og lang sikt – og eit fleirtal i komiteen peiker på at det må lagast strakstiltak for å løysa kapasitet- og organisasjonsproblem ved å reorganisera OUS for å få stadleg leiing på alle nivå. Dette må vera ei leiing med fullt leiaransvar, både fagleg ansvar, personellansvar og budsjettansvar. Elles vil lokal leiing ikkje ha lika stor verdi – heller det motsette. Å få på plass ei god leiing ved eit sjukehus er eit overordna politisk ansvar. Eg meiner at komitémerknaden frå komiteen må få følgjer for statsrådens oppfølging av OUS når det gjeld krav til stadleg leiing på alle nivå. Eg går ut ifrå at komiteen ikkje skriv noko som dei ikkje meiner.

Riksrevisjonen har òg sett på den nasjonale strategien for førebygging av infeksjonar i helsetenesta og antibiotikaresistens. Det har vorte etablert overvakingssystem for infeksjonar erverva i helsetenesta og antibiotikaresistens, smittevernet skulle styrkast, Nasjonalt folkehelseinstitutt skulle koordinera, utarbeida og følgja opp strategien. Formålet var at førekomsten av infeksjonar erverva i helsetenesta skulle reduserast. Riksrevisjonens undersøkingar viser at andelen sjukehusinfeksjonar ikkje er redusert i strategiperioden. Verken Helse- og omsorgsdepartementet eller dei regionale helseføretaka kan gjera greie for korleis arbeidet med strategien har påverka nivået på

sjukehusinfeksjonar og smittevernarbeidet i helseføretaka. Riksrevisjonen vurderer at strategiens effektar i helseføretaka er avgrensa. Det er òg store regionale forskjellar, og det er framleis eit potensial for å forbedra arbeidet med smittevern.

Infeksjonar som oppstår som følgje av opphald i helseinstitusjonar, er belastande: det er ein pasientrisiko og det er òg kostbart for helsetenesta. I stortingsmeldinga om kvalitet- og pasientsikkerhet, som har tittelen «God kvalitet – trygge tjenester», vart det berekna at 50 000 pasientar som kvart år vert innlagde på sjukehus, får ein sjukehusinfeksjon som vil forlengja opphaldet med fire dagar – dvs. til saman 200 000 ekstra sjukehusdøgn i året. I tillegg til dei direkte kostnadene for sjukehusa, kjem sjukepengar, tapt arbeidsforteneste, produksjonstap osv. Fleire eldre pasientar, meir avanserte behandlingar i helsetenesta og kortare liggjetid vil bety at problemet vil auka framover, både i sjukehus og i kommunale sjukeheimar og utanfor institusjonane.

Men dette er ikkje berre ei utfordring for den enkelte pasient som pådrar seg ein sjukehusindusert infeksjon, som er alvorleg. Auka bruk av antibiotika er ei følgje, og spreieing av resistente mikrobar fører til at omfanget av infeksjonar med antibiotikaresistente mikrobar aukar. I Noreg er situasjonen betre enn i andre europeiske land, men dette kan raskt endrast dersom spreieinga av antimikrobiell resistens fortset. Problemet kjem av eit for høgt volum av antibiotikabruk i den kommunale helse- og omsorgstenesta og unødvendig bruk av breispektra antibiotika i spesialisthelsetenesta.

Det føregår lite utvikling av nye legemiddel på dette området. Verda kan derfor stå overfor ein situasjon der ei rekkje sjukdommar ikkje lenger kan behandlast på grunn av resistente mikrobar. Det har skjedd mykje godt arbeid for å få på plass ein infrastruktur for å kjempe mot antibiotikaresistente og helsetenesteassosierte infeksjonar i norske sjukehus.

Vi har fått ei beskriving av at området er regulert gjennom lover, forskrifter, retningslinjer og strategiar. Men når strategiane ikkje har effekt, når smittevernarbeidet i institusjonane framleis er for lite robust, og det er manglande iverksetjing av tiltak, så er dette ei stor helseutfordring i Noreg, både på kort og på lang sikt. Eg meiner det som Riksrevisjonen har avdekt, er svært alvorleg, og det er avgjerande at regjeringa ved helseministeren sørgjer for å følgja opp arbeidet med førebygging av sjukehusinfeksjonar og å redusera antibiotikaresistensen i Noreg, og at dette vert forankra ved den enkelte tenestestad.

Martin Kolberg (A) [13:35:44] (komiteens leder): Jeg viser først til saksordførers gode gjennomgang av hele innstillingen. Det handler jo også om andre spørsmål enn det som særlig står i fokus her nå, og som jeg også tar ordet for å kommentere, altså Oslo universitetssykehus.

La meg først si at jeg mener at representanten Lundteigen og nå særlig Toppe etter min oppfatning i for sterk grad bruker erfaringene ved Oslo universitetssykehus som negative erfaringer for alle former for sykehusfusjoner. Det finnes mange positive erfaringer også, fra andre steder i

landet, så bildet er ikke så entydig etter min oppfatning som representantene Lundteigen og Toppe gir uttrykk for her i denne debatten.

Det er selvfølgelig all mulig grunn for Stortinget til å ha veldig stor respekt for hvor komplisert situasjonen er ved Oslo universitetssykehus, og det er riktig som statsråd Høie sa i sitt innlegg, at det har vært mange diskusjoner gjennom årene om Oslo universitetssykehus her i denne salen. Det har vært noen delte oppfatninger, men det har iallfall i hovedsak vært enighet om at det var riktig å gjennomføre prosessen. Jeg lyttet intenst til statsrådets innlegg, og jeg kan ikke si at jeg hørte noe jeg er uenig i av det statsråden nå sa.

I forlengelsen av disse resonnementene har jeg lyst til å si en setning her i Stortinget i dag, og det er at også for Stortinget må dette være erkjennelsens øyeblikk – i den forstand at Stortinget, sammen med norsk forvaltning, gjennom mange år har ment at dette har vært riktig. Vi har stått bak det, og vi har støttet det. Men så kommer det vanskelige punktet, og som er erkjennelsens øyeblikk, og det knytter seg til: Hvordan kunne vi på flere områder ta såpass feil at vi i dag er nødt til igjen å presentere så mange kritiske synspunkter på det vi selv har stått bak? Det er et veldig tungt spørsmål.

Jeg var med på dette i hele forrige periode, jeg kjenner hele denne prosessen, og jeg kjenner delvis menneskene som står bak den på administrativt plan. Alle har gode hensikter, og allikevel blir det vanskelig. Og det som jeg hører statsråden sier i dag, og som jeg er enig i, og som jeg slutter meg til, er jo nettopp dette, at nå skal vi evaluere, og vi skal drive med det i flere år! Det perspektivet jeg reiser, er nettopp dette: Det var jo ferdig planlagt og evaluert – fra gulv til tak – før vi traff beslutningene, og hva er det da som er feil? Når vi bruker milliarder på milliarder på milliarder av kroner, og så sier Helse Sør-Øst, som er det ansvarlige forvaltningsorganet, i dag at de ikke vet når de kan presentere for overordnet myndighet en plan for når det kan bli bedre!

Dette innlegget er ikke holdt for å kritisere noen. Det kan kanskje betraktes som et innlegg holdt i litt avmakt. Det skal man nesten ikke si i stortingsalen, men jeg sier det allikevel, for det viser at vi har et problem, det viser at vi har styringsproblemer når det gjelder å nå de mål som vi bestemmer oss for. Det er ikke bare denne saken. Det kommer et par andre saker som berører helse, rett i etterkant av denne saken, som også presenterer betydelige svakheter og utfordringer. Og dette har ikke med partipolitikk å gjøre. Dette har med systemer å gjøre.

Jeg må bare avslutte her, uten å ha noen spiss, politisk konklusjon, med å si at det er på et eller annet sted, mellom politikken og forvaltningen, at vi ikke greier å nå fram effektivt og ordentlig og å styre prosessene våre sånn at vi kan oppfylle våre egne målsettinger.

Jeg mener at regjeringen bare må – som det har blitt sagt – følge opp det som har blitt presentert, og det som statsråden har sagt. Det er den eneste måten å gå veien på.

Min oppgave, som leder i kontrollkomiteen, er i og for seg ikke å ha så mange meninger om det. Jeg skal bare kontrollere at det som blir sagt, blir gjort riktig. Det kommer vi til å fortsette med. Men jeg håper at våre helsepolitikere,

som også er representert i salen nå, kan følge opp dette på en slik måte at kontrollkomiteen, neste gang vi snakker om Oslo universitetssykehus, slipper å ha så tunge merknader å forholde seg til fra Riksrevisjonen, som vi så mange ganger har framført i denne salen, og som vi må gjøre om igjen og om igjen, og hvor vi må henvise til nye utredninger for å få gjennomført Stortingets målsetting. Det er et stort tankekor, og vi må alle sammen ta det innover oss.

Karin Andersen (SV) [13:42:04]: Etter det siste innlegget kan det åpnes for en ganske stor debatt. Jeg skal prøve ikke å gjøre det, men jeg har lyst til – fra vår side – å understreke at alle former for sykehusfusjoner er kompliserte og derfor må planlegges grundig. Det som er viktig nå, er at de må settes inn i en nasjonal sammenheng, og man må ikke foreta flere slike endringer før man har lagt fram en nasjonal helseplan som sier noe også om struktur, styring og samhandling i hele helsevesenet. Det er uhyre viktig.

Representanten Kolberg var oppe og snakket om forhistorien til denne saken, og det er vel kanskje lov å si at det var litt ulike meninger om dette. Det var andre synspunkter som var oppe i diskusjonene, og som ble lagt på bordet, men som det ikke ble tatt hensyn til.

Det er styringsproblemer, og SV mener at det har med styringsfilosofi, helseforetaksmodellen og markedsstyringsprinsippene å gjøre at vi kommer opp i disse problemene om igjen og om igjen. Kontroll- og konstitusjonskomiteens oppgave blir å se at man faktisk har gjort det som disse styringsfilosofimodellene og modellene sier. Når det ikke går så bra, sier vi: Gjør mer av det samme, som vi kanskje også mener ikke er helt riktig eller treffer helt på målet.

Derfor kommer jeg i neste sak til å si litt om det. Vi sa litt om det under behandlingen av Dokument 1, da den debatten var oppe forrige gang, men jeg tror ikke vi kommer ut av disse problemene før vi finner en styringsmodell også for helse, som er en forvaltningsmodell der det er mulig å styre ut ifra kvalitativt gode mål, der en del av disse markedsstyringsprinsippene, som man nå har valgt å lene seg hardt på, blir lagt i skuffen – ellers kommer vi til å fortsette med disse rapportene år etter år etter år.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:44:28]: En av fordelene med kontrollkomiteens saker er at vi kan gå litt grundigere inn i dem. Jeg setter stor pris på at vi har en sånn forretningsorden.

Fusjonen ved Oslo universitetssykehus ble vedtatt fordi det var et klart definert formål. Mange hadde over tid sett at det ikke kunne fortsette som det gjorde. En måtte gjøre endringer.

Mange hadde den intuisjon og tenkte med sitt sunne vett at det som var forslaget, var merkelig. Det var rart at dette skulle være løsningen. Men vi stolte på beslutningsgrunnlaget. Vi stolte på at de som hadde ansvaret for å gjøre jobben på en kunnskapsbasert måte, hadde gjort det skikkelig, slik som Martin Kolberg nå beskrev det.

En trenger ikke være spesielt innviet i academia eller i helsefaglige spørsmål for nå å se og erkjenne at beslut-

ningsgrunnlaget viste seg å være for dårlig – ja, meget dårlig.

Det som nå, i denne diskusjonen, er ganske spesielt, er at vi nå har en statsråd som holdt et meget spesielt innlegg, etter mitt syn. Statsråden er den eneste som har kritisert deler av Riksrevisjonens rapport. Det har ikke kommet fram en slik kritikk i komiteens behandling. Statsråder fra den rød-grønne regjeringa var ydmyke når det gjaldt Riksrevisjonens kritikk og ikke minst når det gjaldt komiteens innstilling. Men statsråd Høie mente at deler av Riksrevisjonens rapport var altfor dårlig.

Så tok den tidligere representanten Høie den sjølkritiske holdninga at det ikke bare var så enkelt for Riksrevisjonen, for Stortinget hadde heller ikke vært tydelig på eksempelvis om en skulle greie å få ut gevinstene, og når gevinstene skulle tas ut. Han refererte til fem interpellasjoner og nærmere 100 spørsmål, hvor han sjøl hadde ansvaret for svært mange av dem. Jeg synes det er ganske spesielt å si det som statsråd, samtidig som vi har referatene av hva som ble sagt i forrige periode.

Jeg kan være enig i at Stortinget i mange tilfeller er for utydelig. En av Stortingets store svakheter er at det bør være mer tydelig og mer presist, og det bør ha skarpere avklaringer, for det er ikke minst en av de viktigste forutsetningene for at embetsverket og de som har ansvaret for oppfølging, kan gjøre en bedre jobb. Det blir svært vanskelig for all underliggende ledelse av folkevalgte organer å gjøre en god jobb dersom ikke beskjeden fra Stortinget er tydelig. Men å si at det her er gjort en så dårlig jobb at den forventningen som Riksrevisjonen har lagt til grunn, ikke var dekkende, og at Riksrevisjonen skulle forstått hele saken annerledes, er å stille krav til Riksrevisjonen som jeg vanskelig kan forstå hvordan den på et faglig grunnlag skal kunne greie å følge opp.

Videre sa statsråden, i en presisering av flertallsmerkningen til slutt, hvor alle partier unntatt Arbeiderpartiet er med, at det var en oppfatning blant noen ansatte i foretaket. Det er et meget utfordrende utsagn fra den øverste lederen av foretakene å si at det som komiteen har skrevet her, er et utsagn fra noen ansatte i foretaket. Jeg synes det, i hvert fall for meg, er et startsignal til å få en mye tydeligere debatt om ledelse i helsesektoren. Det var et tema som statsråden ikke var inne på i det hele tatt: behovet for å få en bedre ledelse. Det blir klart for stadig flere at den ledelsesmodellen som nå er i offentlig sektor, og som viser seg spesielt i helseforetakene, ikke fungerer godt nok.

Første bud i enhver demokratisk organisasjon er felles virkelighetsforståelse mellom ledelse og de som gjør jobben. Vi får en rekke utsagn om at det ikke er tilfellet, ikke minst her i helsesektoren, i spesialisthelsetjenesten, og jeg er veldig skuffet over at ikke statsråden fokuserer på det punktet. Det er det vesentligste, og jeg håper at de mange som hører denne debatten, og som leser disse referatene, nå går inn på det området og får debatten høyere opp på dagsorden.

Så var det representanten Kolberg som nevnte fusjoner, og at OUS ikke burde, i så stor grad som representanten for Senterpartiet hadde sagt det, danne grunnlag for nega-

tive erfaringer for sjukehusfusjoner. I innstillinga sier en enstemmig komité:

«Komiteen merker seg at mangelen på forbedring i pasientbehandlingen ved OUS er bekymringsfull og noe man bør ta lærdom av før politiske organer eventuelt beslutter å gå i gang med andre sykehusfunksjoner.»

Det er en forsiktig og nøktern beskrivelse av at det er av problemer en lærer for å kunne gjøre bedre. Det å forsøke å underminere det, synes jeg rett og slett er uklokt.

Det som er behovet for endring på dette området, som på flere områder, er at vi i mye større grad har en kunnskapsbasert debatt. Den 5.mars 2014 publiserte forskning.no et intervju med professor Kurt R. Brekke ved Norges Handelshøyskole, som het «Gigantsykehus verken billigere eller bedre». Brekke sier her at det ikke kan påvises noen effekter for kvalitet eller kostnad ved fusjoner. Det er sånne vurderinger jeg mener at vi som folkevalgte må legge større vekt på. Vi må legge større vekt på akademia. Vi må legge større vekt på å stimulere den frie forskning, sånn at vi får fram et forskningsbasert grunnlag for våre beslutninger. Det er mange forskningsmiljøer i dag som kommer til meg og sier at for dem blir grunnlaget for å legge fram forskningen stadig dårligere. De sier at de blir mindre hørt. Det er mer overfladiskhet, mer synsing.

Martin Kolberg spurte hvordan vi kunne ta så feil. Det var gode hensikter. Det var ferdig planlagt før vi traff beslutningene. Om det var ferdig planlagt før vi traff beslutningene, var planlegginga nødvendigvis feil når en ser på resultatet. Jeg tror det både var en dårlig plan, og at deler av den var feil.

Jeg vil avslutte med at det som etter Senterpartiets vurdering er det store spørsmålet i offentlig sektor når det gjelder sjukehus – og her gjentar jeg meg sjøl – det er ledelse. Martin Kolberg sa at dette ikke er partipolitikk, men et spørsmål om system. Ja, det er nettopp det det er. Det er et spørsmål om system. Det er et spørsmål om system for ledelse. Og som representanten Karin Andersen sa, her har vi behov for en gjennomgang. Det er ikke noe samfunnsområde hvor det systemet vi har i dag, har spilt så fallitt som innenfor spesialisthelsetjenesten.

Jeg oppfordrer til debatt. Jeg håper at mange utenfor denne sal vil delta i den, sånn at vi kan få et skarpt ordskifte.

Statsråd Bent Høie [13:53:51]: Jeg synes at det har vært interessant å høre på denne debatten, som nå delvis er mer en generell diskusjon om styringssystemer. Jeg vil bare understreke innledningsvis at det er denne regjeringens politikk at vi skal utarbeide den første nasjonale, operative helse- og sykehusplanen, som skal forankres i Stortinget, nettopp fordi det er vår oppfatning at det er nødvendig at Stortinget i større grad deltar i å legge mer operative planer for hvordan spesialisthelsetjenesten skal utvikle seg på et mer overordnet nivå i årene framover. Vi har òg arbeid knyttet til selve styringsmodellen.

Jeg mente, og mener fortsatt, at det var riktig, i en situasjon der jeg har gått fra rollen som leder av Stortingets helse- og omsorgskomité og har fulgt den prosessen fra den posisjonen, til nå å være den statsråden som har ansvaret

for sektoren – samtidig som en nå behandler en sak som omhandler en periode hvor jeg ikke hadde ansvaret – nettopp å påpeke at når det gjelder det å ha en gevinstrealisering knyttet til denne prosessen, som er sterkere enn det en har fått til, så ville det etter min oppfatning ha utfordret det som var Stortingets ikke uklare, men etter min oppfatning veldig klare beskjed til tidligere regjering, nemlig at denne omstillingsprosessen ikke måtte gjennomføres med et tempo og med resultatkrav som gikk ut over pasientsikkerhet, kvalitet og forholdet til de ansatte. Det betyr at en del av den kritikken som framføres i Riksrevisjonens rapport, etter min oppfatning rett og slett er basert på at ikke forrige regjering presset gjennom tydeligere resultatkrav i denne prosessen. Det var egentlig en veldig klar oppfølging av det som Stortinget mente, inkludert meg selv som opposisjonspolitiker. Jeg mener det er riktig å påpeke det, og jeg er litt overrasket over at representanten Lundteigen oppfatter det på den måten som han gjør.

Når det gjelder styringssystemer, mener jeg at det er behov for å gjøre endringer i styringssystemene, men det er allikevel helt riktig at ledelse – uansett – er det viktigste, helt uavhengig av system. En ledelse handler jo òg om at overordnet nivå gir den ledelsen som har det operative ansvaret, tilstrekkelig armslag til faktisk å ta et lederansvar. Derfor mener jeg veldig tydelig at det er riktig at mye av det arbeidet som nå pågår, både når det gjelder evaluering av prosessen og planleggingen av hvordan Oslo universitetssykehus skal utvikle seg videre, òg ut fra et ledelsesperspektiv, at det først og fremst er forankret i den ledelsen og i den organisasjonen som skal benytte seg av det. Derfor er jeg uenig i Senterpartiets standpunkt om at en nå skal løfte den prosessen ut av ledelsen ved Oslo universitetssykehus og forankre den prosessen i Stortinget istedenfor. Det vil innebære nettopp å undergrave muligheten til å lede en så stor og kompleks organisasjon.

Det er mye bra i Riksrevisjonens rapport som det er nødvendig å jobbe videre med og gripe fatt i, men det er òg nødvendig å påpeke de områdene der en mener at det er en nyanse som ikke er kommet godt nok fram. En del av bakgrunnen for etableringen av Oslo universitetssykehus var at det gikk en grense tvers gjennom hovedstaden og mellom disse sykehusene. Det betød at en ikke klarte, innenfor den forrige styringsmodellen, der denne grensen eksisterte, f.eks. å etablere en samlet kapasitetsplan for hovedstadsområdet, lage funksjonelle IKT-systemer, pasientadministrative systemer, som gjør at informasjonen følger pasienten uavhengig av om en behandles på det ene eller det andre stedet. Oslo universitetssykehus opererer i dag på 40 ulike lokasjoner.

Dette er et arbeid som en nå har kommet svært langt med. Styret skal til sommeren behandle en sak om svar på kapasitetsutfordringen. Det pasientadministrative systemet for Oslo universitetssykehus er i en implementeringsfase, og det hadde ikke vært mulig å oppnå noe av dette hvis sykehusene i Oslo hadde tilhørt ulike organisasjoner. Derfor må en heller ikke bare tegne et svart bilde av den situasjonen som en er i. Ved Oslo universitetssykehus har vi noen av våre aller fremste forskningsmiljøer. Innen kreftforskningen har OUS forskningsmiljøer som

vises langt utover landets grenser. En har samlet viktige funksjoner og har mulighet til å se ting som en helhet. Derfor har det vært bred politisk enighet om at dette var riktig, og jeg oppfatter etter debatten i dag at det fortsatt er bred politisk enighet om at det er riktig at virksomhetene til spesialisthelsetjenesten i hovedstadsområdet er organisert under én ledelse, én organisasjon, som heter Oslo universitetssykehus.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:00:30]: Jeg skal ikke bruke tid på å kommentere det jeg ganske tydelig sa om det manglende samsvar mellom hva statsråden nå sier kontra det han sa som opposisjonsleder om temaet. Det kan folk lese sjøl.

Det jeg ba om ordet til, gjelder styringssystem. Statsråden sa at ledelse var viktigst uansett styringssystem. Det er jeg helt enig i. Uansett styringssystem er det mulig å utøve bedre eller god ledelse innenfor systemet. Ringerike sykehus var et eksempel på det under 22. juli-tragedien, da de satte til side klinikkmodellen og innførte stedlig ledelse og fikk et kjempesultat i den forferdelige situasjonen de sto i.

Statsråden sier at det nå skal evalueres og planlegges. Jeg har sans for å evaluere, planlegge, tenke og å gå til kilden med kritisk sans og gjøre det bedre. Men nå skal ledelsesperspektivet være slik at det må være forankret i den ledelsen som arbeider med saken. Ja, sjølsagt må det være det. Men slik statsråden sa det, virket det som at det ikke er behov for at Stortinget gir noen klare føringer for hvordan dette arbeidet skal skje. For å gjenta: Det som ligger i den merknaden som alle partier er med på om stedlig ledelse, betyr at ledelsen skal være til stede. Det er en måte å si det på. Enhver leder må være daglig til stede på sitt nivå i forhold til det som skjer. En må være til stede, slik at en kan gi løpende råd, ros og korrigeringer. Det er jo det som mange fagfolk innenfor spesialisthelsetjenesten ikke opplever. De opplever ikke at ledelsen er til stede og leder – noe som er helt nødvendig i det daglige liv. En skal ikke bare lede gjennom overordnede planer, evalueringer, konsepter og perspektiver. En skal lede i dagliglivet. En god leder er den som leder i dagliglivet – den må være til stede.

Ingerd Schou hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [14:03:09]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet og resultatoppnåelse i Helsedirektoratet (Innst. 136 S (2013–2014), jf. Dokument 3:3 (2013–2014))

Helge Thorheim (FrP) [14:03:46] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse om Helsedirektoratet forvalter sine oppgaver effektivt, om ledelsen har etablert hensiktsmessige systemer for styring og oppfølging av virksomheten og om Helse- og omsorgsdepartementet har en tilstrekkelig god etatsstyring av direktoratet. Undersøkelsen gjelder for perioden 2009–2012.

Først vil jeg berømme Riksrevisjonen for en grundig gjennomgang av Helsedirektoratet, en god oversiktlig dokumentasjon av funnene samt klare anbefalinger for forbedring der en har funnet mangler ved tjenesten.

I 2002 ble elleve eksisterende etater innen helse- og sosialområdet samlet i tre nye virksomheter, herunder ble en av de nye Sosial- og helsedirektoratet. I 2008 endret imidlertid direktoratet navn til Helsedirektoratet, samtidig som ansvaret for sosialfeltet ble overført til Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Ved opprettelsen av direktoratet i 2002 ble det slått fast at direktoratets kjerneoppgaver er knyttet til iverksetting av sosial- og helsepolitikken. Etter 2008 gjelder dette iverksetting av helsepolitikken ettersom sosialfeltet ble overført til annet direktorat. Sentrale virkemidler ville være nasjonale handlingsplaner, opplysningsvirksomhet, forvaltning av regelverk og tilskuddsforvaltning.

Helsedirektoratet er en stor organisasjon, og i 2012 var det 712 ansatte fordelt på seks divisjoner. Direktoratet forvalter store økonomiske midler, både knyttet til drift av egen virksomhet og i form av tilskudd og refusjoner til kommuner, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner. Direktoratets virksomhet legger premisser for tjenesteutformingen innen helsesektoren, både i kommunehelsetjenesten og i sykehusene, og har således stor betydning for befolkningens liv og helse. Eventuelle mangler ved Helsedirektoratets virksomhet vil kunne få betydelige samfunnsmessige konsekvenser, både for grupper av mennesker og for enkeltpersoner.

Det er et problem at Riksrevisjonen ved de årlige regnskapsrevisjoner har gitt Helsedirektoratet flere merknader, bl.a. når det gjelder regnskapsføring og budsjettering. Dette er alvorlig med tanke på at direktoratet forvalter store summer til ulike grupper og tiltak, og det bør forventes at det ikke på nytt oppstår grunn for gjentatte merknader innen dette området. En korrekt forvaltning og regnskapsføring av så betydelige midler som direktoratet forvalter, er nødvendig for at direktoratet skal få den nødvendige tillit til forvaltning av samfunnets ressurser.

Helsedirektoratets egne omdømmeundersøkelser har vist at direktoratet har utfordringer knyttet til f.eks. saksbehandlingstider og samordning med andre etater. Når det gjelder saksbehandlingstidene, er det direktoratet selv som har fastsatt hva som er rimelig saksbehandlingstid, og en kan saktens spørre hvorvidt det er hensiktsmessig at utførende organ selv skal fastsette hva som er å anse som akseptabel behandlingstid av ulike sakstyper. Riksrevisjonens funn har avdekket at direktoratets egne fastsatte tidsfrister i mange tilfeller er betydelig overskredet, og andel saker der fristen er overskredet, varierer fra 21 pst. til 83 pst., avhengig av fagområde.

Når det gjelder lovfortolkningssaker, er det et stort

problem at svært mange av disse sakene tar lang tid, og fastsatt normert saksbehandlingstid er langt overskredet. Dette innebærer igjen dels at den som henvender seg til direktoratet, f.eks. Fylkesmannen, også får lang saksbehandlingstid mot sine «kunder», eller at en etter hvert rett og slett vegrer seg mot å forespørre direktoratet om forståelse av lov- og forskriftsverket. Dette vil igjen kunne føre til ulik lovpraksis i de ulike delene av landet. Dette er uakseptabelt da det vil kunne stride mot prinsippet om likebehandling av innbyggerne.

Helsedirektoratet undersøker ikke systematisk hvordan tilskudd til kommunene treffer målgruppen og hvilke resultater tilskuddsordningene fører til. Ettersom Helsedirektoratet skal utarbeide framtidig regelverk for sin virksomhet, vil en ikke ha kvalitativt godt nok grunnlag for å legge om tjenestene i tråd med erfaringene fra målgruppene når disse data ikke er systematisert. Dette er et stort område, og i 2012 forvaltet Helsedirektoratet 171 tilskuddsordninger med et samlet budsjett på om lag 9,5 mrd. kr. Med en portefølje på 171 tilskuddsordninger sier det seg selv at uten å ha erfaring med hvordan en treffer målgruppen som er tiltenkt tilskudd eller også effekten av dette, kan det også forekomme at tilskuddsmidler som gis, er bortkastet sett i et helseperspektiv. Det ligger således et stort utnyttet potensial i tilskuddsmottakernes rapportering som kunne styrket grunnlaget for det årlige budsjettarbeidet og videreutviklingen av tilskuddsforvaltningen. Helse- og omsorgsdepartementets oppdrag til Helsedirektoratet er for omfattende, for detaljert og i hovedsak konsentrert om én av direktoratets tillagte roller. I 2012 inneholdt tildelingsbrevet fra departementet 60 mål og 60 styringsparametere uten fastsatt resultatkrav. I tillegg inneholdt oppdraget 122 krav til gjennomføring av konkrete aktiviteter og oppdrag. Dette er et stort antall, og det er etter at departementet i perioden 2009–2012 allerede har redusert med ca. 40 pst.

De mange målene og kravene samt det store innslaget av aktivitetsstyring gjør at en stor del av direktoratets ressurser er bundet opp i oppgaver definert av departementet. Dette begrenser friheten direktoratet bør ha til å velge virkemidler og aktiviteter som fører fram til det overordnede mål.

Ifølge Riksrevisjonens rapport har Helsedirektoratet ansvar for 52 nasjonale faglige retningslinjer, 153 veiledere, 36 nasjonale planer og 40 tilskuddsordninger rettet mot kommunene, og videre forvalter direktoratet ikke mindre enn 28 helserelaterte lover med tilhørende forskrifter.

Som en følge av uoversiktlige planverk og tilskuddsordninger, med liten grad av erfaringsutnyttelse, kan det være bygget opp et for omfattende og komplisert byråkati i Helsedirektoratet. En bør nå se på mulighetene til å forenkle og redusere lovverk og planverk på områder der dette lar seg gjøre. En slik gjennomgang må være erfaringsbasert dersom en skal få en kvalitativ forbedring. En slik gjennomgang kan møte behovet for bedre og enklere styringsdialog med Helse- og omsorgsdepartementet som Riksrevisjonens konklusjoner etterspør.

Av Riksrevisjonens rapport framgår det at statsråden stort sett er enig i Riksrevisjonens merknader vedrøren-

de styring og kontroll samt aktiviteter i tildelingsbrevet til direktoratet. Det er betryggende at statsrådets syn sammenfaller med Riksrevisjonens, og at han vil medvirke til at departementet og direktoratet i fellesskap utarbeider en målstruktur som er tilpasset direktoratets virkemiddelapparat.

Med den sentrale posisjon som Helsedirektoratet har som premissleverandør for helsetjenester i kommuner og sykehus, må Riksrevisjonens merknader anses som alvorlige, og det forventes at arbeidet med forbedringer innen områdene som er påpekt, systematiseres og prioriteres.

Da mange av svakhetene som er påpekt, kan føres tilbake til manglende aktivitet eller forståelse fra ledelsen, forventes det også at det prioriteres utvikling av god ledelse på alle ledelsesnivåer, der en setter tjenestemottakeren i fokus.

Til slutt vil jeg vise til Riksrevisjonens anbefalinger på bakgrunn av deres gjennomgang, hvilke komiteen slutter seg til.

Are Helseth (A) [14:12:57]: Denne saken gjelder komiteens innstilling om Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet og måloppnåelse i Helsedirektoratet. Undersøkelsen dekker perioden 2009–2012. Viktigheten av undersøkelsen kommer av at Helsedirektoratet forvalter store offentlige ressurser og har svært mange kompetente ansatte og slik legger viktige premisser for hele den norske helsetjenesten. Det arbeidet som utføres i Helsedirektoratet, har stor betydning for enkeltmenneskers helsetilbud og for fellesskapet.

Riksrevisjonens rapport har tre hovedfunn. Det første er svakheter i virksomhetsstyringen. Ett eksempel er at saksbehandlingstiden i mange tilfeller er for lang. Andelen saker hvor fristen ikke overholdes, varierer fra 21 pst. til 83 pst. for de fem sakstypene undersøkelsen omfatter. Her mener Riksrevisjonen at Helsedirektoratet ikke i tilstrekkelig grad vektlegger god måloppnåelse. I dagligtale vil dette si at direktoratet ikke tar sine egne frister på alvor. Da er det en lederoppgave å rydde opp. Undersøkelsen viser at det er forskjell mellom fagområder. Det fremheves i undersøkelsen at retningslinjer er oppdatert, og ansvarsfordelingen mellom avdelinger er tydelig når det gjelder tilskuddsforvaltningen. Det er positivt. Tilsvarende arbeid med ledelse, samarbeid og interne retningslinjer må tas videre ut i hele direktoratet.

Et annet hovedfunn er svakheter i oppfølging av faglig arbeid. Det knytter seg til saksbehandlingstid for lovfortolkning, ulikheter mellom kommuner som søker forskjellige tilskuddsordninger og arbeidet med implementering av retningslinjer. Det er overhodet ikke tilfredsstillende at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lovfortolkningsaker er 92 dager, og at direktoratet i tre av fire saker går over de frister direktoratet selv har fastsatt, og mener er rimelige. Lovfortolkninger er nødvendige for riktig og likeverdig saksbehandling. Det er bekymringsfullt at fylkesmannsembetene opplyser til Riksrevisjonen at de på grunn av lang saksbehandlingstid er tilbakeholdne med å fremme henvendelser om lovfortolkning. Dette kan hemme like-

behandling og ha konsekvenser for enkeltpersoner og er derfor alvorlig.

Helsedirektoratet er et viktig fagorgan i Helse-Norge og gir faglige råd og veiledning til alle myndigheter og aktører i sektoren. Direktoratet hadde i 2012 omkring 150 veiledere og 50 faglige retningslinjer på sine hjemmesider. Dette er faglig viktige verktøy som utvikles av fagfolk og miljøer med legitimitet. Riksrevisjonen viser til at bare en tredjedel av de veiledere og retningslinjer som ble ferdigstilt i perioden 2009–2010, samtidig hadde en plan for implementering. Riksrevisjonen viser videre til at det først og fremst er store kommuner som bruker publikasjonene. En styrking av implementeringsarbeidet er viktig for å få det faglige budskapet ut dit hvor fag møter pasient, og vil bidra til likeverdige tjenester av høyere kvalitet i landet vårt.

Komiteens innstilling er i det vesentlige enstemmig. Arbeiderpartiet er imidlertid ikke med på en merknad sammen med flertallspartiene hvor en uttrykker at det kan være bygget opp et for omfattende byråkrati i direktoratet, og at det bør vurderes å redusere lovverk og planverk på noen områder. Det vil være nyttig om flertallet i denne debatten eller i nær fremtid vil kommentere hvilke deler av helselovgivningen man har i tankene. Vi mener Riksrevisjonens rapport snarere viser behovet for å ha god ledelse gjennom hele organisasjonen, nyttiggjøre seg tidligere erfaringer, dele gode erfaringer mellom avdelinger, ha god internkontroll og avklare oppdrag og ressurser mellom departement og direktorat.

Flertallet har også etterlyst en vurdering av hvordan Samhandlingsreformen virker etter to år. Dette temaet er egentlig ikke inkludert som en problemstilling i Riksrevisjonens undersøkelse, men når spørsmålet er reist, bør det få noen korte kommentarer. Samhandlingsreformen styrker helsetjenesten gjennom fire hovedgrep: mer forebyggende helsearbeid, mer samarbeid innen og mellom nivåene i helsetjenesten, en bedre helsetjeneste nærmere der hvor folk bor, og en avansert spesialisthelsetjeneste som følger forskningsfronten. Det entydige hovedbildet er at dette får man til, i små kommuner og i store kommuner, til beste for innbyggerne. Det er en ny giv i lokalt forebyggende helsearbeid og stort lokalt engasjement. Kommunene vet at de viktigste forebyggende grepene gjør man i andre sektorer enn helse. Sykehus og kommuner har alle laget samarbeidsavtaler. Ofte og ofte snakker riktig person på et sykehus med riktig person i en kommune, slik at kommunen kan forberede seg før en pasient som trenger lokal behandling eller pleie, kommer hjem. Det er færre som ligger på sykehus, og bare venter på en sykehjems plass som mangler i kommunen, og kommunene er styrket med ca. 0,5 mrd. kr for å kunne løse denne oppgaven. Flere kommuner enn før samarbeider om lokalmedisinske sentre og på andre måter. Tempoet i utviklingen så langt og videre må avpasses etter den tid det tar for en norsk kommune å bygge opp sin kompetanse på området.

Så vil jeg vise til merknaden fra Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne om endringer i styringssystemene i staten. Jeg kommenterte tilsvarende merknad i debatten til Innst. 123 S for 2013–2014 og Dokument 1 for 2013–

2014 og la da vekt på at verdier og retning betyr mest på et overordnet ledelsesnivå, samtidig som det er nødvendig med mål og internkontroll på alle operative nivåer.

For å bringe dette over til den aktuelle saken: Den saken vi diskuterer her i dag, ville blitt veldig abstrakt – vanskelig å diskutere konkret – hvis det ikke hadde vært satt mål for f.eks. behandlingstid for lovsaker. Det er nyttig styringsinformasjon for oss å få at små kommuner i Norge i mindre grad enn store nyttiggjør seg tilskuddsordninger. Da kan forbedringer bli målrettede og skape bedre tjenester, til nytte for innbyggerne.

Avslutningsvis: En samlet komité mener i denne innstillingen at Riksrevisjonens rapport er alvorlig, og at arbeidet med forbedringer må prioriteres – alvorlig og prioritert. Komiteen imøteser statsrådets oppfølging av dette.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:21:20]: Helsedirektoratet har en viktig, overordnet rolle. Om Helsedirektoratet gjør en grundig, forståelig og presis jobb, er det mye enklere for de underliggende organisasjoner å følge det opp.

Formålet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere om Helsedirektoratet forvalter sine oppgaver effektivt, om ledelsen har etablert hensiktsmessige systemer for styring og oppfølging av virksomheten, og om Helse- og omsorgsdepartementet har en tilstrekkelig god etatsstyring av direktoratet. Riksrevisjonen har altså vurdert om Helsedirektoratet fungerer ut fra den intensjonen som jeg innledet med.

Som representanten Are Helseth sa, kommer ikke Helsedirektoratet spesielt godt ut av å være i Riksrevisjonens søkelys – for å si det diplomatisk. Det er vesentlige svakheter ved virksomhetsstyringa. Det er utfordringer med styring og oppfølging av det faglige arbeidet. Det stopper jeg opp ved – ved det faglige arbeidet. Det må vel forventes at de beste faglige medarbeiderne sitter i overordnede stillinger, der de kan gi de beste faglige råd nedover. En slik påpekning er veldig viktig. Riksrevisjonen påpeker også at oppdraget fra departement til direktorat er for detaljert.

Merknadene er ikke spesielle, men jeg vil knytte noen kommentarer til særmerknaden fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, som nok en gang prøver å fokusere på hvorfor vi er i den situasjonen at det er veldig mange mål og veldig mange krav som skal oppfylles, og at en i praksis i liten grad greier å følge det opp. Det er pent på papiret, men i praksis ser det helt annerledes ut.

Jeg skal ikke holde noe langt innlegg, bare kaldt og nøkternt poengtere at det er stadig flere som slutter seg til kritikken av den styringsmodellen som på engelsk heter New Public Management. Det Riksrevisjonen gjør, er at de gjennomfører sin vurdering på basis av de mål og styrings-signaler som Stortinget og departementet har gitt for offentlig virksomhet. Det viser at en sjøl ikke greier å følge det godt opp. Riksrevisjonen tar New Public Management på alvor og sier at slik det praktiseres, fungerer det dårlig.

Det som er vår særmerknad, er at vi fortsatt ønsker mål, men vi ønsker få og kvalitative mål. Vi ønsker mål – som representanten Helseth sa – der verdier og retning må være

vesentlig. Vår holdning er at de ansatte må være med og forme målene innenfor rammen av overordnede politiske føringer og årlige budsjettammer, som skal gjennomføres.

Dette er kjernen i en felles virkelighetsforståelse: En har overordnede beskjeder og trekker hele flokken med. En får entusiasme fordi en arbeider i lag med dette. Dette gjennomfører en uten svært mange mål.

Karin Andersen (SV) [14:26:05]: Helsedirektoratet er viktig fordi det har oppgaver som har stor betydning for utvikling av kvalitet i helsevesenet, for oppfølging av vedtak, for veiledning og for tilsyn.

Litt til debatten om målstyring: Jeg er helt enig med representanten fra Arbeiderpartiet i at det å måle hvor lang tid det tar for å få svar på en lovfortolkning, f.eks., er et mål det er fornuftig å sette seg, og som man kan finne et greit svar på. Det er et problem at det tar lang tid. Dette er det viktig å få klarhet i, nettopp fordi en del av denne lovfortolkningen handler om saker der det kanskje er spesielt sårbare personer som venter på en helsetjeneste eller på hjelp fra f.eks. Nav eller sosialtjenesten. Det er veldig viktig at lovfortolkningen i slike saker går raskt.

Når jeg er kritisk til en del av denne målstyringen, er det ikke fordi det ikke er mulig å sette seg slike mål på en del områder. Der er det riktig. Intensjonene bak dette er nesten alltid gode. Velgere og offentligheten etterspør hele tiden: Hva er pengene blitt brukt til? Så etterspør vi nye mål og måleparametere for å finne ut – og gi gode svar på – hva disse pengene er brukt til, mest mulig eksakt.

Det er ikke alltid at dette allikevel gir de beste tjenestene. Jeg har lyst til å nevne et eksempel. Jeg var en av de store pådriverne for at vi skulle få tilsyn med det som nå heter Sosiale tjenester i Nav. Dette tilsynet har Helse- tilsynet ansvaret for, og det er fylkesmennene som utfører det. Det er her kommet tre rapporter. Den første rapporten handler om, betegnende nok, at kommunene bryter loven om sosiale tjenester i Nav. Det gjør de. Dette gjelder de mest vanskeligstilte.

Lovbruddene var ganske alvorlige. Folk fikk ikke hjelp til å få lagt fram søknaden sin på en ordentlig, omfattende og fullstendig måte. Det ble f.eks. ikke alltid engang spurt om folk hadde barn eller ikke. Hvis familier hadde barn, var det veldig få som i høyden fant på å telle disse barna. Noe særlig mer om hva disse barna hadde behov for – som kanskje var noe helt annet enn det foreldrene deres hadde behov for – fant man ikke ut.

Det var veldig alvorlig det vi fant ut. Jeg har engasjert meg veldig mye i dette og gått inn i det. Men etter å ha henvendt meg til de enkelte kommuner og de enkelte personer noe av dette angår, er det allikevel slik at i de kommunene som hadde tellekantene i orden – hadde alle systemene og alt på stell – var det ikke sikkert at folk fikk god hjelp. Men i noen av de kommunene som ikke hadde tellekantene i orden, hendte det at folk allikevel fikk god hjelp, sjøl om det ikke sto oppført ordentlig på skjemaet. Det er et paradoks ved noe av dette, at vi på en måte tror at vi kan kontrollere oss fram til faglighet. Derfor mener SV at det er behov for å ha en stor gjennomgang av styringsfilosofiene.

Noe av det viktigste av det, som jeg også skal komme

litt mer tilbake til i neste sak, handler om tillit, en slags tilsitsreform, og da ikke bare til ledelsen, som jeg ser at vår statsminister nå har vært på Spekterkonferansen og sagt, men til de fagfolkene som faktisk skal utføre de viktige jobbene i praksis, på golvet på Nav-kontoret, i kommunehelsetjenesten, i spesialisthelsetjenesten. De må faktisk få større rom for å utføre jobben sin faglig.

Men jeg har også behov for å stille statsråden et helt konkret spørsmål. Vi er nødt til å ha tilsyn, og vi må ha gode tilsyn. Jeg hørte på Politisk kvarter i går morges, og det var en debatt som jeg ikke skal komme inn på her, som handlet om reservasjonsordningen, som jeg vil velge å kalle det. Da svarer statsråden, når SV foreslår et tilsyn med at leger skal gjøre det de skal gjøre, at tilsyn er lik som ingenting. Sånn oppfattet jeg statsråden. Derfor spør jeg nå: Hva mener statsråden slike tilsyn skal være? Har de en verdi og en kvalitet? Og er det sånn at statsråden mener at hvis man vedtar at det skal føres tilsyn med f.eks. at fastleger gjør det som er oppgaven deres, skal det gjennomføres? Og dersom Stortinget vedtar det, vil statsråden i så fall følge det opp lojalt?

Presidenten: Det skal statsråden få anledning til å svare på.

Statsråd Bent Høie [14:31:43]: Først vil jeg takke saksordføreren for en grundig gjennomgang av saken og innstillingen.

Riksrevisjonen har foretatt en forvaltningsrevisjon av Helsedirektoratets effektivitet og resultatoppnåelse. Den framlagte rapporten er svært grundig og alvorlig, og departementet har i all hovedsak sluttet seg til Riksrevisjonens merknader og anbefalinger. I styringsdialogen med Helsedirektoratet og i tildelingsbrevet for 2014 har departementet stilt krav til Helsedirektoratet om oppfølging.

For å illustrere dette vil jeg redegjøre for hvordan rapporten følges opp, og trekke fram enkelte av de tiltakene som direktoratet nå har iverksatt.

Ansvar for oppfølging av Riksrevisjonens merknader er forankret i toppledelsen, og det er egne prosesser for de tyngst berørte divisjonene. I år implementerer direktoratet et eget styringsverktøy for planlegging, utføring, ledelse og styring. Direktoratet har utarbeidet en ny strategisk plan for perioden 2014–2018, og denne planen revideres årlig. Flere elementer i den strategiske planen er direkte knyttet opp til Riksrevisjonens funn.

Prioriterte satsingsområder i 2014 er bl.a. å styrke den normerende rollen, altså arbeidet med retningslinjer, veiledere og rundskriv, samt behovet for helhetlig ledelse og styring. Det vil også bli etablert et eget prosjekt i Helsedirektoratet for ytterligere å styrke kvaliteten på tilskuddsforvaltningen. Det skal anskaffes et verktøy for tilskuddsforvaltning i 2014. Dette skal bidra til en mer effektiv oppfølging og evaluering. Dette vil gi bedre metoder og verktøy for å vurdere innretning, oppfølging og effekt av tilskuddene. I tillegg etableres det et system for spredning av gode resultater med nasjonal overføringsverdi.

Jeg vil arbeide for å forbedre styringsdialogen med

Helsedirektoratet. Det er viktig å sikre riktig balanse i hvordan virksomheten utfører sine tre hovedroller, som er faglig rådgivning, iverksetting av vedtatt politikk og utføring av faste forvaltningsoppgaver. I tildelingsbrevet for 2014 har jeg redusert antall oppdrag betydelig sammenliknet med 2013. Det er også et mål å etablere en mer hensiktsmessig målstruktur for virksomheten og å gjøre rapporteringsrutinene mellom direktoratet og departementet enklere. Men jeg må allikevel understreke at vi står overfor et betydelig sammensatt utfordringsbilde.

Som det framkommer av Riksrevisjonens rapport, hadde Helsedirektoratet i den aktuelle revisjonsperioden ansvar for 52 nasjonale faglige retningslinjer, 153 veiledere, 36 nasjonale planer og 40 ulike tilskuddsordninger rettet mot kommunene. I tillegg forvaltet etaten 28 helserelaterte lover med tilhørende forskrifter. Listen over oppgaver kan suppleres med en rekke andre faste forvaltningsoppgaver samt store og viktige utredningsoppgaver for departementet.

Helsedirektoratets oppgaver er delegert av departementet, og omfanget er akkumulert over mange år, under skiftende regjeringer. Det er ikke gjort i en håndvending å redusere eller å legge ned etablerte oppgaver.

Helse- og omsorgssektoren er veldig omfattende og legger beslag på store ressurser. Nye tilbud etableres, befolkningens rettigheter og forventninger øker, og kostnadene til tjenesteyting henger sammen med også den teknologiske utviklingen.

Det er krav til effektiv ressursutnyttelse, god kvalitet og nedgang i ventetider, og det er behov for å prioritere på alle nivåer. Dette bildet gjør at det hele tiden er behov for kontinuerlig omstilling i tjenesten. Det gjennomføres stadig nye tiltak i tjenesten og i forvaltningen for å få svar på utfordringer som følger av utviklingen. Men samtidig er det viktig at Helsedirektoratet prioriterer bedre blant oppgavene fra departementet, også for å begrense veksten i den sentrale helse- og omsorgsforvaltningen.

I 2014 har også Helsedirektoratet fått et effektiviseringskrav på vel 20 mill. kr, samtidig som det stilles krav om bedre rapportering om effekten av tilskuddsordningene. Dette vil igjen medføre at både kommuner og private som mottar tilskudd, får en større rapporteringsbyrde enn det de har i dag. Dette skjer fordi Helsedirektoratet skal kunne rapportere oppnådde resultater videre til departement og storting. Det er også ressurskrevende å gjennomføre nødvendige evalueringer for å vurdere effekten av de ulike tilskuddsordningene.

Jeg vil understreke at jeg vil ha en tett oppfølging av Helsedirektoratets arbeid med å lukke de avvikene som Riksrevisjonen her avdekker. Jeg har hatt et eget møte med ledelsen i Helsedirektoratet og de ansatte denne uken, der jeg også trakk fram betydningen av at direktoratet følger opp Riksrevisjonens rapport.

Så til spørsmålet om nasjonale tilsyn. Jeg har stor tro på nasjonale tilsyn når nasjonale tilsyn brukes til det som nasjonale tilsyn er ment som, nemlig å gi oss en god oversikt over gjeldende regler, og at faglige retningslinjer følges opp, sånn at vi har et godt verktøy for å forbedre tjenesten. Vi får årlig oppsummering av de nasjonale tilsynene.

Jeg vil bare understreke at nasjonale tilsyn hører ikke inn under denne saken eller Helsedirektoratets ansvarsområde, men under Helsetilsynets ansvarsområde, men siden representanten Andersen tok dette opp, fant jeg det nødvendig å svare.

Vi får også en årlig oppsummering av de nasjonale tilsynene. Denne regjeringen har som målsetting å lage en egen årlig stortingsmelding om pasientsikkerhet og kvalitet. Da er det naturlig at de nasjonale tilsynene inngår som en del av den årlige stortingsmeldingen, på samme måte som Datatilsynets nasjonale tilsyn inngår i den årlige stortingsmeldingen om personvern og datasikkerhet.

Nasjonale tilsyn gir oss et situasjonsbilde basert på et utvalg av representative enheter i helsetjenesten. Det å markedsføre nasjonale tilsyn som et virkemiddel for å få oversikt over hvilke fastleger som i dag reserverer seg i strid med regelverket, er altså å markedsføre nasjonale tilsyn som noe annet enn det det er. Det er utfordringen med SVs forslag.

Så beskriver en videre dette som at en skal be fylkesmennene om å kartlegge situasjonen i kommunene. Vel, det var det den forrige regjeringen ba om at fylkesmennene gjorde, og fylkesmennene er altså Helsetilsynet lokalt. Denne rapporteringen ga en – for å si det sånn – veldig liten oversikt over det en etterspurte, og det har vel også den forrige regjeringen erkjent. Da må en komme til den erkjennelsen at det regelverket som er i dag, ikke fungerer etter hensikten hvis målet er å ha en oversikt over hva som er praksisen hos de enkelte fastlegene. Men når vi har fått på plass et nytt regelverk som ansvarliggjør kommunene i større grad til å ha oversikt over fastlegenes praksis på dette området, utelukker jeg ikke at det er helt naturlig å ha et nasjonalt tilsyn som undersøker om det nye regelverket fungerer etter hensikten. På den måten er et nasjonalt tilsyn et utmerket verktøy, men på den måten som det markedsføres fra Sosialistisk Venstreparti, vil det være et svært dårlig verktøy.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Martin Kolberg (A) [14:40:55]: Etter å ha hørt statsrådets innlegg akkurat nå tror jeg vi kan være enige om at det egentlig er veldig bred enighet om hvor alvorlig situasjonen er i Helsedirektoratet, og at statsråden har presentert for Stortinget alt hva han vil gjøre, og ta garantien for at det blir gjennomført, og at Helsedirektoratet selv også har tatt grep. Alt dette er veldig bra, og det er veldig konstruktivt, mener jeg, med tanke på den kritikken som ligger der fra Riksrevisjonen, som komiteen så ettertrykkelig har sluttet seg til – praktisk talt enstemmig – på alle disse alvorlige punktene.

Det er i og for seg ikke noen replikk som sådan, men jeg vil gjerne ha statsråden i tale på hans syn på hvorfor det er blitt som det er blitt i direktoratet. Det er en vanskelig sak, det er en stor sak, og kanskje det er litt kort i replikker, men det er greit å få en sånn meningsveksling mellom statsråden og meg om disse tingene. Derfor åpner jeg med det spørsmålet.

Statsråd Bent Høie [14:41:58]: Jeg tror ikke det finnes noe enkelt svar på det spørsmålet, men jeg var litt inne på det i mitt innlegg. Oppgavene og omfanget av oppgavene som direktoratet har fått, er svært krevende, både omfanget og utformingen av nasjonale retningslinjer, veiledere, planer, osv. Dette er ofte planer, veiledere osv. som er initiert her i Stortinget eller fra skiftende regjeringer, og oppgaver blir lagt oppå hverandre uten at det kanskje er en bevissthet om hvorvidt nye oppgaver bør føre til at andre oppgaver bør ut.

Så har vi en omfattende tilskuddsforvaltning. 40 ulike tilskudd skal forvaltes bare til kommunene. I tillegg har en omfattende tilskudd til frivillig sektor. Når alt dette skal evalueres og kontrolleres, blir det krevende.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:43:07]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus (Innst. 135 S (2013–2014), jf. Dokument 3:4 (2013–2014))

Presidenten: Første taler er Erik Skutle, på vegne av saksordføreren, Michael Tetzschner.

Erik Skutle (H) [14:43:35]: Jeg vil på vegne av saksordføreren i saken om Riksrevisjonens undersøkelse om effektivitet i norske sykehus, Dokument 3:4 for 2013–2014, redegjøre kort for saken, for flertallsmerknadene i saken og for Høyres merknader.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere om det er mulig å effektivisere organiseringen av pasientbehandlingen ved sykehusene for å oppnå bedre ressursutnyttelse. Ved bruk av registerdata om fire behandlingsformer er det beregnet forskjeller i produktiviteten mellom sykehusene. Gjennomsnittlig liggetid er brukt som indikator på produktivitet. Det er videre belyst om det er sammenheng mellom liggetid og effekt av pasientbehandlingen. Et sykehus er effektivt når det har kort liggetid og ikke har dårligere kvalitet på behandlingen enn landsgjennomsnittet. Det er gjennomført dybdeundersøkelser ved ni sykehus for å identifisere faktorer som kan bidra til korte liggetider, effektive behandlingsforløp og høy utnyttelse av operasjonsstuen. Undersøkelsen omfatter data fra perioden fra og med 2009 til og med 2013.

Komiteen viser til at det er et mål at befolkningen tilbys likeverdige helsetjenester av god kvalitet, og at et av hovedmålene i spesialisthelsetjenesteloven er å bidra til at ressursene i spesialisthelsetjenesten utnyttes på best mulig måte. Komiteen viser videre til at det alltid skal ligge gode medisinskfaglige vurderinger til grunn for pasientbehandlingen i spesialisthelsetjenesten, og at dette påpekes i Riksrevisjonens rapport.

Komiteen har merket seg at rapporten poengterer at mange sykehus kan effektivisere pasientbehandlingen ved

å lære av andre. Komiteen har også merket seg at undersøkelsen viser at gjennomsnittlig liggetid varierer mellom sykehusene. Det vises til at dersom alle sykehusene hadde hatt gjennomsnittlig liggetid på samme nivå som det sykehuset som har kortest liggetid, kunne det redusert antall liggedøgn hvert år med 34 pst. for hofteprotester, 19 pst. for hoftebrudd, 100 pst. for korsbåndoperasjoner og 24 pst. for tykktarmskreft. Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at det er riktig at sykehusene kan bli mer effektive ved å redusere antall liggedøgn, og ved at man har en bedre utnyttelse av operasjonsstuen.

Komiteen registrerer også at det i Riksrevisjonens rapport vises til at en bedre utnyttelse av operasjonsstuen ved enkelte sykehus kan redusere helsekøene. Mange pasienter kunne fått kortere ventetid til operasjon dersom alle sykehusene hadde utnyttet kapasiteten på operasjonsstuen like godt som de beste.

Komiteen viser til at det kommer fram i undersøkelsen at sykehus med kort liggetid har like god kvalitet på pasientbehandlingen som sykehus med lengre liggetid. Komiteen mener derfor i likhet med Riksrevisjonen at Helse- og omsorgsdepartementet og de regionale helseforetakene bør sørge for at erfaringene fra sykehus med effektive behandlingsforløp og høy utnyttelse av operasjonsstuen overføres til andre sykehus.

Komiteen mener at det er et vesentlig poeng at dersom man får et mer tverrfaglig og standardisert behandlingsforløp, vil dette gi mer effektiv drift og dermed redusere helsekøene. I likhet med Riksrevisjonen anbefaler derfor komiteen at helseforetakene etablerer tverrfaglige, standardiserte behandlingsforløp for vesentlige pasientgrupper.

Komiteen viser avslutningsvis til svaret fra Helse- og omsorgsdepartementet om den videre behandlingen av styringsindikatorer som belyser produktivitetsutviklingen, slik det er skissert under punktet «Departementets oppfølging». Komiteen imøteser statsrådets konkrete oppfølging overfor de regionale helseforetakene på de områder som er beskrevet i rapporten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, understreker at rapportering, innsatsstyrt finansiering og styring etter kostnad per pasient aldri må ta oppmerksomheten bort fra arbeidet med kvalitet i behandlingen av pasienter. Møtet mellom pasient og behandler skal alltid være det viktigste.

Jeg leser også merknaden fra Arbeiderpartiet. Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at rapportering, innsatsstyrt finansiering og styring etter kostnad per pasient ikke skal fortrenge arbeidet med kvalitet i behandlingen av pasienter. Møtet mellom pasient og behandler skal alltid være det viktigste.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at effektivitetsindikatorer, selv om de ikke alltid kan bygges på objektivt sikre sammenligninger, gir et utgangspunkt for å mene noe om måloppnåelse vurdert ut fra innsatsen av ressurser. Bak de ulike resultatene kan det ligge svært sammensatte årsaker. En rettferdig bedømmelse av et sykehus og dets prestasjoner forutsetter også kunnskap om ulikhet i rammebetingelser. Samme

helsetjeneste kan i sammenligning mellom to sykehus framkomme med variasjoner som skyldes ikke-målbare forhold.

Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser videre til at det er velkjent at pleietyngde kan variere mellom enkeltpasienter og grupper av pasienter. Ulike resultater kan også skyldes ulike betingelser knyttet til utstyr, bygninger og beliggenhet. Ulike driftsbetingelser kan videre skyldes ulikhet i forvaltningen av kapitalsiden slik som investeringer, vedlikehold og driftsfølgene av denne.

Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet vil understreke at dette kan være forhold som ofte ligger utenfor påvirkning av den daglige ledelsen, fordi beslutninger om slike rammebetingelser ofte treffes på andre forvaltningsnivåer. Samtidig er det også klart at ikke-fysiske faktorer kan ha avgjørende innvirkning på resultatene, slik som ledelsesegenskaper, involvering, læringsvillighet, personalforvaltning og kunnskap om logistikk og arbeidsprosesser som ikke oppfattes som sykehusenes kjernekompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil påpeke at i et komparativt, nordisk perspektiv er norske sykehus ikke av de mest effektive. Sykehusforskere, som ikke nødvendigvis er unisont enige, har pekt på uhensiktsmessig organisering fra politisk ledelse, sentralstyring, rigid lønnsstruktur og lite omfang av samarbeid med private.

Høyre og Fremskrittspartiet finner videre at offentlig-privat samarbeid i større grad bør utvikles som metode for referansemåling for effektivitet, for læring og for innovasjon. Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det er behov for et mer systematisk samarbeid med private tilbydere av helsetjenester som tilfredsstillende internasjonalt anerkjente sertifiseringsordninger, og at de offentlig eide sykehusene bør prinsipielt underkaste seg internasjonalt godkjent sertifisering for å sikre pasientkvaliteten.

Høyre og Fremskrittspartiet vil videre understreke at når pasientkvaliteten er sikret på et stabilt høyt nivå, vil man kunne sammenlikne ressursene på et sikrere grunnlag uansett regional tilhørighet.

Avslutningsvis vil jeg si at Riksrevisjonens undersøkelser viser at sykehus med kort liggetid har like god kvalitet på pasientbehandlingen som sykehus med lengre liggetid. Det er ingen vesentlig sammenheng mellom liggetid og andelen pasienter som må legges inn på nytt, og som dør i løpet av et år etter operasjonen. Pasientene som har vært behandlet på et sykehus med kort liggetid, har også et like godt funksjonsnivå et år etter operasjonen, noe som viser at kapasiteten i sykehussektoren ikke er utnyttet til fulle.

Are Helseth (A) [14:51:01]: Denne saken gjelder innstilling fra komiteen til Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i sykehus. Målet for undersøkelsen har vært å undersøke om det er mulig å effektivisere pasientbehandlingen ved sykehusene, slik at enda flere kan få behandling.

Undersøkelsen gjelder perioden 2009–2013, og basert på registerdata om fire behandlingsformer er gjennomsnittlig liggetid sammenliknet mellom sykehusene, og det er undersøkt om det er en sammenheng mellom lang lig-

getid og behandlingsresultat. Videre har Riksrevisjonen foretatt dybdeundersøkelse i ni sykehus for å identifisere faktorer som kan forklare gode resultater.

Hovedfunnene i undersøkelsen er at sykehusene kan bli mer effektive. Sykehusene kan lære mer av hverandre når det gjelder ledelse og organisering, og to kvalitetsindikatorer bør tydeliggjøres.

Til daglig tenker de fleste av oss at våre sykehus er ganske like når det gjelder valg og gjennomføring av et behandlingsforløp. Riksrevisjonen viser at det ikke er slik. Noen sykehus bruker mange dager på å reparere korsbåndet i kneet mitt, mens andre gjør det på én dag uten innleggelse. Dette skjer samtidig som det er ventetider og mangel på mange typer fagfolk til sykehusene. Derfor er undersøkelsen relevant og viktig.

Riksrevisjonen har vist at gjennomsnittlig liggetid varierer fra tre til elleve dager for innsetting av en ny hofte, fra fem til ti dager for operasjon ved hoftebrudd, fra null til fire dager for operasjon av korsbånd i kneet og fra syv til elleve dager for operasjon for tykktarmskreft.

Jeg mener den politiske forståelsen av tall som dette bør være følgende: Vi skal verken forvente eller etterstrebe at det ikke er variasjoner i liggetid. Noen sykehus kan ha flere pasienter som trenger mer oppfølging, og geografiske variasjoner kan føre til forskjeller i utskrivningspraksis. Men variasjonene som vises fram her, er for store. De uttrykker rett og slett at andre som venter, ikke får hjelp fordi behandlingsplanene ikke er gode nok alle steder. Undersøkelsen omfatter bare fire behandlingsformer, men funnene kan helt eller delvis være representative for helheten.

Som nevnt, undersøkelsen viser at et mindretall av sykehusene utfører operasjoner i korsbåndet i kneet som dagbehandling, mens et flertall bruker innleggelse i opptil fire døgn. Liggetid er som sådan interessant, men det avgjørende er hvor friske vi blir. Kan dette kneet brukes til å gå søndagstur? Da viser undersøkelsen at sykehus som utfører dagbehandling, ikke har dårligere kvalitet på behandlingen enn de andre. Hva kan da forklare at sykehusene velger å organisere seg så forskjellig? Kanskje har det sammenheng med følgende: Fram til 2010 fikk sykehusene samme bevilgning gjennom betalingssystemet for operasjoner uavhengig av om det var innleggelse eller dagkirurgi. Fra 2010 er dette endret, og betalingen er tilpasset sykehusets antatte utgifter, som er lavere ved dagbehandling enn ved innleggelse. På fagavdelingens nivå kan dette ha vært et økonomisk incentiv for å bytte til dagkirurgi fram til 2010 og tilsvarende et økonomisk incentiv for innleggelse etter 2010. Da har jeg lyst til å fremme følgende poeng: Nettopp av denne grunn er bruk av betalingssystem helt ut på avdelingsnivå som hovedregel feil.

Riksrevisjonen har også undersøkt bruken av opptrainingsinstitusjoner for hoftepasienter etter sykehusopphold. Funnene er ganske overraskende og viser at noen sykehus henviser én av ti pasienter til slik opptrening, mens andre henviser ni av ti. Et vanlig opphold vil vare fra én til tre uker. Jeg forventer at det faglig kan avklares hva som skal være hovedanbefalingen på dette området i vår helsetjeneste.

Som sagt, liggetid er en ting, men Riksrevisjonen har

heldigvis søkt etter svar på hovedspørsmålet: Er det en sammenheng mellom hvor lenge vi er innlagt på sykehus, og hvor friske vi blir f.eks. etter en operasjon for tykktarmskreft? Ved å se på hvor mange som blir innlagt på ny etter utskrivelse, hvor mange som må opereres en gang til, dødsfall innen 30 dager og dødsfall innen et år etter operasjonen, er svaret at sykehus med kortvarige innleggelser har like gode resultater som sykehus med langvarige innleggelser.

Riksrevisjonen har lagt fram en viktig rapport, som må følges opp. Funnene er tydelige, og nyanser i metodespørsmål endrer ikke helhetsbildet. Samtidig er det også optimisme i rapporten. Mange sykehus har allerede fått til mye, kortevarige innleggelser, minste like gode resultater og frigjorte timer og dager til å hjelpe flere. Mange grep i saken er enkle: å avklare indikatorbruk for hoftebrudd og tykktarmskreft, å korrigere ledelsens forståelse og bruk av betalingssystemet for dagbehandling og – jeg mener det helt avgjørende – å gi status til en kultur hvor avdelinger og sykehus lærer av andre kolleger som har kommet lengst med den beste organiseringen – til glede for pasientene.

Til avslutning: Som det ble sagt av saksordføreren, er det en samlet komité som uttaler i innstillingen at vi imøteser statsrådets konkrete oppfølging overfor de regionale helseforetakene på de områdene som er beskrevet i Riksrevisjonens rapport.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:58:00]: Jeg vil i all hovedsak slutte meg til representanten Are Helseths erfarne, kunnskapsbaserte innledning. Det gjorde godt å høre på.

Det er et mål for helsetjenesten at befolkningen skal ha likeverdige helsetjenester av god kvalitet, ikke minst gjelder det uansett bosted, som er en stor utfordring for Norges befolkning. Det er et av hovedmålene at vi skal bidra til at ressursene i spesialisthelsetjenesten utnyttes på best mulig måte.

Denne undersøkelsen går inn på det faktum at mange sjukehus kan effektivisere pasientbehandlingen ved å lære av andre. Og som representanten Helseth sa, viser undersøkelsen at sjukehus med kort liggetid har like god kvalitet på pasientbehandling som sjukehus med lengre liggetid. Dette er en hovedkunnskap som Senterpartiet slutter seg til.

I innstillinga er det noen flertalls- og mindretallsmerknader, og vi har en spesiell flertallskonstellasjon og en mindretallskonstellasjon i to avsnitt som ender opp med akkurat samme setning, hvor det heter:

«Møtet mellom pasient og behandler skal alltid være det viktigste.»

Det er vel den viktigste setninga i denne innstillinga. Hvis alle som både politisk og faglig arbeider med disse spørsmålene, har det fokuset, nemlig at alt en gjør skal stimulere til at møtet mellom pasient og behandler blir best mulig, og at alt som er med på å forkludre det møtet, skal vekk eller forbedres, er vi inne på en vei som til de grader er poengtert, og som lett skaper en felles virkelighetsforståelse. Jeg synes den setningen som ikke minst de som sitter i diplomatlosjen, bør merke seg etter denne debatten, er at det er møtet mellom pasient og behandler som alltid skal

være det viktigste, og at all ledelsesfilosofi innenfor denne sektoren skal ha det som fokus. Så får en se hvor mye en må utvikle det for at det skal kunne praktiseres.

Så har jeg et par korte kommentarer til spørsmålet om kortere liggetid. Det er svært avhengig av et kommunalt tilbud, som Senterpartiet påpeker. Det var jo Samhandlingsreformens viktige formål at en skulle få til et bedre kommunalt tilbud og at en dermed også som konsekvens fikk kortere liggetid på spesialistsjukehusene. Ikke minst var det vesentlig i mange sjukehusbyer – for å si det på den måten – hvor en kanskje var blitt preget av den kultur at en hadde sitt lokalsjukehus som en avlastning for det som var det kommunale ansvaret. Når en da får en kortere liggetid, er det behov for færre sengeplasser, men en må da også ha med seg behovet for kapasitet ut fra beredskapshensyn. En må altså ha flere tanker med seg hele tida. Jeg vil også understreke at de som har lang reisevei til sitt spesialist-sjukehus, vil ved kort liggetid i mange tilfeller ha behov for overnatting før og etter behandling, og det vil da være uheldig om pasientene sjøl må ta kostnadene, dersom de har lang reisevei.

Helt til slutt vil jeg bare si at undersøkelsen som sagt er relevant og viktig, men den må tolkes med solid kunnskap om praksis, og en helhetlig pasienttilnærming er avgjørende for den samlede kvaliteten på behandlingstilbudet hvor kropp, sinn og sosial situasjon ses i sammenheng. Når en sammenlikner enkeltfaktorer på tvers av regioner, er det viktig at en tolker dette kritisk og ser på ulik sjukdomsbelastning og ulike sosioøkonomiske og andre forhold mellom regioner for å kunne få et best mulig bilde av det hele. Men, som nevnt, undersøkelsen viser behov for å se mer til hverandre og å lære mer av hverandre med utgangspunkt i at det skal være møtet mellom pasient og behandler som helt soleklart skal stå i sentrum.

Karin Andersen (SV) [15:03:09]: Jeg slutter meg til det innlegget som Lundteigen nå nettopp hadde. Sjukehus er jo noe av det som betyr aller mest for folk, og man vil jo fort dit hvis man trenger det. Jeg tror ikke det er noen som ønsker å ligge lenge på sjukehus, men jeg tror det er litt forskjell på folk. Noen trenger lengre tid, f.eks. til å bli beroliget eller å få trøst i ettertid. Derfor er jeg også glad for de nyansene som har vært her i dag – effektivitet må handle om at pasienten får best mulig behandling. Jeg synes vi sliter litt med noe av språket i disse sakene. Det henger igjen fra disse nye – eller, de er jo ikke nye lenger – styringsfilosofiene der man f.eks. snakker om «gevinstrealisering», som jeg reagerer på. Det må jo være god pasientbehandling vi skal snakke om. Og når det er noe som er galt, så dreier det seg ikke om å lukke et avvik, men om å gi en pasient den behandlingen pasienten skal ha, enten det er medisinsk eller menneskelig. Så jeg synes vi trenger å se over språket vårt litt når vi skal snakke om helsepolitikk og effektivitet i helsevesenet.

Effektivitet er viktig, men da er det jo også viktig at en har styringssystemer som gjør at en får ut det en mener er viktigst for å oppnå effektivitet. Det har jo vært innført mange systemer som på en måte skal være incentiver for at sjukehusene skal bli mest mulig effektive, og det å sam-

menlikne sjukehus, f.eks. på behandlingstid og den type ting, som man gjør i denne rapporten fra Riksrevisjonen, tror jeg er veldig nyttig. Jeg mener at argumentet for at pasienter som f.eks. kommer inn med lårhalsbrudd, ikke skal bli liggende i timevis ikke først og fremst handler om effektivitet, men om den pasientbehandlingen folk må få. For å si det sånn: Man trenger vel ikke bare å være opp-tatt av effektivitet for å mene at det er galt at et gammelt menneske med lårhalsbrudd skal ligge i to døgn før han får behandling. Det mener jeg det er politisk viktig at vi ser.

Men noen av disse styringsmekanismene som vi har innført for å motivere til at det blir mer effektivt, er det jo grunn til å sette spørsmålstejn ved. Vi i SV lagde for et par år siden en stor rapport som het Utveier. Der gikk vi igjennom mye av dette. Blant annet hadde vi da kontakt med Legeforeningen, og tre av fire leger mente at sjukehusets økonomiske prioriteringer i stor eller noen grad hindret dem i å utføre arbeidet på best mulig måte. Det var altså noen styringssignaler som gjorde at det faglige, medisinske – det man skulle være der for – ble hindret. Modeller, f.eks. med innsatsstyrt finansiering, gjør at vi har hatt eksempler på at sjukehusene har vridt oppmerksomheten, pengebruken eller innsatsen sin mot det området der det skaffes best inntekter. Det er feil, og det gjør at det er grunn til å sjekke om det går an å gjøre dette på en annen måte. Jeg skal ikke skjule bakover i tid, sjøl om jeg var med og styrte sjukehus i åtte år da vi hadde dem i fylkeskommunen, og nok tror at det hadde vært fullt mulig å få til både moderne og effektiv drift med en annen eier. Men hovedproblemet her er måten vi styrer det på.

I den sammenheng har SV – og veldig mange andre også, vet jeg – sett til det som har skjedd i Skottland. I Skottland har de avvirket foretaksmodellen, de har avvirket stykkprisfinansieringen, de har kuttet ut bestillerutfører-modeller, og de har tatt over store, private sjukehus. De har til og med også fjernet egenandeler i helsevesenet, både på legebesøk og medisiner. Noen fra oss var på en studietur der i forrige uke. Alle der var da enige om at overgangen til rammefinansiering hadde vært en suksess, og de bruker nå DRG-systemet bare for å få informasjon, noe som ikke påvirker finansieringen. De mener at det var lettere å prioritere helsemessig riktig da de fjernet det de kalte «perverse incentiver». De hadde også tatt initiativ til å fjerne flere lag med byråkrati, og det må jo være noe som denne regjeringen må være villig til å se på, for det er mulig når man gjør det på en annen måte. De har selvfølgelig også lagt inn mekanismer slik at nedsiden ved rammefinansiering, nemlig at sjukehusene hadde en tendens til å gå tom for penger på slutten av året, er motvirket gjennom ulike tiltak. De får lov til å legge seg opp penger eller ta opp lån, og de må også ha en type langtidsbudsjettering. En vanlig påstand til fordel for de styringsmekanismene vi i stor grad bruker, er at de skal være til for å få ned ventetider og øke effektiviteten. Men i Skottland viser det seg altså at de med en helt annen styringsmodell har fått ned ventetidene og er mye mer effektive overfor pasientene. Det som er det viktige, er at man setter fagfolkene i sentrum – at de som skal møte pasientene, får tid og rom til å bruke sitt faglige skjønn til å drive helsevesenet.

Jeg skal ikke bruke mer tid på dette nå. Jeg har bare lyst til å si noe om grunnen til at SV har lagt inn disse merknadene i disse sakene. Det er nettopp fordi det trengs noen andre styringsmekanismer hvis vi skal nå det som alle sammen her er enige om, nemlig at det er møtet mellom pasienten og behandleren som alltid skal være det viktigste. Da er vi nødt til å ha mer tillit og mer armslag, og ikke ha økonomiske incentiver som gjør at man – for å si det sånn – leter etter gevinstrealisering og ikke etter den aller beste pasientbehandlingen.

Statsråd Bent Høie [15:10:44]: Riksrevisjonen har i undersøkelsen av effektive sykehus funnet at mange sykehus kan bli mer effektive gjennom å lære av sykehus som har kort liggetid, effektive pasientforløp og høy utnyttelse av operasjonsstuene. Riksrevisjonen har laget en interessant, konkret og relevant rapport. Jeg er opptatt av at spesialisthelsetjenesten blir kjent med og lærer av denne. I foretaksmøtet som jeg hadde i januar, ble rapporten delt ut, og jeg oppfordret sykehusene – de nye styrene i helse-regionene – til å bruke rapporter fra Riksrevisjonen og tilsynsmyndigheter som grunnlag for sitt forbedringsarbeid.

Undersøkelsen viser at effektive pasientforløp ikke går på bekostning av kvalitet i pasientbehandlingen. Operasjonsstuene kan utnyttes bedre. Mange sykehus kan øke produktiviteten dersom de lærer av sykehus med kort liggetid, effektive behandlingsforløp og høy utnyttelse av kapasiteten.

Jeg er derfor enig i komiteens anbefaling om at helseforetakene bør etablere tverrfaglige standardiserte behandlingsforløp. Dette vet jeg at man er i god gang med enkelte steder i landet. Helse Vest har laget en egen forløpshåndbok som beskriver utarbeidelse, innføring og oppfølging av standardiserte pasientforløp.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne uttrykker engstelse for at sykehusene skal bli «kroppsdelverksteder». Det er nettopp det forløpet skal hindre, nemlig at en ser den enkelte pasients forløp gjennom behandlingen, gjennom sykehuset, i stedet for at sykehuset organiseres etter kroppsdel, eller det som kanskje er enda vanligere, etter hvilken utdanning de som jobber der, har.

Jeg er også helt enig i at det viktigste i helsetjenesten vår uansett nivå er møtet mellom pasient og helsepersonell. Det var det jeg trakk fram i min sykehustale i januar som sannhetens øyeblikk. Det er da den enkelte pasient opplever kvaliteten i helsetjenestene. Mange av de kvalitetsindikatorerne som vi har, og som det legges stor vekt på, handler veldig mye om medisinsk kvalitet, men vi er også i mye større grad nødt til å integrere pasientopplevd kvalitet inn i måten vi vurderer sykehusene og helsetjenestene våre på. Da er det ikke minst sannhetens øyeblikk, møtet mellom pasient og helsepersonell, som er avgjørende. Det er en ledelsesoppgave å legge til rette for at disse møtene blir best mulig.

Samfunnets ressurser må selvfølgelig utnyttes på best mulig måte, og ingen er tjent med en lite effektiv spesialisthelsetjeneste. Helseforetakene har det helhetlige ansvar for drift og investeringer innenfor de rammene som Stortinget

har bestemt. Dårlig utstyr og etterslep skal verken være en forklaring eller en unnskyldning for lite effektiv drift.

Sykehusene er store kompetansebedrifter. Engasjerte medarbeidere bidrar til kontinuerlig forbedringsarbeid. Akershus universitetssykehus hadde i 2010 og 2011 dårligere resultater enn landsgjennomsnittet for 30 dagers overlevelse etter hoftebrudd. I 2012 forbedret de seg og nådde landsgjennomsnittet. I 2013 har sykehuset gjort flere tiltak for ytterligere å bedre kvaliteten for disse pasientene, og det forventes da enda bedre resultater.

På kreftområdet skal vi redusere ventetid som ikke er medisinsk begrunnet. Ved konkret mistanke om en type kreft, skal pasienten inn i et pakkeforløp. Dette innebærer en nasjonal standard for hvor lang tid de ulike elementene i et slikt forløp skal ta. Helsedirektoratet utarbeider nå pakkeforløp for de ulike kreftformene bygd på danske erfaringer og de norske behandlingsretningslinjene.

Det skal også utarbeides et eget pakkeforløp for spredning, eller metastaser, uten at krefttype er spesifisert, og et diagnostisk pakkeforløp for pasienter med uspesifikke symptomer på alvorlig sykdom som kan være kreft. Disse pakkeforløpene skal være ferdige i løpet av 2014 og kan dermed implementeres i 2015. Når de er implementert, kan vi avvikle dagens normerte forløpstider.

Mange spør da om dette vil bety at kreft får et fortrinn foran andre diagnoser i helsetjenesten. Mitt svar på det er nei. Dette vil innebære at kreft blir et lokomotiv for hvordan vi ønsker at helsetjenesten skal utvikle seg innenfor andre områder. Jeg er derfor glad for at komiteen er så tydelig på at det å se på pasientforløp er framtidens måte å organisere helsetjenesten på.

Regjeringen skal også innføre fritt behandlingsvalg. Ventetiden skal ned og kvaliteten skal opp. Derfor vil vi også ta i bruk alle gode krefter og slippe til dem som ønsker å bidra. For å sikre et sterkt offentlig finansiert helsetilbud som befolkningen har tillit til, må vi legge vekt på å gjøre den offentlige helsetjenesten bedre.

Vi skal skape et bedre tilbud til pasientene gjennom økt konkurranse og valgfrihet. På den måten sikrer vi at de offentlige sykehusene er bærebjelken i et offentlig system, der de sykeste får behandling først. Nå er vi i gang med å forberede innføringen av fritt behandlingsvalg. Forslag til lovendringer skal ut på høring i år, og min ambisjon er at vi kan innføre fritt behandlingsvalg innenfor rus og psykisk helse i 2015.

Undersøkelsen fra Riksrevisjonen viser at det er mulig å utnytte kapasiteten i de offentlige sykehusene ved å gjøre de offentlige sykehusene bedre og mer effektive. Fritt sykehusvalg skal være en stimulans for de offentlige sykehusene til å bli bedre og mer effektive. Flere pasienter ønsker å bli behandlet ved sitt nærmeste offentlige sykehus, men dersom kvaliteten ikke er god nok og de opplever urimelig lang venting, ja, da fortjener sykehuset at pasienten velger behandling hos andre.

Jeg mener at det er en sammenheng mellom den forrige saken, denne saken og de resultatene vi har fått av de nasjonale kvalitetsregistrene. I den forrige saken var vi opptatt av at direktoratets behandlingsretningslinjer i for liten grad blir implementert i tjenesten. I denne saken ser vi også

tydelig at de sykehusene som implementerer det som er anbefalt behandling og gjennomfører dette, også opplever høyere effektivitet og bedre kvalitet.

Rett før jul åpnet jeg den første nasjonale portalen for de medisinske kvalitetsregistrene. Denne rapporten viser at det er for stor variasjon mellom sykehusene når det gjelder å ta i bruk gode og effektive behandlingsforløp. Den nasjonale portalen for medisinsk kvalitet viser at det er for stor variasjon mellom sykehusene når det gjelder kvaliteten på behandlingen. Her er det en helt klar sammenheng.

Jeg mener, som jeg også sa i min sykehustale i januar, at denne ulikheten innebærer en systematisk svikt i vår helse-tjeneste. Det tar for lang tid før en implementerer det som er den anbefalte behandlingsretningslinjen, og det tar for lang tid før en bruker den kunnskapen som er i de medisinske kvalitetsregistrene, til å endre sin egen praksis. Dette går også ut over effektiviteten i sykehusene våre. Når det går ut over effektiviteten i sykehusene våre, betyr det at pasienter som skulle hatt behandling, ikke får behandling godt nok eller raskt nok fordi vi sløser med samfunnets ressurser. Det er ikke en holdbar situasjon, derfor er det viktig å følge opp denne rapporten fra Riksrevisjonen og bruke den konkret i helseregionene til å forbedre effektiviteten og behandlingskvaliteten i sykehusene våre.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [15:20:07]

Innstilling fra næringskomiteen om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2011 og 2012 (Innst. 129 S (2013–2014), jf. Meld. St. 12 (2013–2014))

Pål Farstad (V) [15:20:41] (ordfører for saken): Som saksordfører er det en glede for meg å knytte noen kommentarer til det som framkommer i foreliggende Meld. St. 12 for 2013–2014 om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2011 og 2012.

Vi behandler en sak som er viktig, men samtidig litt utdatert – viktig fordi Norge er verdens nest største eksportør av sjømat og eksporterer sjømat for godt over 50 mrd. kr årlig. Eksporten var på hele 61 mrd. kr i 2013. Fra 2012 til 2013 økte eksporten med 17 pst., og økningen har også vært solid hittil i år. I et slikt perspektiv er det viktig at regelverket knyttet til denne verdiskapingen og eksporten blir etterlevd, og at regelverket framstår som formålstjenlig.

Samtidig er saken litt utdatert fordi råfiskloven, som størstedelen av meldingen dreier seg om, fra 1. januar 2014 er erstattet av en ny fiskesalgslagslov, som skal medvirke til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av villlevende ressurser i havet – marine ressurser – der kvalitet på råstoffet står sentralt.

Jeg syns det er grunn til å understreke den viktige og gode jobben fiskesalgslagene utfører med tanke på både ressurskontroll og omsetningskontroll. Fiskeridirektoratet har hovedansvaret for ressurskontrollen i Norge. I tillegg har altså fiskesalgslagene siden 1990 hatt et ansvar for

å delta i arbeidet med den nasjonale ressurskontrollen. Denne kontrollen innebærer utøvelse av offentlig myndighet. Ressurskontrollen er avgrenset til opplysninger som naturlig følger av salgslagets virksomhet, slik som kvotekontroll. Dette er en særdeles viktig jobb for å sikre at fiskeressursene høstes og omsettes i tråd med de kvoter som er satt.

Det har vært bare mindre endringer i den perioden meldingen dekker, og det er heller ingen store uenigheter i komiteens innstilling. I den grad det er en uenighet i komiteen, gjelder det synet på føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner. Regjeringen kuttet som kjent i ordningen med føringstilskudd i 2014-budsjettet, mens den forrige regjeringen foreslo å videreføre dette nominelt fra 2013-nivå.

Venstre mener at en satsing på føringstilskudd og et godt utbygd nett av mottaksstasjoner er avgjørende for å opprettholde en differensiert flåtestruktur. Uten dette vil det mange steder være umulig å drive fiske for yrkesfiskere med små båter, og det igjen vil føre til at verdifulle fiskeressurser ikke blir utnyttet.

Vi har i mange år sett en utvikling med nedleggelse av anlegg langs kysten. For å dempe virkningene av denne utviklingen er både føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner særdeles viktig. Venstre foreslo derfor i vårt alternative statsbudsjett for 2014 å øke tilskuddene til næringstiltak i fiskeriene med 25 mill. kr. Jeg syns det er relevant å nevne det her.

Det er bred enighet i komiteen om innstillingen. Det vil komme andre og særs viktige saker knyttet til norsk fiskeripolitikk i tiden som kommer, som det er et potensielt langt større konfliktnivå i. For norsk fiskeripolitikk del – og for å utnytte det enorme potensialet som fins i marin sektor – er det mitt ønske at vi også i disse spørsmålene kan sikre et bredt flertall i Stortinget, og på den måten sikre stabile og langsiktige rammevilkår i lang tid framover. Det vil være godt for norsk økonomi, og det fortjener næringen.

Avslutningsvis: Det er signalisert at det kommer et forslag om at salgslagene skal fortsette å rapportere til Stortinget også etter at råfiskloven fikk nytt navn. Et slikt forslag vil jeg signalisere at Venstre vil støtte.

Ingrid Heggø (A) [15:25:14]: Takk til saksordføreren for god og grundig gjennomgang og framifrå framlegging.

Fyrst av alt vil eg seia meg heilt einig i det siste som saksordføreren sa, at når det gjeld fiskeripolitikken, er det svært viktig at vi får ei brei forankring i Stortinget og får breie politiske fleirtal. Det vil sikra ei heilt nødvendig føreseielegheit for denne næringa – ei føreseielegheit som går ut over ein fireårsperiode eller enda kortare periodar.

Så er det signalisert at det kjem eit forslag om at ein skal fortsetja med gammal praksis og rapportera til Stortinget også etter at råfisklova fekk nytt namn. Det forslaget gjer eg hermed merksam på at både Arbeidarpartiet og Senterpartiet kjem til å støtta.

Arbeidarpartiet er heilt einig med saksordføreren i at det er god grunn til å understreka den viktige og gode jobben som fiskesalgslaga utfører når det gjeld både ressurs-

kontroll og omsetningskontroll. Skilnaden i denne saka er synet på føringstilskotet og tilskot til mottaksstasjonar. Her meiner alle, med unntak av regjeringspartia, at det var galt av regjeringa å ta bort dei 10 mill. kr i føringstilskotet som regjeringa Stoltenberg hadde i sitt budsjett.

Så har vi sett ei uønskt og uheldig utvikling langs kysten, der stadig fleire anlegg vert lagde ned. Det er nettopp som eit verkemiddel for å dempa denne uheldige og uønskete utviklinga at føringstilskotet hadde vore ei viktig brikke å ha med. Dei 10 mill. kr ville vore eit kjærkomme bidrag i så måte.

Arbeidspartiet meiner òg at ei satsing på føringstilskot er avgjerande for å halda ved lag differensiert flåtestruktur òg i framtida, og at det er viktig å ha eit nett av mottaksstasjonar å levera til, slik som saksordføraren påpeikte. Utan dette vil det faktisk vera umogleg å driva fiske for yrkesfiskarar med små båtar. Kva er konsekvensen av det? Det er faktisk at verdifulle fiskeressursar ikkje vert godt nok utnytta, og i tillegg at den vesle kystflåten vi har, smuldrar bort.

Så vil eg seia noko om at skilnadene ikkje alltid er kjempestore innanfor det vi snakkar om, innanfor fiskeri og havbruk. Men då må vi hugsa på at båten faktisk kjem kraftig ut av kurs også med små kursjusteringar undervegs. Så er det sjølvsagt òg saker der vi verkeleg står langt frå kvarandre, og eg ser fram til at vi skal ha gode debattar òg i dei sakene.

Frank Bakke-Jensen (H) [15:28:08]: Det aller meste er nevnt i sakens anledning, og jeg skal heller ikke bruke tid på representanten Heggøes savn etter den store uenigheten. Det blir dager nok der vi er uenige, det går helt fint.

Først skal jeg ta en liten runde på det som faktisk er den lille uenigheten i den meldingen vi har behandlet nå. Det går på prinsippet om føringstilskudd og prinsippet om tilskudd til mottaksstasjoner. Det er sånn at prisen fiskeren får for fangsten sin, er avhengig av at det er mottakere – så antallet mottaksstasjoner er viktig, det at det er flere av dem, er viktig, og det at det er et marked der for fiskerne, er viktig. Det er alle enige om.

Et tilskudd til mottaksstasjoner begrenser fort den delen, for da styrer du inn på antallet, og da plottes du hvor mottaksstasjonene skal være. Et føringstilskudd er derimot mye mer nøytralt og mye bedre når det gjelder den delen. Da har du et marked, og så får du transporttilskuddet for å flytte varene fram og tilbake. Man tar altså føringstilskuddet mens man ennå har et åpent marked. Derfor har medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet sagt at føringstilskudd er et godt virkemiddel, mens tilskudd til mottaksstasjoner mener vi ikke er et godt virkemiddel. Det er stort sett hele uenigheten vi har klart å stable på beina i denne saken.

Så er saken sånn at vi i forrige periode vedtok en ny fiskesalgslagslov. Den gamle råfiskloven hadde et element i seg der regjeringen skulle rapportere til Stortinget. Det var ikke med i den nye loven. Den nye loven gir ganske store fullmakter til fiskesalgslagene. Vi har derfor et ønske om at regjeringen skal fortsette med en form for rappor-

tering til Stortinget, slik at vi kan følge opp disse lovene regelmessig. Vi har derfor fremmet et forslag – sikkert i siste liten, men i alle fall i tide – der vi foreslår følgende:

«Stortinget ber regjeringen rapportere til Stortinget på egnet måte om aktuelle spørsmål knyttet til gjennomføring av fiskesalgslagsloven og fiskeeksportloven. Den nye fiskesalgslagsloven er en fullmaktslov som gir store fullmakter til fiskesalgslagene. Det er viktig at Stortinget får informasjon og at denne kommer så tidlig som mulig.»

Så har vi i formuleringen gjort det så rundelig at regjeringen får velge form og hyppighet, men det er et klart signal om at Stortinget fortsatt vil ha kunnskap om fiskesalgslagene og lovens virkning.

Jeg tar herved opp Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Frank Bakke-Jensen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Elisabeth Aspaker [15:31:09]: Regjeringen har lagt fram melding til Stortinget om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2011 og 2012. Meldingen omtaler viktige saker fra disse to årene samt enkelte saker fra 2013.

De største forandringene i 2011 og 2012 har vært gjennomført under fiskeeksportloven. Markedsavgiften ble økt i to omganger og er fra 1. januar 2011 harmonisert for alle fiskeslag på 7,5 promille av eksportverdien. Dette ble gjort for å styrke markedsarbeidet i inn- og utland for fersk og frossen hvitfisk, pelagisk fisk, reker og skalldyr.

Videre har Eksportutvalget for fisk AS skiftet navn til Norges sjømatråd AS med virkning fra 1. januar 2012. Bakgrunnen for denne endringen er at Norges sjømatråd er et mer dekkende navn for selskapets samlede virksomhet, både ute og hjemme.

Jeg vil også benytte anledningen til å nevne at det nå gjennomføres en ekstern evaluering av Norges sjømatråd. Dette er den første evalueringen av Sjømatrådet siden det ble AS i 2005. Denne er ventet ferdigstilt 1. juli 2014. Sjømatrådet skal bidra til å øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i inn- og utland.

Jeg har besøkt Tyrkia, Portugal, England og denne uken Spania og sett hvor viktig den jobben som Sjømatrådet gjør, er, og jeg er veldig overbevist om at det er deres innsats som nå gjør at vi også ser veldig positive eksporttall ved starten av 2014.

Råfiskloven ble i 2013 erstattet av den nye fiskesalgslagsloven, lov om førstehandsomsetning av viltlevende marine ressursar. Loven trådte i kraft 1. januar 2014 og viderefører i det vesentlige ordningene fra den gamle loven. Den nye formålsparagrafen utvider lovens formål, og loven skal medvirke til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressursar.

Videre ble det fastsatt hjemmel for å etablere en meklingsordning ved uenighet mellom fisker- og industri-siden om fastsettelse av minstepris. Det har nå vært gjen-

nomført en prosess mellom departementet, Riksmekleren, salgslagene og industriorganisasjonene om etablering av to meklingsnemnder. Medlemmene til en nemnd for pelagisk sektor og en for hvitfiskektoren vil snart bli oppnevnt. Jeg vil også trekke fram at den nye loven gir hjemmel til å pålegge salgslagene å utøve kontroll med kvaliteten på råstoff. Arbeidet med forskriftsfesting av salgslagenes rolle i kvalitetskontrollen er i gang. Regelverket skal tre i kraft 1. januar 2015, og jeg understreker at dette skal komme i tillegg til Mattilsynets kontrollvirksomhet og ikke istedenfor. Jeg vil poengtere at regjeringen er opptatt av å sikre fleksible, effektive og velorganiserte markeds plasser med god ressurskontroll.

Komiteen har pekt på at føringstilskudd er viktig, og den oppfatningen deler jeg. Nivået på føringstilskuddet i år er satt omtrent der forbruket var i fjor, men jeg vil understreke at føringstilskuddet bare er ett av flere virkemidler som kan bidra til å sikre en differensiert flåte- og mottaksstruktur langs kysten. Forbedring av næringens generelle rammebetingelser vil også være viktig for flåte- og mottakssiden.

Den første meldingen om gjennomføring av råfiske loven kom i 1953. Denne meldingen har tradisjoner. Etter hvert ble den årlige meldingen til toårige meldinger, og den ble slått sammen med melding om andre lover, og de senere årene er det fiskeeksportloven som har vært rapportert samtidig.

Så må vi bare ta inn over oss at i 2014 er informasjonsflyten mye raskere enn før, og det kan jo virke litt utdatert, som flere har vært inne på, at i mars 2014 debatteres fiskeeksporten i 2011. Jeg har hørt at representantene har oppdatert seg og snakker om det som er situasjonen i dag, og det finner jeg høyst forståelig.

Den tidligere råfiske loven inneholdt altså et krav om at det skulle legges fram slike meldinger for Stortinget, mens det i den nye fiskesalgslagsloven ikke var nedfelt samme formelle krav. Men jeg er opptatt av at Stortinget skal få god, relevant og oppdatert informasjon om utviklingen innenfor fiskerinæringen og hvordan de ulike lovverkene fungerer. Derfor mener jeg det forslaget som er fremmet, er positivt, og jeg synes også det er veldig positivt at det er en samlet komité og et samlet storting – hvis jeg forstår det riktig – som kan stille seg bak det forslaget.

Jeg ser fram til en god dialog med Stortinget og komiteen i tiden som kommer.

Før jeg avslutter, har jeg bare lyst til å dele noen tall om utviklingen i 2014 når det gjelder eksport. Flere har vært inne på at det ble satt en ganske fabelaktig eksportrekord i fjor, på 61 mrd. kr. Det som virkelig er det gledelige i år, er at mens det i fjor var laksen som var den store vinneren, kan vi i år, ved starten av året, se at torsken nå kommer etter. Vi ser at per uke 9 ligger utførselen av torskeprodukter 43 pst. over fjoråret, og vi ser at 30 pst. av det som landes ferskt, også eksporteres ferskt sløyd. Det hersker liten tvil om – også ut fra det jeg kunne se da jeg var i Spania denne uken – at kampanjen for fersk skrei ut til verden, ut til Europa, virkelig

har slått an, både inn i supermarkeder, inn til mer vanlige konsumenter og inn i et restaurantsjikt, som er et enda bedre betalende marked for denne toppkvalitetsfisken fra Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Jonas Gahr Støre på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
  - forslagene nr. 3 og 4, fra Snorre Serigstad Valen på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en vurdering som tar sikte på å trekke Statens pensjonsfond utland ut av investeringer i rene fossilselskaper i forbindelse med årets behandling av melding til Stortinget om forvaltningen av Statens pensjonsfond utland.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen inkludere en utredning med sikte på å trekke ut investeringene til Statens pensjonsfond utland av øvrige fossilselskaper i mandatet til ekspertgruppen, herunder en norm for utelukkelse fra investeringer basert på hvor stor andel av selskapets virksomhet som kommer fra sterkt forurensende utvinningsmetoder som tjæresand, og hvor eksponert selskapet er for brå endringer i oljepriisen.»

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 84 stemmer mot og 7 stemmer for forslagene.

(Voteringsutskrift kl. 15.45.44)

Marit Nybakk (A) (fra salen): Skjermen min var fastlåst, så jeg fikk ikke stemt.

Presidenten: Presidenten registrerer at Marit Nybakk ikke fikk stemt.

Roy Steffensen (FrP) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Presidenten foreslår at vi tar voteringen om igjen.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste nå at det var avgitt 72 stemmer mot og 3 stemmer for forslagene.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.06)

Presidenten: Her hang vi med, men tydeligvis ikke teknologien. Vi tar voteringen en gang til.

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 94 mot 4 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 15.47.54)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i vårens stortingsmelding om forvaltningen av Statens pensjonsfond om å varsle at Statens pensjonsfond utland trekker seg ut av kullgruveselskaper som har som hovedoppgave å utvinne kull.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned en ekspertgruppe. Gruppen skal utrede hvordan en muliggjør å trekke ut investeringene til Statens pensjonsfond utland av øvrige kullselskaper, herunder en norm for utelukkelse fra investeringer basert på hvor stor andel av selskapets CO₂-utslipp som stammer fra kull, og hvordan en kan styrke eierskapsutøvelsen og påvirkningen i de selskapene en forblir investor i.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 55 stemmer mot og 41 stemmer for forslagene.
(Voteringsutskrift kl. 15.48.21)

Tore Hagebakken (A) (fra salen): Jeg rakk ikke å stemme. Det var dumt! Jeg skulle stemt for.

Presidenten: Da anføres det at Tore Hagebakken skulle stemt for. Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er dermed med 55 mot 42 stemmer ikke bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

1. Stortinget ber regjeringen sette ned en ekspertgruppe. Gruppen skal vurdere om utelukkelse av kull- og petroleumselskaper framstår som en mer effektiv strategi enn eierskapsutøvelse og påvirkning for å adressere klimaspørsmål og bidra til endringer fram i tid. Ekspertgruppen skal også gi råd om kriterier for eventuell utelukkelse av denne type selskaper. Ekspertgruppens anbefalinger inngår som en del av grunnlaget for stortingsmeldingen om forvaltningen av Statens pensjonsfond våren 2015.
2. Dokument 8:16 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Marianne Marthinsen og Torstein Tvedt Solberg om å utrede Statens pensjonsfond utlands investeringer i kullselskaper – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i finansieringsvirksomhetsloven og eiendomsmeglingsloven mv. (klagenemndbehandling, oppgjør av eiendomshandler mv.)

I

I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansinstitusjoner mv. (finanstilsynsloven) gjøres følgende endring:

§ 7 første ledd nytt syvende punktum skal lyde:

Taushetsplikt etter denne bestemmelsen og forvaltningslovens bestemmelser gjelder også for personer og institusjoner utenfor Finanstilsynet som mottar opplysninger underlagt lovpålagt taushetsplikt fra Finanstilsynet.

II

I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven) gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Taushetsplikt etter første punktum gjelder også for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for departementet, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland og Finanstilsynet når departementet, Etikkrådet eller Finanstilsynet mottar opplysninger som nevnt i første punktum.

§ 12 annet ledd første og annet punktum skal lyde:

Taushetsplikt etter foregående ledd og forvaltningslovens bestemmelser gjelder ikke overfor departementet, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland, Finanstilsynet, andre EØS-staters sentralbanker eller finanstilsynsmyndigheter, eller internasjonale organisasjoner som Norges Bank er medlem av eller samarbeider med. Utlevering av opplysninger underlagt taushetsplikt til internasjonale organisasjoner som Norges Bank er medlem av eller samarbeider med, kan bare skje dersom opplysningene underlegges en tilsvarende taushetsplikt hos organisasjonen som mottar opplysningene.

§ 12 annet ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

III

I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 2-12b skal lyde:

§ 2-12b *Nemndbehandling av tvister*

Kongen kan ved forskrift bestemme at finansinstitusjoner skal være tilsluttet en klagenemnd som nevnt i finansavtaleloven § 4 eller forsikringsavtaleloven § 20-1.

En finansinstitusjon skal, dersom den ikke følger en uttalelse fra en klagenemnd som nevnt i første ledd i tvist med en kunde som er forbruker, dekke egne og motpartens nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandling i første instans av samme tvist mellom de samme partene. Første punktum gjelder tilsvarende for behandling i høyere rettsinstanser dersom finansinstitusjonen er den anken-de part. Reglene i tvisteloven § 10-5 om sakskostnader i småkravprosess kommer ikke til anvendelse ved beregning av nødvendige sakskostnader.

Kongen kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i annet ledd.

§ 4b-1 fjerde ledd skal lyde:

Reglene i § 2-12b gjelder tilsvarende for betalingsforetak og filialer av utenlandske foretak som nevnt i annet ledd.

§ 4c-3 første ledd skal lyde:

Reglene i §§ 2-2 til 2-5, § 2-12b, § 3-2, § 3-6 samt §§ 3-8 til 3-15 og § 4b-4 gjelder tilsvarende for e-pengeforetak.

IV

I lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven) gjøres følgende endringer:

Kapittel 8 overskriften skal lyde:

Kapittel 8. Taushetsplikt og innsynsrett mv.

Ny § 8-3 skal lyde:

§ 8-3 *Opplysninger til bruk for forskning*

Finanstilsynet kan bestemme at et verdipapirregister kan gi opplysninger til bruk for forskning uten hinder av taushetsplikt etter § 8-1, når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser.

Til vedtak som nevnt i første ledd, kan det stilles vilkår om blant annet hvem som skal ha ansvar for opplysningene, og hvem som skal ha tilgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om sletting av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysninger for øvrig.

Begjæring om dispensasjon fra taushetsplikten i medhold av første ledd skal sendes verdipapirregisteret, som skal gi en tilrådning i saken til Finanstilsynet.

Kongen kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen her.

Ny § 8-4 skal lyde:

§ 8-4 *Forskeres taushetsplikt*

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse

med forskning som et verdipapirregister i medhold av § 8-3 første ledd har gitt opplysninger underlagt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til disse opplysningene.

Opplysningene kan bare brukes til forskning og i svar med opplyst formål og de vilkår som måtte være fastsatt etter § 8-3 annet ledd.

Taushetsplikten er ikke til hinder for

- 1) *at opplysningene gjøres kjent for dem som opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker,*
- 2) *at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at de gis i statistisk form, eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte.*

Verdipapirregisteret skal før utlevering av opplysningene gjøre mottakerne av opplysningene kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsen i § 10-4 annet punktum. Verdipapirregisteret kan kreve skriftlig erklæring om at mottakerne av opplysningene kjenner og vil overholde reglene.

Kongen kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen her.

Nåværende § 8-3 blir ny § 8-5.

Nåværende § 8-4 blir ny § 8-6.

§ 10-4 nytt annet punktum skal lyde:

På samme måte straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 8-4 om taushetsplikt eller vilkår etter § 8-3 annet ledd, eller forskrifter gitt med hjemmel i §§ 8-3 eller 8-4, eller som medvirker til slik overtredelse.

V

I lov 29. juni 2007 nr. 44 om Folketrygdfondet gjøres følgende endringer:

§ 6 overskriften skal lyde:

Forholdet til annen lovgivning, taushetsplikt mv.

§ 6 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder ikke for Folketrygdfondet. Forvaltningslovens bestemmelser om inhabilitet gjelder likevel for Folketrygdfondets tillitsvalgte, ansatte og andre som utfører tjenester eller arbeid for Folketrygdfondet.

§ 6 nytt annet ledd skal lyde:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Folketrygdfondet, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om Folketrygdfondets eller andres forretningmessige forhold eller om noens personlige forhold. Taushetsplikten gjelder ikke overfor departementet. Tilsvarende taushetsplikt som følger av første punktum, gjelder enhver som utfører tjeneste eller arbeid for departementet. Forvaltningsloven § 13 annet og tredje ledd og §§ 13 a til 13 e får anvendelse.

Nåværende § 6 annet ledd blir nytt tredje ledd.

VI

I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endringer:

§ 3-2 skal lyde:

§ 3-2 *Forvaltning og behandling av klientmidler*

(1) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal holde klientmidler adskilt fra egne midler og andre midler som ikke tilhører klienter.

(2) Klientmidler tilhører den som har innbetalt eller overlevert disse til foretaket eller advokaten, inntil de er brukt på den måten som er avtalt.

(3) Kreditorer kan kun søke dekning i kjøpesummen som er oppbevart i henhold til første ledd dersom beløpet tilhører debitor på beslagstiden, jf. dekningsloven § 2-2, og betingelsene for frigivelse som gjelder mellom partene i handelen, er oppfylt.

(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om behandling av klientmidler.

§ 6-9 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) Oppdragstakere som forestår oppgjør, skal sørge for at kjøperen har fått rettsvern for sitt erverv før kjøpesummen disponeres på vegne av selgeren. Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av det økonomiske oppgjøret, herunder unntak fra regelen i første punktum.

VII

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) gjøres følgende endringer:

§ 8-1 første og annet ledd skal lyde:

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ansatte i:

1. verdipapirforetak og deres tilknyttede agenter,
2. forvaltningsselskaper for verdipapirfond,
3. finansinstitusjoner,
4. foretak som inngår i finanskonsern med unntak av eiendomsmeglingsselskaper og inkassoselskaper,
5. pensjonskasser og
6. Innovasjon Norge, Statens nærings- og utviklingsfond, Husbanken, Folketrygdfondet og Norges Bank, som normalt har innsyn i eller arbeider med investeringstjenester eller forvaltning av finansielle instrumenter for foretaket eller foretakets kunders regning.

(2) Departementet kan i forskrift bestemme at bestemmelsene i dette kapittel skal gjelde for andre ansatte som arbeider med forvaltningen av offentlige midler og ansatte i offentlige institusjoner som driver finansieringsvirksomhet, enn de som er nevnt i første ledd nr. 6.

§ 8-3 første ledd første punktum skal lyde:

Ansatte i foretak som nevnt i § 8-1 første ledd nr. 2 til 6, kan ikke ved handel for egen regning benytte verdipapirforetak som regelmessig yter investeringstjenester av vesentlig omfang overfor arbeidsgiverforetaket.

Ny § 10-16a skal lyde:

§ 10-16a. *Nemndbehandling av tvister*

Finansieringsvirksomhetsloven § 2-12b gjelder tilsvarende for verdipapirforetak.

VIII

I lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond (verdipapirfondloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-2 første ledd nr. 9 underpunkt nr. 4 skal lyde:

4. selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5 har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven eller allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd, eller selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5 har eller kontrollerer minst 20 prosent av stemmerettighetene eller selskapets kapital, og

§ 2-13 nytt tredje ledd skal lyde:

(3) *Finansieringsvirksomhetsloven § 2-12b gjelder tilsvarende for forvaltningsselskap.*

§ 4-10 første ledd skal lyde:

(1) Forvaltningsselskapet skal føre et andelseierregister der andelseierne er angitt med navn, fødselsdato eller organisasjonsnummer, adresse og nummer på andelene.

§ 5-6 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. at fusjonen er gjennomført i tråd med de prinsippene som er fastsatt i fusjonsavtalen for verdsetting av fondenes eiendeler og eventuelle forpliktelser, jf. § 5-3 annet ledd nr. 4,

§ 6-18 femte ledd skal lyde:

(5) Departementet kan gi forskrift om avtalen, interne forretningsregler og koordineringstiltak etter tredje ledd.

§ 7-2 annet ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Finanstilsynet kan samtykke til at spesialfond fraviker bestemmelsen i § 6-9.

IX

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan fastsette overgangsregler.

Voter ing :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:2 (2013–2014) – om Riksrevisjonens beretning om kontrollen med statlige selskaper – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:3 (2013–2014) – Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet og resultatopptjening i Helsedirektoratet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:4 (2013–2014) – Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i sykehus – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, forslag nr. 1, fra Frank Bakke-Jensen på vegne av Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen rapportere til Stortinget på egnet måte om aktuelle spørsmål knyttet til gjennomføring av fiskesalgslagsloven og fiskeeksportloven. Den nye fiskesalgslagsloven er en fullmaktslov som gir store fullmakter til fiskesalgslagene. Det er viktig at Stortinget får informasjon og at denne kommer så tidlig som mulig.»

Votering:

Forslaget fra Høyre ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 12 (2013–2014) – om gjennomføring av råfisklova og fiskeeksportlova i 2011 og 2012 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 7 [15:50:44]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.51.
